

Colecția ISTORII SECRETE

Vol. VIII prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Nova ordine europeană

Teoria conspirației privind dezmembrarea României
și reîmpărțirea Bătrânului Continent

INTEGRAL

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, ca și, de altfel, referendumul scoțian pentru independență, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spun ceva „Țara Secuilor”, „Partium”, „64 de comitate”? Surpriza este că nu sunt singurele astfel de încercări...

Noua hartă a Europei? „Republica Oltenia” sau „Țara Țiganilor”!?! Ce au discutat Gorbaciov și Bush în Malta pe 2-3 decembrie 1989...

Europa înainte și după Primul Război Mondial

Modificările granițelor după 1939 și 1945

După 1989: fărâmițarea Uniunii Sovietice și a altor țări ex-comuniste (Iugoslavia, Cehoslovacia)

Kosovo, spre o Albanie Mare? Alte probleme ale Balcanilor: Bosnia vs. Srpska, Voivodina, Macedonia

Crimeea, Donețk, Lugansk sau Federația Rusă vs. Ucraina, o poveste fără sfârșit

Secesionismul în Europa Occidentală: Catalonia vs. Spania, Țara Bascilor, Padania, Sardinia, Corsica vs. Franța, Occitania, Scoția vs. Marea Britanie *et caetera*

„Ținutul Secuiesc”, „Partium”, „64 de comitate” – iredentismul vs. România

Transnistria, Găgăuzia și Taraclia vs. Republica Moldova

Trei județe din Bulgaria vor în România!?! Remember: Blocul danubian unificat și proiectul Federației Române-Bulgare de la sfârșitul secolului al XIX-lea

Imposibilele întoarceri – Românii de peste granițe: timocenii, vlahii din Bulgaria, aromânii balcanici, Maramureșul istoric

14.99 lei

INTEGRAL
eintegral.ro

Vol. VIII

Noua ordine europeană

**Teoria conspirației privind dezmembrarea României
și reîmpărțirea Bătrânului Continent**

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Colecția: **ISTORII SECRETE**
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

Noua ordine europeană. Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent : docu-drame și mituri contemporane / evocate de Dan Silviu Boerescu. - București : Integral, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-069-5

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la *Societatea Tipografică Filaret S.A.*

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-069-5

Noua ordine europeană

Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent

Docu-drame și mituri contemporane
evocate de Dan Silviu Boerescu,
însoțite de consemnări din presă

INTEGRAL

NOUVEAU ORDRE

DES CHARGES

Par arrêté du 15 Mars 1884, le Ministre de l'Intérieur

a décidé que les charges de la commune de Paris

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

en raison de leur fortune, et que les charges de la commune

seront réparties entre les habitants de la commune

Sumar

**Noua hartă a Europei? „Republica Oltenia” sau
„Țara țiganilor”!?! Ce au discutat Gorbaciov și Bush în Malta
pe 2-3 decembrie 1989... / 8**

Europa înainte și după Primul Război Mondial / 16

Modificările granițelor după 1939 și 1945 / 24

**După 1989: fărâmițarea Uniunii Sovietice
și a altor țări ex-comuniste (Iugoslavia, Cehoslovacia) / 40**

**Kosovo, spre o Albanie Mare? Alte probleme ale Balcanilor:
Bosnia vs. Srpska, Voivodina, Macedonia / 68**

**Crimeea, Donetk, Lugansk sau Federația Rusă vs. Ucraina,
o poveste fără sfârșit / 90**

**Secesionismul în Europa Occidentală: Catalonia vs. Spania,
Țara Bascilor, Padania, Sardinia, Corsica vs. Franța, Occitania,
Scoția vs. Marea Britanie *et caetera* / 100**

**„Ținutul Secuiesc”, „Partium”, „64 de comitate” –
iredentismul vs. România / 106**

Transnistria, Găgăuzia și Taraclia vs. Republica Moldova / 122

**Trei județe din Bulgaria vor în România!?! Remember:
Blocul danubian unificat și proiectul Federației Româno-Bulgare
de la sfârșitul secolului al XIX-lea / 130**

**Imposibilele întoarceri – Românii de peste granițe:
timocenii, vlahii din Bulgaria, aromânii balcanici,
Maramureșul istoric / 136**

Lămuriri bibliografice / 164

Nova hartă a Europei? **„Republica Oltenia” sau** **„Țara țiganilor”!?! Ce au discutat Gorbaciov și Bush în Malta pe 2-3 decembrie 1989...**

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, ca și, de altfel, referendumul scoțian pentru independență, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spun ceva „Țara Secuilor”, „Partium”, „64 de comitate”? Surpriza este că nu sunt singurele astfel de încercări...

La începutul lunii decembrie 1989, președintele României, Nicolae Ceaușescu, a primit, din partea generalului Iulian Vlad, Ministru Secretar de Stat la Ministerul de Interne și șef

al Departamentului Securității Statului, un raport despre discuțiile din Malta dintre liderii celor două superputeri de la acea vreme, Statele Unite și URSS. Raportul vorbea despre „un nou echilibru pe continentul european”, respectiv „redefinirea sferelor de influență”. (Tulburător! Ceva similar înțelegerii între liderul sovietic Iosif Vissarionivici Stalin și prim-ministrul britanic Winston Churchill privind împărțirea Europei de Sud-Est în „sfere de influență” în timpul celei de-a Patra Conferințe de la Moscova, în anul 1944.)

Ceea ce nu se știe este faptul că, alături de informațiile mai înainte amintite, spionii români care s-au ocupat de Operațiunea „Malta” au mai adus și o hartă. În linii mari, referitor la România, harta făcea referire la pierderi teritoriale, exact acolo unde nimeni nu s-ar fi așteptat. Oltenia urma să se rupă de România și să se transforme în „Țara Țiganilor”, Ardealul să ajungă la Ungaria, iar o parte din Basarabia să se unească cu ceea ce urma să mai rămână din România.

În anul 2000, pe 31 octombrie, generalul de corp de armată Mircea Chelaru, la vremea respectivă șef al Marelui Stat Major al Armatei, a anunțat o conferință de presă ad-hoc, seara târziu. El a declarat, spre uluirea asistenței, că „structuri de tip mafiot încearcă să destabilizeze România și să enclavizeze sudul Olteniei. Adică să constituie o veritabilă „Republică a Olteniei”. Generalul nu a dat alte amănunte.

A doua zi, pe 1 noiembrie 2000, Mircea Chelaru și-a dat demisia din funcția de șef al Marelui Stat Major al Armatei...

Despre ce era vorba? În 1992, William B. Wood, geograf șef al Departamentului de Stat american (fost ambasador al SUA în Afganistan), dădea publicității o hartă cu noile granițe ale statelor Europei, granițe care ar fi trebuit modificate în

virtutea intereselor strategice de după căderea blocului comunist. Adică să respecte „Înțelegerea de la Malta”.

Pe scurt, se preconiza că: Scoția devine independentă; o parte a Irlandei de Nord se unește cu Republica Irlanda; Bretania se desprinde de Franța; Țara Bascilor și Catalonia se desprind de Spania; Italia se divide în zona de nord și zona de sud; Belgia se divide în Flandra și Wallonia; Cehoslovacia se rupe în două; Kaliningrad (ex-Konigsberg) va fi o zonă autonomă în cadrul Rusiei; Kosovo se alipește Albaniei; Transilvania devine parte a Ungariei; actualele județe Dolj, Caraș-Severin și Mehedinți se desprind de România și devin o „Țară a Țiganilor”; partea vestică a Basarabiei revine României; partea estică a Basarabiei, inclusiv Transnistria, devin zona autonomă „Dniester” în cadrul Ucrainei. Publicația franceză *L'Événement du Jeudi* arăta harta aceasta în octombrie 1992. Peste România de sud-vest scrie „Țigani”. Un asemenea document primise Ceaușescu și despre el vorbea și generalul Mircea Chelaru.

Iată câteva paralele dintre datele din respectivele documente și evenimentele de pe Bătrânul Continent, după 1989:

- În 1993, Cehoslovacia a dispărut de pe harta lumii și au apărut Cehia și Slovacia. Pașnic.

- Divizarea Iugoslaviei, așa cum vorbea documentul, a fost efectul unui șir de conflicte armate începând cu 1990, când Germania devine prima țară care recunoaște independența Sloveniei și Croației. În 1991, începe războiul dintre sârbi și croați, iar în 1992 cel dintre sârbi și bosniaci. *Et caetera...* (www.teoriisecrete.ro)

Ciudatul general, care a stârnit atâtea valuri cu declarațiile lui are o biografie și o carieră practic ieșite din comun,

culminând cu ascensiunea lui în funcția de șef al armatei române. Cariera militară o începe în funcția de comandant de pluton la Regimentul 30 Gardă (1970-1972), fiind numit apoi ca adjutant al primului adjunct al ministrului apărării naționale și șef al Marelui Stat Major, general-colonel Gheorghe Ion (1972-1974). În anul 1974, este avansat la gradul de locotenent major.

Revenit după doi ani de studii la Academia Militară, este numit în funcția de comandant de batalion la Regimentul 30 Gardă (1976-1978), fiind avansat la gradul de căpitan în mod excepțional (1977).

Devine apoi ofițer de stat major, și este avansat la gradele de maior (1983), locotenent-colonel (1989) și colonel, înainte de termen (1990).

În perioada august 1989-martie 1990, locotenent-colonelul Mircea Chelaru este șef al Cercetării (informațiilor) la Divizia 57 Blindate. În martie 1990, el a fost trimis de Statul Major General la Târgu-Mureș, unde a organizat și condus intervenția armatei în evenimentele de acolo, reproșându-i-se că nu a intervenit pentru detensionarea conflictului.

După ce, în anul 1990, a fost detașat ca director al Diviziunii III de Contraspionaj (cu atribuții în supravegherea activităților iredentiste) la Serviciul Român de Informații, în perioada 1990-1993 a lucrat ca atașat militar aero și naval al României în Iordania.

Începe apoi o carieră didactică în cadrul Academiei de Înalte Studii Militare, fiind șef al cursurilor post-academice (1993-1995) și șeful (decanul) Colegiului Superior de Stat Major (1995-1997). În această perioadă și ulterior, a urmat Colegiul de Studii Strategice și Economice de Apărare din

cadrul Centrului European pentru Studii de Securitate „George C. Marshall”, Germania (1994), Cursul de Drept al Conflictelor Armate la Institutul Internațional pentru Dreptul Războiului de la San Remo (1995), Cursul de Apărare Interarme „Noul Parteneriat pentru Menținerea Păcii – SHAPE”, Oberammergau-Germania (1996), Cursul de Cooperare Interdisciplinară „Noul Parteneriat pentru menținerea păcii în acțiune” – Centrul Person B. Lester din Halifax, Canada (1996) și Colegiul Național de Apărare din București (2000).

La data de 12 septembrie 1997, colonelul Mircea Chelaru este numit în funcția de comandant al Corpului 10 Armată „Ștefan cel Mare” din Iași (1997-2000), în locul generalului Viorel Cheptine. El a fost înaintat la gradul de general de brigadă (cu o stea) la 27 noiembrie 1997, și apoi la gradul de general de divizie (cu două stele) începând cu 1 decembrie 1999.

La scurtă vreme după numire, în 17 decembrie 1997, el face declarații belicoase la adresa Armatei a XIV-a din Transnistria. După afirmațiile sale, *Armata a XIV-a este un fel de pisică care se arată șoricelului din borcan, ca acesta să moară de infarct. Suntem în stare ca, în zece ore, să facem față la două Armate a XIV-a.* A fost chemat la București pentru a da explicații. În replică, comandantul Armatei a XIV-a, Valeri Evnevici, i-a replicat: *Acest general știe prost istoria. Tot acest corp de armată și iubitorii săi de motani nu înseamnă o problemă pentru armata rusă. Sfătuiți-l pe acest general să învețe istoria. Așa o să aibă mai puține probleme.*

În octombrie 1999, generalul Chelaru suferă un grav accident de circulație în urma căruia a suferit leziuni cranio-cerebrale și toracice.

La Iași, el s-a făcut remarcant prin faptul că a cerut, în 1999, Consiliului Local Iași să permită ridicarea chiar în fața garizoanei din Copou a busturilor celor trei mareșali ai României – Ion Antonescu, Constantin Prezan și Alexandru Averescu. Ca urmare a protestelor comunității evreilor din Iași și a mai multor intelectuali ieșeni, în locul bustului lui Antonescu pe Copou a apărut bustul Regelui Ferdinand I.

Generalul de divizie Mircea Chelaru a fost numit la data de 15 februarie 2000 în funcția de șef al Marelui Stat Major al Armatei Române. Începând cu data de 25 octombrie 2000, a fost înaintat la gradul de general de corp de armată (cu trei stele).

La data de 27 octombrie 2000, el a susținut o conferință de presă în care a afirmat că Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) urmărește și protejează activitatea grupărilor mafioate din Dobrogea și Oltenia, contribuind astfel la „enclavizarea României”. De asemenea, el a susținut că există o ipotetică amenințare internă la adresa securității naționale, urmărind desprinderea Dobrogei de România și care ar necesita o ripostă militară. Tot el a sugerat în declarațiile sale că „restructurarea Armatei de dragul intrării în NATO este o formă de reconstituire a unui control autoritar în România”.

La data de 31 octombrie 2000, generalul de corp de armată Mircea Chelaru și-a înaintat demisia din funcția de șef al Marelui Stat Major al Armatei Române, aceasta fiind acceptată. A îndeplinit apoi funcția de director al Centrului de Studii Strategice de Securitate.

La data de 1 iunie 2001, generalul Chelaru a participat la comemorarea a 55 de ani de la moartea mareșalului Ion Antonescu, ceremonie care a avut loc în curtea bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” (ctitorită de Ion și Maria Antonescu), unde a fost dezvelit un bust de bronz și marmură al mareșalului și la care a fost prezent și președintele PRM, Corneliu Vadim Tudor.

El a fost convocat în fața Consiliului de Judecată al MApN pentru încălcarea principiului neimplicării politice a militarilor. Generalul de corp de armată Mircea Chelaru a fost trecut în rezervă la data de 7 iunie 2001, la cerere. Printr-un decret prezidențial din data de 29 octombrie 2008, a fost înaintat în gradul de general în rezervă.

În 2015, Mircea Chelaru a fost condamnat la 3 ani de închisoare cu suspendare. Dosarul viza modul în care și-au cumpărat locuințele de serviciu, fostul ministru al Apărării, Corneliu Dobrițoiu, și alți zece generali și colonei. Judecătorii l-au obligat pe generalul Chelaru să plătească aproape 93.000 de lei, ceea ce reprezintă daune materiale față de MApN, dar și peste 850.000 de lei, ceea ce reprezintă foloasele materiale realizate în urma obținerii locuinței. În plus, Mircea Chelaru a fost obligat să presteze muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă de 100 de zile lucrătoare în cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție Socială a Sectorului 6 sau a Sectorului 5. (<https://ro.wikipedia.org>)

Europa înainte și după Primul Război Mondial

La 3 martie 1918, este semnat între Germania și Rusia tratatul de la Brest-Litovsk. La finele lui 1917, Rusia iese din război iar tratatul mai sus amintit este unul dezastruos și se-măna mai mult cu o capitulare. Imperiul Țarist, care la 1917 avea să fie lovit de revoluția bolșevică și de instaurarea comunismului sub comanda lui Lenin, se prăbușește. Pierde un sfert din populație, cam tot atât din capacitățile industriale și cea mai mare parte a resurselor miniere. Pe teritoriul eliberat erau în curs de formare mai multe state independente sau semi-independente. Între ele, Finlanda, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia sau Ucraina (devenită ulterior și obsesia URSS). Preț de două decenii, acestea au cunoscut independența, mai puțin Ucraina.

Țări precum Italia și, inițial și România, fuseseră tentate să intre în război alături de Reich dar au fost atrase și de câștigurile teritoriale de pe seama Austro-Ungariei. În plus, de multe ori Germania, cu toate că reprezenta principala forță

a acelei perioade a fost nevoită să suplinească lipsa taberei aliate, până și pe cea a Austro-Ungariei. Muribundul Imperiu Otoman nu îi putea asigura nicio revigorare militară. Germania era singură în fața unei extraordinare coaliții, iar Austro-Ungaria nu s-a dovedit, bineînțeles, cartea câștigătoare.

Probabil că, dacă Germania ar fi închis frontul de Est mult mai rapid, a doua ofensivă spre Occident ar fi fost un succes. Dar situația în care se afla armata Reich-ului și criza din Imperiu au dus la înfângerea necondiționată.

Deznodământul l-a reprezentat capitularea Imperiului German și semnarea tratatelor de la Versailles. După Tratatul de la Versailles, Germania pierde 13% din teritoriu și 10% din populația Reich-ului. Criteriul lingvistic a reprezentat moneda de împărțire a Europei de către învingători. A fost politica gândită și impusă de președintele SUA, Woodrow Wilson. Excepție au făcut Alsacia și Lorena care au fost recuperate de către Franța cu toate că populația era majoritar germană. La fel se întâmplă și în Austria și Boemia (Cehia), unde nemții reprezentau principalul nucleu. Alipirea acestora Germaniei ar fi însemnat un real câștig atât pe plan economic cât și pe plan demografic pentru o Germanie învinsă. În plus, Reich-ul pierde toate coloniile din Africa care vor fi în majoritate împărțite între Anglia și Franța. Acesta a fost rezultatul unei umilințe în numele căreia Germania era nevoită să se încline în fața puterilor coloniale, Franța și Regatul Unit.

Imperiul German a plătit prețul suprem Marelui Război. La fel s-a întâmplat și cu Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Otoman și Imperiul Țarist. A fost un război cu conotații colosale care a remodelat granițele Europei. Conflictul a dat

naștere naționalismului extremist și a schimbat politica în întreaga Europă și nu numai. (*www.historia.ro*)

Între 1919 și 1920, reprezentanții statelor învingătoare în război s-au reunit la Paris și au stabilit condițiile păcii. Adevăratele decizii au fost luate însă de „Consiliul celor patru” format de președintele Statelor Unite, Thomas Woodrow Wilson, președintele guvernului francez, Georges Clemenceau, premierul britanic, David Lloyd George, și Vittorio Emanuele Orlando, președintele guvernului italian.

Baza discuțiilor au constituit-o prevederile documentului „Cele 14 puncte” lansat de președintele Wilson la începutul anului 1918. În afara Tratatului de la Versailles semnat cu Germania, sistemul tratatelor de la Paris a inclus pe cele de la Saint-Germain cu Austria, de la Neuilly sur Seine, cu Bulgaria, de la Trianon, cu Ungaria, și de la Sèvres, cu Turcia, care a fost înlocuit în 1923 cu Tratatul de la Lausanne.

Aceste tratate au determinat o profundă transformare a hărții Europei. Franța recăpăta Alsacia și Lorena. Germania pierdea o șeptime din teritoriu și era despărțită de Prusia Orientală prin culoarul Danzig, destinat să permită Poloniei accesul la mare prin portul cu același nume, care a fost declarat, alături de altele, oraș liber.

Prăbușirea imperiilor Austro-Ungar, Otoman și Țarist, consfințită prin sistemul acestor tratate, a avut ca efect apariția unor noi state și desăvârșirea unității altora. Austria și Ungaria erau separate definitiv și reduse teritorial. Austriei i se interzisese totodată Anschluss-ul, adică unirea într-un singur stat germanic. Italia anexa Tirolul austriac, iar România obținea recunoașterea internațională a unirii cu Basarabia (9

aprilie 1918), Bucovina (28 noiembrie 1918) și Transilvania (1 decembrie 1918).

Polonia reapărea ca stat pe harta Europei, cuprinzând între frontierele sale Galiția, preluată de la Austro-Ungaria, Poznan, preluat de la Germania și foste teritorii rusești. Boemia, Moravia și Slovacia, cele trei provincii slave din nordul imperiului dualist, s-au unit în 1918, formând Cehoslovacia. În sud, Croația, Bosnia și Dalmația au format în jurul Serbiei și Herțegovinei un alt stat, Iugoslavia.

Turcia, moștenitoarea Imperiului Otoman, pierdea la rândul ei teritorii, fiind redusă la litoralul european al Constantinopolului și la Asia Mică. Strâmțorile Bosfor și Dardanele erau deschise comerțului liber. Bulgaria plătea angajarea în război alături de Puterile Centrale, cedând Iugoslaviei o parte a Macedoniei, Greciei Tracia Orientală, iar României Cadrilaterul, obținut de aceasta în urma păcii de la București (1913).

În estul Europei, după cele două revoluții din anul 1917, prima liberală, a doua bolșevică, a rezultat dezmembrarea Imperiului Țarist și apariția Rusiei Sovietice, a Finlandei, Estoniei, Letoniei și Lituaniei, state independente recunoscute de sovietici în 1920. Nerecunoașterea regimului socialist instaurat de Lenin a determinat excluderea Rusiei de la tratativele de pace și totodată declanșarea unui lung război civil între „albi”, partizanii regimului țarist, și „roșii”, bolșevicii. În ciuda politicii intervenționiste a statelor occidentale, victoria bolșevicilor din 1922 a marcat nașterea URSS.

Noua configurație a frontierelor europene, fondată pe principiul naționalităților, era departe însă de a fi perfectă. Ea a trebuit să țină cont de interesele marilor puteri, de dificultățile

legate de fixarea unor frontiere în zone locuite de mai multe etnii și de necesitatea de a asigura noii ordini un minim de viabilitate economică și de securitate. Deși a împlinit în mare parte aspirațiile naționale, noua ordine a generat și multe nemulțumiri.

Noua ordine nu a putut satisface toate pretențiile teritoriale ale învingătorilor. Italia, care mai avea de recuperat Trentino și Istria, se considera marea nedreptățită. În plus, mai multe regiuni erau disputate de Germania și Polonia (Silezia Superioară), de Italia și Iugoslavia (Fiume), de Polonia și Rusia (partea orientală a Ucrainei și a Bielorusiei). Pe de altă parte, minorități naționale precum locuitorii germani stabiliți în regiunea sudetă din Cehoslovacia sau croații din Iugoslavia au acceptat cu greu să se integreze statelor nou formate.

Nemulțumirile lor ca și cele ale învinșilor au alimentat în parte crizele care au marcat evoluția relațiilor internaționale până la declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial. O altă sursă majoră a revizionismului a reprezentat-o chestiunea reparațiilor. Inițial, învingătorii au pornit de la principiul că Germania trebuia să plătească toate cheltuielile de război și au pretins sume nerealiste, dar ulterior au revenit la puncte de vedere mai rezonabile.

Delegația României la Conferința de pace de la Paris a fost condusă inițial de Ion I.C. Brătianu, redevenit prim-ministru în octombrie 1919. El a cerut respectarea prevederilor din tratatul semnat de România cu Antanta în 1916. Deși a semnat Tratatul de la Versailles cu Germania în condițiile în care prevederile lui i-au fost făcute cunoscute doar cu cinci minute înainte, conduita Marilor Puteri l-a determinat pe

Brătianu să părăsească negocierile de pace și mai apoi să-și dea demisia de la șefia guvernului.

Alexandru Vaida-Voievod, noul prim-ministru, venit la Paris sub amenințarea retragerii României a dreptului de participare la Conferință, a semnat la 10 decembrie 1919 Tratatul cu Austria încheiat de Marile Puteri la Saint-Germain. În aceeași zi, la Neuilly, a fost semnat și Tratatul de pace cu Bulgaria. Sarcina semnării tratatelor cu Ungaria și Turcia a revenit guvernului condus de Alexandru Averescu, la 4 iunie 1920 la Trianon și, respectiv, 10 august 1920 la Sèvres. Ultimul tratat semnat de România a fost cel de la Paris, din 28 octombrie 1920, prin care Anglia, Franța, Italia și Japonia recunoșteau unirea Basarabiei cu România. (<http://crispedia.ro>)

România, un mic regat înainte de Război, de 137.000 km² și 7.897.311 locuitori, ajunge după aceea la 295.049 km² și la 18.057.028 locuitori. Un stat care devine asemănător ca suprafață (nu și ca populație) cu Anglia sau Italia. România profită direct de pe urma destrămării imperiilor din vecinătatea sa, a Austro-Ungariei, împotriva căreia luptase în timpul războiului (intră în conflict în august 1916) și a Rusiei. Din componența Imperiului Habsburgilor provinciile Transilvania, Banat, Bucovina și, din stăpânirea imperiului țărilor, Basarabia, în condițiile destrămării imperiilor și prin votul majorității populației lor, se declară unite cu România. Principiul naționalităților dă câștig de cauză României. Victimele numeroase din război ornează acest principiu cu un tribut de sânge și de glorie. Dar micul regat dunărean, prin mărirea teritoriului, își pierde omogenitatea etnică. Conform recensământului din 1930, la o populație totală de 18.057.028, 71,9% erau români și 28,1% erau minoritari. Nu era o situație egală

cu aceea a Poloniei, unde minoritarii erau de aproape 40%. Dar pentru România minoritățile au fost o problemă chiar de la început. Mai cu seamă cu minoritatea maghiară statul român a avut dificultăți (erau 1.426.000 de maghiari și secui). Minoritățile, cu excepția evreilor și a germanilor, în principal, erau formate din etniile vecine României. Statul român s-a dublat o dată cu unirea provinciilor limitrofe, dar insecuritatea sa a crescut în aceeași proporție. România e înconjurată din toate părțile de nemulțumiții prevederilor Tratatului de la Paris și, cu excepția Iugoslaviei și a Poloniei, nu are decât vecini care așteptau doar momentul potrivit pentru a-i lua înapoi provinciile abia reunite. Statul român are în Europa mai mult sau mai puțin aceeași poziție pe care o au toate statele favorizate de tratatul de la Paris. O poziție nesigură. (www.zf.ro)

Modificările granițelor după 1939 și 1945

Primul Arbitraj de la Viena a avut loc în 2 noiembrie 1938, la Viena, în Palatul Belvedere. Prin acest arbitraj internațional, zone din Slovacia de sud și partea sud-vestică a Ruteniei Carpatice, au fost desprinse din teritoriul Cehoslovaciei și atribuite Ungariei, conduse de regentul Miklós Horthy. În acest fel, Ungaria, sprijinită fățiș de cei doi „arbitri”, Germania nazistă și Italia fascistă, recâștiga controlul acestor zone (care aparțin în prezent Slovaciei și Ucrainei). Aceste zone, locuite compact de etnici maghiari, fuseseră pierdute de Ungaria prin Tratatul de la Trianon, din 1920, în urma Primului Război Mondial, când s-a dizolvat Austro-Ungaria și de atunci încercase, prin toate mijloacele, să le recupereze. Primul arbitraj de la Viena a fost un rezultat direct al Înțelegerii de la München din 30 septembrie 1938.

Ungaria plănuia deschis să anexeze fostele teritorii ungurești din Slovacia și Rutenia Subcarpatică. Inițial, a existat și un al treilea jucător: Polonia, cu regimul său autoritar condus

de Józef Beck. Polonia și Ungaria luau în considerare atacuri coordonate asupra Cehoslovaciei, pentru ca Polonia să obțină Těšín și alte mici regiuni, iar Ungaria să obțină Slovacia și Rutenia. Realizarea acestui plan întâmpina, însă, o dificultate majoră: Ungaria se temea de consecințele unui conflict militar cu Cehoslovacia (așa cum a spus-o și Horthy, la 16 octombrie 1938: „O intervenție militară ungurească ar fi un dezastru pentru Ungaria, pentru că armata cehoslovacă are în prezent cele mai bune arme din Europa și Budapesta se află la doar 5 minute de graniță pentru un avion cehoslovac. M-ar neutraliza înainte să mă dau jos din pat”).

Deoarece Ungaria nu dorea un conflict armat, a încercat să obțină teritoriile dorite pe căi diplomatice. Încă din noiembrie 1937, Hitler promisese Ungariei o porțiune nespecificată din Cehoslovacia. La începutul lui 1938, reprezentanții Ungariei și ai partidelor politice maghiare și germane din Cehoslovacia au lucrat asiduu pentru dezintegrarea acesteia. La 11 februarie 1938, aceste părți au ajuns la un acord la Budapesta încât „Cehoslovacia să fie divizată”. În zilele de 17 și 18 aprilie 1938, Conte Janos Eszterházy, lider al minorității maghiare din Cehoslovacia, a prezentat la Varșovia, capitala Poloniei, un plan trasat de guvernul ungar care avea scopul de a diviza Cehoslovacia și de a încorpora Slovacia Ungariei. Miklós Kozma, palatin al Regentului maghiar Miklós Horthy, a recunoscut deschis, un an mai târziu, la 12 aprilie 1939 – după Primul Arbitraj de la Viena – că „revendicările minorităților maghiare din țările vecine au fost doar tactici îndreptate către implementarea unui scop strategic – restaurarea unei Ungarii Mari care să ocupe întregul Bazin Carpatic”.

La 30 septembrie 1938, a fost finalizat Acordul de la München privind populația germană din Cehoslovacia. În urma presiunilor din partea Poloniei și Ungariei, acordului i s-au adăugat protocoale suplimentare. Acestea stipulau că Cehoslovacia trebuie să rezolve și revendicările minorităților maghiară și polonă într-un termen de trei luni, prin negocieri bilaterale; altfel, chestiunile respective aveau să fie rezolvate de către cei patru semnatori ai Acordului de la München, și anume Germania, Italia, Franța și Regatul Unit.

Polonia, însă, a ocupat orașul Těšín și o regiune de 1.000 km² din jurul acestuia, cu populație majoritar polonă, aflat în nordul Moraviei încă din 1 octombrie, în urma revendicărilor adresate Cehoslovaciei cu 10 zile mai înainte 21 septembrie. Negocierile cerute de Acordul de la München au început abia pe 25 octombrie 1938. Ca rezultat, pe 1 decembrie, Polonia a primit și alte teritorii, de această dată în nordul Slovaciei, în total 226 km², cu 4.280 de locuitori, din care mai puțin de 0.3% erau etnici poloni.

În urma ocupării, la începutul lui octombrie 1938, a regiunilor de frontieră a părții cehe a Cehoslovaciei de către Germania, conform cu Acordul de la München, teritoriile cehoslovace Slovacia și Rutenia Subcarpatică au primit autonomie în cadrul Cehoslovaciei, la 6 octombrie, respectiv 11 octombrie. În noiembrie 1938, Rutenia Subcarpatică a fost redenumită „Ucraina Carpatică” sau „Carpato-Ucraina.” (<https://ro.wikipedia.org>) .

Austria a fost anexată la Germania de către Hitler în ziua de 13 martie 1938. Este celebrul Anschluss, poate primul pas spre dominația Europei, dorită de Adolf Hitler. Cu acest prilej, teritoriul Germaniei a crescut cu 17%, iar populația cu 10%.

Anexarea Țărilor Baltice s-a stabilit prin faimosul tratat Ribbentrop-Molotov de la 23 august 1939, iar Lituania, Estonia și Letonia au devenit republici sovietice în august 1940.

Anexarea Boemiei și Moraviei, regiuni ale fostei Cehoslovacii, a avut loc în două etape. În prima, s-a anexat de către Germania Sudettenland (Ținutul Sudeților), preluat de Hitler cu acceptul Franței și al Marii Britanii. În a doua etapă, s-au anexat Boemia și Moravia, transformate în protectorat german. (*www.ziare.com*)

Conform pactului Ribbentrop-Molotov, Polonia urma să fie împărțită între germani și sovietici. Pe 1 septembrie 1939, are loc invazia germană, iar pe 17 cea sovietică. Exact în aceeași zi generalul Heinz Guderian, care tocmai cucerise și se instalase în Brest-Litovsk, era informat, spre dezamăgirea sa, că linia de demarcație se stabilise pe Bug, astfel încât trupele depășiseră „granița”. Germanii i-au așteptat pe sovietici și nu au mai continuat înaintarea! (*www.istorie-pe-scurt.ro*)

Războiul de Iarnă (cunoscut și ca Războiul Sovieto-Finlandez) a izbucnit în momentul în care Uniunea Sovietică a atacat Finlanda la 30 noiembrie 1939, trei luni după izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial. Drept consecință, Uniunea Sovietică a fost exclusă din Liga Națiunilor la 14 decembrie. Iosif Vissarionovici Stalin, conducătorul statului sovietic, se așteptase să cucerească întreaga țară până la sfârșitul anului, dar rezistența finlandeză a zădărnicit toate planurile sovieticilor, deși aceștia din urmă își depășeau numeric inamicii în proporție de 3 la 1. Finlanda a rezistat până în martie 1940, când țara a fost obligată să semneze un tratat de pace prin care ceda agresorului sovietic aproximativ 10% din teritoriul național și circa 20% din capacitățile sale industriale.

Dictatul de la Viena (cunoscut și ca „Al doilea arbitraj de la Viena”) a fost un act internațional încheiat la 30 august 1940, prin care România a fost silită să cedeze aproape jumătate (43.492 km²) din teritoriul Transilvaniei în favoarea Ungariei horthyste. Acest act a fost impus de Germania Nazistă și Italia fascistă sub titlul de „arbitraj”.

Germania era însă interesată să păstreze pacea în regiune, deoarece avea nevoie de exporturile acestor țări pentru necesitățile sale de război. Miniștrii de externe ai României (Mihail Manoilescu) și Ungariei au fost convocați la 29 august la Viena, unde ministrul de externe german Ribbentrop a impus părților preacceptarea necondiționată a arbitrajului germano-italian. În dimineața zilei de 30 august 1940 Consiliul de Coroană convocat de Regele Carol al II-lea a admis arbitrajul cu majoritate de voturi (19 pentru, 10 contra, 1 abținere), în schimbul garantării de către Germania și Italia a noilor granițe.

Trasarea noii frontiere a fost supervizată personal de Hitler, interesat de regiunea petroliferă a Prahovei, astfel că noua graniță ajungea la doar câțiva zeci de km de ea.

Urmare a tratativelor cu Bulgaria purtate la Craiova, la 7 septembrie a fost semnat acordul prin care se înregistrează cesiunea teritorială a Cadrilaterului, 8.000 km² din Dobrogea de sud. (<https://ro.wikipedia.org>)

Pe 26 iunie 1940, la ora 22:00, Comisarul poporului pentru afaceri externe al URSS, Viaceslav Molotov, i-a prezentat ambasadorului României la Moscova, Gheorghe Davidescu, un ultimatum prin care i se cerea României „retrocedarea” Basarabiei până pe 28 iunie și „transferul” părții de nord a Bucovinei către Uniunea Sovietică.

Pe 22 iunie 1940, cu doar câteva zile mai înainte ca URSS să-și prezinte ultimatumul, Franța capitulase, iar Regatul Unit își retrăsese ultimele trupe din Europa, ceea ce făcea ca toate garanțiile de securitate date României de cele două puteri vestice să-și piardă orice valoare. Pe 2 iunie, Germania informase România că, pentru a beneficia de garanții de securitate din partea Reichului, guvernul de la București trebuia să ia în considerație negocieri prealabile cu Uniunea Sovietică.

Ministrul de externe german, Joachim von Ribbentrop, a fost informat de partea sovietică de intențiile sale cu privire la Basarabia și Bucovina pe 24 iunie. Ribbentrop s-a arătat îngrijorat mai mult de soarta celor aproximativ 100.000 de etnici germani din Basarabia. De asemenea, Ribbentrop s-a arătat uimit de pretențiile sovietice în ceea ce privește Bucovina, (acest teritoriu nu fusese menționat în niciun fel în protocolul secret al pactului sovieto-german de neagresiune).

Textul ultimatumului de pe 26 iunie afirma în mod mincinos că Basarabia era populată în principal cu ucraineni: „În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucraineni, cu Republica Sovietică Ucraineană”. Guvernul sovietic cerea partea de nord a Bucovinei care „ar reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia”. Bucovina de nord avea unele legături istorice cu Galiția, care fusese anexată de URSS în 1939 ca urmare a invaziei germano-sovietice din 1939, doar prin faptul că ambele

regiuni fuseseră parte a Imperiului Austro-Ungar din a doua parte a secolului al XVIII-lea până în 1918.

Guvernul român a răspuns sugerând că este de acord cu *negocieri imediate asupra unei largi categorii de probleme*.

Al doilea ultimatum sovietic de pe 27 iulie a cerut evacuarea administrației și armatei române din Basarabia și nordul Bucovinei în patru zile.

A doua zi, guvernul român condus de Gheorghe Tătărescu, după ce primise și sfaturi din partea Germaniei și Italiei, a acceptat să se supună condițiilor sovietice.

Decizia de acceptare a ultimatului sovietic și de executare a unei *retrageri* (s-a evitat folosirea cuvântului *cedare*) din Basarabia și nordul Bucovinei a fost luată în Consiliul de Coroană din noaptea de 27-28 iunie 1940.

Dintr-o populație de 3.776.000 de locuitori, (în conformitate cu rezultatele recensământul din 1930), în teritoriile ocupate de URSS, 2.078.000 (55%) erau etnici români. Peste 200.000 de locuitori de toate etniile s-au refugiat în România în cele câteva zile care au urmat după 28 iunie. Guvernul român a căutat să evite, chiar dacă doar temporar, un război cu Uniunea Sovietică. Ca urmare, toate instalațiile militare au fost cedate fără a fi distruse și fără a se trage un singur foc de armă, armata română având ordine stricte să nu răspundă niciunei provocări.

România a cerut sprijinul englezilor, iar guvernul britanic a răspuns că va considera orice pierdere teritorială a românilor ca fiind temporară. Dintre toți aliații regionali cu care România avea tratate de cooperare militară, doar Turcia a răspuns că este gata să-și ofere sprijinul în cazul unei agresiuni militare sovietice.

Pe 28 iunie la ora 9:00, prin comunicatul nr. 25 al Mare-lui Stat Major al Armatei Române, populația a fost anunțată în mod oficial despre existența ultimatumului, despre acceptarea acestuia de către București și despre intenția guvernului de evacuare a armatei și administrației de pe malul drept al Prutului. În conformitate cu prevederile ultimatumului, trei orașe cheie – Chișinău, Cernăuți și Cetatea Albă – trebuiau să fie predate sovieticilor până la ora 14:00. Până pe 2 iulie, noua graniță de-a lungul râului Prut a fost închisă definitiv. (*www.cuvantul-ortodox.ro*)

Angajarea României în Al Doilea Război Mondial (22 iunie 1941) – în baza apartenenței la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940) și a deciziei personale a generalului Ion Antonescu – a vizat refacerea integrității teritoriale a țării, grav afectată în vara și toamna anului 1940, când Basarabia, partea de nord a Bucovinei și ținutul Herța, partea de nord-vest a Transilvaniei și Cadrilaterul (circa 100.000 km² și 7.000.000 de locuitori, reprezentând aproximativ 33 % din teritoriu și din populație) au fost ocupate succesiv de către Uniunea Sovietică, Ungaria și Bulgaria.

Hitler, fiind interesat de poziția strategică importantă pe care o deținea România în sud-estul Europei și de marile rezerve de petrol de care aceasta dispunea, a luat în calcul participarea românească la războiul împotriva Uniunii Sovietice, cu toate că i-a acordat un rol secundar în planurile de război concepute. În acest context, la 22 iunie 1941, atunci când Germania a atacat Uniunea Sovietică, generalul Ion Antonescu și-a asumat singur responsabilitatea angajării țării în război și a cerut militarilor români, prin celebrul ordin „Ostași, vă ordon: treceți Prutul!” să dezrobescă din „jugul

roșu al bolșevismului pe frații noștri cotropiți” și să readucă „în trupul țării glia străbună a Basarabilor și codrii voievodali ai Bucovinei”.

Deși nu fusese consultat în legătură cu declanșarea ostilităților militare, Regele Mihai I a trimis generalului Ion Antonescu (în prima zi de luptă) o telegramă prin care își exprima acordul cu acțiunea întreprinsă și ura militarilor români „sănătate și putere ca să statornicească pentru vecie dreptele granițe ale neamului”.

Eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei s-a făcut prin lupta eroică a trei armate (1 și 4 române și 11 germană). În cele 35 de zile de lupte, armata română a angajat 473.103 militari (18.361 ofițeri, 17.286 subofițeri și 437.456 trupă). Pierderile înregistrate (până la 31 iulie) s-au ridicat la 24.396 militari (5.011 morți, 13.987 răniți și 4.487 dispăruți. Un rol decisiv în restabilirea graniței pe Nistru a avut Armata 11 germană, Ion Antonescu (și nu numai el) recunoscând, chiar atunci, că fără contribuție germană Basarabia și nordul Bucovinei nu puteau fi reîntregite. (*www.timpul.md*)

La sfârșitul Războiului, însă, Uniunea Sovietică ocupase cea mai mare parte a Europei Centrale și Răsăritene și a Balcanilor. În toate țările ocupate de sovietici, cu excepția Austriei, URSS-ul a acordat un ajutor activ regimurilor de stânga pro-comuniste, venite la putere cu ajutorul Armatei Roșii. De asemenea, la sfârșitul războiului, Uniunea Sovietică a reocupat și încorporat statele baltice.

Ca urmare a noilor frontiere desenate de națiunile victorioase, numeroase persoane s-au trezit în teritorii ostile. Uniunea Sovietică a ocupat teritoriile care au aparținut până în acel moment Germaniei, Finlandei, Poloniei și României.

Polonia a primit cea mai mare parte a teritoriilor din răsărit ale Germaniei la est de linia Oder-Neisse, inclusiv regiunea industrială a Sileziei. Spre sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, Armata Roșie Sovietică a izgonit forțele Germaniei Naziste din Polonia ocupată. La insistențele lui Iosif Stalin, Conferința de la Ialta a consacrat formarea unei coaliții guvernamentale pro-comuniste poloneze la Moscova, fără să consulte guvernul polonez în exil de la Londra. Acest fapt a fost descris ca o trădare a Occidentului din partea Puterilor Aliate pentru a-l mulțumi pe liderul sovietic, evitând un conflict direct. Acordul de la Potsdam din 1945 a ratificat frontierele vestice ale Poloniei iar noul teritoriu a fost așezat între liniile de demarcație Oder-Neisse și Curzon. Ca urmare a celui de-Al Doilea Război Mondial, Polonia devenise pentru prima dată în istoria sa un stat național omogen din punct de vedere etnic fără minorități proeminente datorită exterminării evreilor polonezi în Holocaust, strămutării germanilor în vest, relocării ucrainenilor în est și repatrierii polonezilor din Kresy.

Alsacia și Lorena au fost retrocedate Franței, iar regiunea Saar a fost trecută temporar sub protectoratul Franței, cu care a format o uniune economică, dar a fost retrocedată Germaniei în cele din urmă. Numărul germanilor expulzați, (după cum se stabilise de altfel la Conferința de la Potsdam), a fost de aproximativ 15 milioane de oameni, din care cam 11 milioane din fostele teritorii germane și cam 3,5 milioane din zona Sudetă. Se estimează că, în cursul procesului de expulzare-strămutare, între 1 și 2 milioane de germani și-au pierdut viața.

În Europa Răsăriteană, 4 milioane de polonezi au fost expulzați de Uniunea Sovietică din regiunea de răsărit a Poloniei care a fost cedată URSS, care se afla cu aproximație la est de Linia Curzon. Aceste schimbări teritoriale au schimbat practic definitiv rezultatele războiului polono-sovietic din 1919-1920. Foste orașe poloneze precum Lvovul au trecut sub controlul URSS și al Ucrainei sovietice.

Basarabia și Bucovina de nord, părți ale Regatului României, au fost trecute definitiv în componența URSS-ului. În cea mai mare parte a Basarabiei a fost proclamată RSS Moldovenească, iar Bucovina de nord și Bugeacul au trecut în componența Ucrainei. În teritoriile românești ocupate de URSS s-a trecut la sovietizarea și rusificarea populației băștinașe.

Germania a fost împărțită în patru zone de ocupație, coordonate de Consiliul Aliat de Control. Zonele americană, britanică și franceză au fost unite în 1949 pentru a forma Republica Federală Germania, iar zona sovietică a devenit Republica Democrată Germană. În Germania de vest au fost concepute mai multe planuri pentru dezvoltare economică și s-a desfășurat o activitate de denazificare, care s-a întins pe mai mulți ani.

Republica Federală a Austriei (*Bundesstaat Österreich*), așa cum s-a numit începând cu 1934, fusese anexată de Germania nazistă în 1938 prin Anschluss, încălcându-se Tratatul de la Versailles. După încheierea războiului, Austria a fost separată de Germania și a fost divizată în patru zone de ocupație, care au fost reunite în 1955, prin Tratatul de independență a Austriei pentru a deveni Republica Austria așa cum o știm în zilele noastre. (<https://ro.wikipedia.org>)

Pe 8 martie 1945, sub semnătura lui Petru Groza și a lui Gheorghe Tătărăscu (vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe), era trimisă lui Stalin telegrama prin care se solicită, în termeni diplomatici, dar fermi, retrocedarea Transilvaniei de Nord-Vest României.

Fapt fără precedent, Stalin a răspuns în 24 de ore: „Guvernul sovietic a hotărât să satisfacă cererea Guvernului român și, în conformitate cu Convenția de Armistițiu, din 12 septembrie 1944, să consimtă pentru instaurarea în Transilvania a administrației Guvernului român”.

Este în afara oricărui dubiu că unirea Transilvaniei de Nord-Vest nu se putea realiza fără acordul expres al lui Stalin, în condițiile în care România avea regim de țară învinsă și ocupată.

Ca un paradox al istoriei, Stalin a preferat să ignore până la urmă propunerile Comisiei Litvinov de a se crea o Transilvanie independentă, cu peste 100.000 km² și 5 milioane de locuitori, în „afara oricăror uniuni sau federații”, preferând să încurajeze și să sprijine PCR, prin anularea Dictatului de la Viena și recunoașterea apartenenței Ardealului la România. Este foarte probabil că a luat această decizie și din cauza unei suspiciuni provocate de o propunere de compromis pro-ungară a anglo-americanilor, făcută la Conferința miniștrilor de Externe de la Londra din perioada 10 septembrie-2 octombrie 1945.

În timp ce anglo-americanii încercau să sprijine Comisia Litvinov, pentru înființarea unei Transilvanii autonome sau independente, Stalin a preferat retrocedarea Transilvaniei de Nord către România și a refuzat propunerea comisiei sale de a înființa un experiment separatist în Ardeal.

Decizia lui Stalin de a încuviința revenirea Transilvaniei de Nord-Vest la România a fost determinată de instalarea la București a unui Guvern pro-sovietic, condus de dr. Petru Groza. Aceasta a fost o condiție esențială, fără de care Transilvania ar fi fost, probabil, pierdută pe vecie. (<http://informatiahr.ro>)

Pe 23-24 martie 1944, la castelul Klessheim, în timpul întrevederii sale cu Ion Antonescu, Führerul îl informa pe acesta că Germania nu se mai considera semnatară a Arbitrajului de la Viena din 30 august 1940, dar îi cerea conducătorului român să nu facă publică acea declarație. Pe 8 iunie 1944, cu două luni și jumătate înainte de 23 august, Maxim Litvinov a propus patru variante pentru viitorul Transilvaniei de Nord. Prima era menținerea sub ocupație de către sovietici a zonei până la găsirea celei mai bune soluții; a doua era pentru menținerea provinciei în granițele Ungariei ca țară mai favorabilă comunismului; în a treia variantă, România primea Transilvania de Nord numai dacă renunța la Basarabia și Bucovina de Nord; în varianta a patra, cea care a avut și cei mai mulți simpatizanți, Transilvania urma să devină independentă sub protectoratul URSS. Ca perspectivă, Litvinov vedea constituirea unei federații din Ungaria, Transilvania și România. Dintre toate formulele de mai sus, cea pentru o Transilvanie independentă era considerată de sovietici cea mai bună deoarece prin ea se lichida disensiunea istorică dintre România și Ungaria și corespundea principiului leninist al autodeterminării naționale. De asemenea, pedepsea deopotrivă cele două țări ca participante la coaliția antisovietică.

Că Transilvania de Nord fusese în egală măsură promisă României și Ungariei poate fi interpretat ca un joc prin care

Uniunea Sovietică ținea în șah cele două țări pentru a vedea care dintre ele va ceda prima. Premierul ungur Bartossi promise pe 24 iunie 1944 un mesaj din partea lui Molotov, prin care guvernul sovietic își exprima recunoașterea Arbitrajului de la Viena și făcea aluzie la faptul că URSS este pregătită să aibă o atitudine binevoitoare față de viitoarele pretenții teritoriale ale Ungariei.

Și chiar după ce Ungaria a ieșit din grațiile sovietice și România avea atuul părăsirii Axei, URSS a păstrat Transilvania de Nord ca pe o posibilă recompensă dată celui care va colabora mai mult. Ca atare, pe 11 octombrie 1944, administrația română din Transilvania de Nord va fi expulzată de sovietici care introduc propria administrație militară. După instalarea guvernului Groza, pe 6 martie 1945, sub amenințarea guvernului-fantomă al Transilvaniei de Nord de la Cluj din februarie 1945, sovieticii încep să încline balanța în favoarea României prin acordarea permisiunii de revenire a administrației române în Ardeal, pe 9 martie 1945. Într-o telegramă către guvernul Groza, Stalin felicita Bucureștiul pentru succesul obținut.

Privind retrospectiv, contribuția Regelui Mihai I la revenirea Transilvaniei de Nord la România, între 1944 și 1947, a fost una colosală. Suveranul a fost omul care a reușit, cu un preț foarte mare, pe care l-a plătit și el din plin, să scoată România dintr-o situație în care nu ajunsese din cauza lui. Dan Zamfirescu, un exponent al protocronismului și admirator al mareșalului Antonescu, a judecat însă comportamentul Regelui de la jumătatea anilor 1940 cu luciditate. În 1994, când figura Regelui Mihai I era puțin populară, în volumul *Regele și mareșalul*, Zamfirescu conchidea: „Ardealul

luat în 1940 Regelui Carol al II-lea... a fost dat Regelui Mihai I, autorul principal al cotelor de la 23 august 1944... și rezultatele oricât de nedrepte și dureroase pentru noi, ale Conferinței de Pace de la Paris ar fi fost și mai grele fără actul istoric prin care România atrăsese, fie și pentru o clipă, atenția întregii lumi asupra ei”. (www.historia.ro)

În 1947, ca parte a Tratatului de pace de la Paris, România și Uniunea Sovietică au semnat un tratat de frontieră prin care frontiera comună era „fixată în concordanță cu înțelegerea sovieto-română din 28 iunie 1940”, (aceasta în condițiile în care pe 28 iunie nu a fost semnată nicio înțelegere ci s-a răspuns unui ultimatum, iar anterior acestei date nu a existat nicio înțelegere scrisă în această privință).

După prăbușirea comunismului în România, președintele Ion Iliescu și președintele Uniunii Sovietice Mihail Gorbaciov au semnat pe 5 aprilie 1991 un tratat politic care, printre altele, recunoștea granița sovieto-română așa cum fusese consfințită de tratatul de la Paris. Totuși, acest tratat nu a fost niciodată ratificat de Parlamentul României. România și Federația Rusă au semnat și ratificat până la urmă un tratat în 2003 după prăbușirea Uniunii Sovietice și proclamarea independenței de către Republica Moldova și Ucraina. (<https://ro.wikipedia.org>)

După 1989: fărâmițarea Uniunii Sovietice și a altor țări ex-comuniste (Iugoslavia, Cehoslovacia)

Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) a încetat să mai existe pe 26 decembrie 1991 prin declarația nr. 142-H a Sovietului Suprem al Republicilor Uniunii Sovietice, recunoscând independența a douăsprezece republici ale Uniunii Sovietice, și crearea Comunității Statelor Independente (CSI). În ziua precedentă, 25 decembrie 1991, Președintele Uniunii Sovietice Mihail Gorbaciov a demisionat, declarând funcția sa desființată. În aceeași zi, seara, la 19:32, drapelul Uniunii Sovietice a fost coborât de pe Kremlin și înlocuit cu tricolorul rus. În săptămânile anterioare, 11 din republicile sovietice au semnat Protocolul de la Almatî, înființând oficial CSI și declarând încetarea existenței Uniunii Sovietice. Desființarea Uniunii de asemenea a marcat și

sfârșitul Războiului Rece. Revoluțiile de la 1989 și dezmembrarea Uniunii Sovietice au condus la încheierea unei ostilități de multe decenii dintre Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Pactul de la Varșovia, care a fost o caracteristică definitorie a Războiului Rece.

Multe dintre fostele republici sovietice au menținut relații strânse cu Rusia și au format organizații multilaterale cum ar fi Comunitatea Economică Euroasiatică, Uniunea Statală Rusia-Belarus, Uniunea Vamală Euroasiatică, Uniunea Euroasiatică pentru a consolida cooperarea economică și de securitate a acestor state. (<https://ro.wikipedia.org>)

„De ce s-a destrămat Uniunea Sovietică? Uzbekul voia să poarte tiubeteika și să bea ceai verde, iar în CC al PCUS lui i-au spus: «Poartă cravată și bea vodcă!»” (Ruslan Aușev, primul președinte al Republicii Ingușetia, din Federația Rusă). Se cunoaște că la consolidarea Uniunii Sovietice a contribuit în mod decisiv cel de-Al Doilea Război Mondial, când aproape toate popoarele sovietizate au fost mobilizate pentru lupta comună împotriva fasciștilor. Însă lucrurile au fost mai complicate; chiar de la început, Kremlinul s-a confruntat cu grave probleme în acest sens, în primul rând cu o lipsă de loialitate din partea popoarelor anexate și, dacă Armata Roșie nu s-ar fi reabilitat în mod victorios în 1942, la Stalingrad, imperiul sovietic ar fi fost fărâmițat inclusiv din interior. Invazia germană a fost utilizată de unele popoare și regiuni ca un context prielnic pentru a-și obține independența. Dintre grupurile etno-religioase care s-au bucurat cel mai mult de avansarea trupelor Wehrmachtului în adâncul URSS au fost musulmanii. Musulmanii au fost anexați cu forța în componența Imperiului Țarist, apoi în URSS, de

aceea înfrângerea Moscovei în război le oferea o șansă unică de a-și restabili independența, de a obține libertățile religioase și de a-și făuri propriile state suverane. Germanii cunoșteau aceste subtilități și au profitat de disponibilitatea musulmanilor să lupte împotriva dominării ruso-sovietice. Astfel, în data de 1 decembrie 1941, un memorandum secret, emis de Hitler personal, autoriza crearea a două mari unități musulmane: Turkestanisch Legion, compusă din voluntari musulmani proveniți din Asia Centrală, precum turkmeni, uzbeki, kazahi, kirghizi, tadjici și karakalpaci, și Kaukasisch-Mohammedan Legion, alcătuită din azeri, daghestanezi, avari, lezgini, ceceni, karaceai și inguși. Puțin mai târziu a fost fondat Wolgtatarische Legion, destinat încorporării voluntarilor tătari, cei mai aprigi luptători de partea germanilor împotriva sovieticilor. Tătarilor și bașkirilor li s-a promis crearea statului Idel-Ural, la care de altfel aceștia râvnesc și în prezent. Tătarii din Crimeea au participat inclusiv la execuțiile deținuților din lagărele de concentrare.

Când în 1944 sovieticii au deportat peste 180.000 de tătari din Crimeea, ei au invocat în primul rând motivul că aceștia colaboraseră cu naziștii. În timpul războiului, circa 70.000 de combatanți originari din Asia Centrală au luptat de partea germanilor. 40.000 dintre aceștia au fost soldați și 30.000 asistenți militari și trupe auxiliare. În anul 1943, musulmanii aveau 15 batalioane proprii, iar un an mai târziu numărul lor se ridica la 26. O susținere considerabilă au avut trupele germane din partea sutelor de mii de naționaliști estoni, letoni și lituanieni. Țările Baltice, ca și cele din Asia Mijlocie și Caucaz, au fost încorporate forțat în URSS, iar Wehrmachtul a fost suficient de inteligent să le promită

independență și suveranitate în caz de victorie asupra statului sovietic. În total, aproape 1,5 milioane de cetățeni sovietici au luptat de partea Germaniei în cel de-Al Doilea Război Mondial. Fără a lua în calcul republicile baltice, pe teritoriul URSS au existat circa 330.000 de polițiști din rândul cetățenilor sovietici, care au slujit în favoarea Wehrmachtului. Aproape jumătate de milion dintre colaboraționiști au servit în trupele SS și alte trupe speciale, ceea ce vorbește despre devotamentul lor și motivația puternică antisovietică. De exemplu, kazacilor, pe care germanii îi considerau „goți estici” (ostgots), li s-a promis că își vor putea crea propriul stat – Kazakia –, și a existat și un plan de edificare a acestuia după înfrângerea Moscovei. În plus, germanii le-au permis revenirea la proprietatea privată și redeschiderea bisericilor. Drept rezultat, zeci de mii de kazaci s-au înrolat să lupte în trupele Germaniei fasciste împotriva rușilor. Ulterior, când războiul pe frontul de est a înregistrat o cotitură în evoluția sa, peste 320.000 de civili kazaci au urmat trupele germane în retragere. Relații de colaborare la fel de strânse au existat între trupele germane și calmâci, cărora de asemenea li s-a promis independență și suveranitate teritorială.

Deci, în numeroase cazuri în calitate de dușman comun al etniilor anexate a fost poziționată nu Germania nazistă, ci URSS și numai datorită victoriei la limită a Uniunii Sovietice în acel război, pornirile revanșarde ale minorităților etnice au fost înăbușite, teritoriile lor reîncorporate în URSS, iar mișcările naționaliste exterminate și reprimăte pentru patru decenii. Însă niciodată eradicate! O dată cu slăbirea strânsorii autoritare la sfârșitul anilor 1980 și deschiderea epocii „glasnost” (de relativă libertate informațională), spiritele

identitare din republicile sovietice au răbufnit într-un mod neașteptat de virulent. În corespundere cu modelul etologului austriac Konrad Lorenz, frustrarea și agresivitatea tacită acumulate pe parcursul unei perioade îndelungate de timp urmează să se dezlănțuie în forme violente de acțiune. Întocmai așa s-a întâmplat în cazul Uniunii Sovietice, a Blocului Socialist în ansamblu, când diminuarea controlului și căderea tiparelor impuse artificial au dus la eliberarea energiilor agresive, fondate pe frustrări și inhibări etnice. Dispariția conducerii centralizate, risipirea axei ierarhice și liberalizarea opiniilor au determinat reconsiderarea unui spectru larg de relații identitare, inclusiv prin scoaterea la suprafață a disensiunilor tănuite până atunci. S-a descoperit că spiritele etniciste mocneau în permanență. Un alt factor care a fost în discordanță cu specificul naturii umane și care a creat probleme chiar de la începutul edificării sovietelor a fost eradicarea proprietății private, prin naționalizarea bunurilor și lipsirea a milioane de oameni de terenuri și averi. Or, tendința de a fi în posesia proprietății private, de a dispune de propriile resurse și de a le proteja este un dat natural al firii umane. Deloc uimitor că, îndată după destrămarea URSS-ului, dincolo de revendicările naționaliste a izbucnit și procesul împrumutării, ieșind în vileag setea de înăvuiere a oamenilor.

Destrămarea URSS-ului a demonstrat cu prisosință artificialitatea și scurta durabilitate a unui asemenea gen de proiecte. În ciuda îndoctrinării și a fabricării de noi markeri simbolici, simțul de apartenență și autoidentificare etno-națională a persistat. În plus, centralizarea puterii în stat a dus la acumularea nemulțumirilor în rândul periferiilor etnice, creând circumstanțe prielnice pentru mesajele revendicative ale

elitelor naționale din republicile sovietice. Moscova era nevoită să controleze mereu politica internă din republicile-suri, numindu-i șefi KGB pe secretarii secunzi de partid de origine slavă, care erau „ochii și urechile” Kremlinului. Dintre cele 15 republici sovietice, doar cinci republici au reușit să se impună în raport cu Moscova, jucând cartea națională – este vorba despre Georgia, Armenia și cele trei republici baltice: Letonia, Lituania și Estonia. Însă nici controlul puterii centrale, nici compromisurile cu elitele naționale locale, nici libertățile oferite unor republici mai rebele nu au fost suficiente pentru a anihila manifestările etno-naționaliste dintr-o republică sau alta. În Armenia, de exemplu, naționaliștii au ars în 1977 în public portretul lui Leonid Brejnev, ceea ce reprezenta un act de profanare ideologică foarte gravă. Iar în Georgia, în 1978, studenții au cerut excluderea din Constituția republicii a limbii ruse ca limbă oficială. Pentru a potoli ambițiile naționaliste și ierarhice ale republicilor caucaziene, Moscova a contrabalansat situația prin promovarea unor lideri din republicile asiatice musulmane, cum ar fi Azerbaijanul și Uzbekistanul. Aceste jocuri imperiale, după principiul *divide et impera*, nu au salvat URSS de revanșismul etno-naționalist. Anume republicile care au fost cel mai mult privilegiate au și dat startul unor manifestații care au grăbit destrămarea Uniunii. Au existat și conflicte interetnice sângeroase, camuflate de Moscova, pentru a nu știrbi impresia de pace și toleranță etno-confesională pe teritoriul sovietic. Astfel, în prezent este demontat mitul privind situația neconflictuală în URSS. În Republica Kazahstan, bunăoară, autoritățile erau nevoite să țină mereu sub strict control revendicările etnice ale kazahilor și să reacționeze prin

metode de reprimare în cazul demonstrațiilor identitare; pe plan general însă se propaga iluzia unei armonii naționale depline. De asemenea, s-a știut foarte puțin despre situația din Uzbekistan, unde, în 1969, la Tașkent, s-au produs violențe în masă pe criterii identitare împotriva etnicilor slavi. Conflictul s-a iscat de pe urma unui meci de fotbal pierdut de uzbeci, a durat câteva zile și a fost înăbușit prin intervenția trupelor de miliție cu destinație specială. Iar către sfârșitul anilor 1980 s-au produs ciocniri de expresie etno-naționalistă care nu mai puteau fi ascunse. E de menționat măcelul de la Fergana, din 1989, când uzbekii au început să se răfuiască cu turcii meshedinți, obligându-i pe aceștia, dar și pe rușii și tătarii stabiliți în regiune să se refugieze. Tot în acea perioadă s-au produs ciocniri sângeroase între kirghizi și tadjici, între kirghizi și uzbeci. A urmat conflictul armat armeano-azer, care a escaladat începând cu anul 1987 și s-a soldat cu zeci de mii de victime.

În 1988, au fost formate fronturile Populare din Țările Baltice, care au reprezentat începutul sfârșitului Uniunii Sovietice. Balticii au fost cei mai activi în promovarea unui naționalism exclusivist în raport cu rușii, fiind invocate inclusiv teze privind efectele nocive ale căsătoriilor mixte asupra purității etnice. Revoluțiile și revoltele din '89 și de la începutul anilor '90, care au trecut ca o undă de șoc prin întreg Blocul Socialist, s-au consumat prin demontarea pe linii etno-naționale a fostului imperiu sovietic. Ca urmare a răbufnirii spiritelor identitare, pe teritoriul fostei URSS au avut loc câteva războaie și peste douăzeci de conflicte interetnice, în urma cărora au murit circa 100.000 oameni. Conflictologul rus Iuri Platonov notează că numai dispute de ordin

etno-teritorial în spațiul fostei URSS au fost circa 180, dintre care în anul 1996 încă mai erau valabile 140. Consecințele experimentului sovietic asupra psihologiei și relațiilor identitare din fostele republici-surori se vor face resimțite încă multe decenii încolo... (*www.adevarul.ro*)

La sfârșitul lui februarie 1990, la doar două săptămâni de la vizita secretarului american (James Baker) la Praga, președintele George Bush 1-a primit la Casa Albă pe președintele Václav Havel. Scopul acestei vizite era mai mult simbolic la sfârșitul Războiului Rece și demonstra angajamentul SUA pentru Cehoslovacia și implicit pentru politica lui Havel care, în pofida notorietății sale internaționale, în plan intern era privit ca un Don Quijote în contextul instaurării unei stări generale de apatie ce a urmat după înăbușirea Primăverii de la Praga de către URSS în 1968. Deși fusese un personaj cheie al *Revoluției de Catifea*, vizita lui Havel la Washington era privită de opinia publică internațională ca o etapă deosebit de importantă în consolidarea credibilității și autorității acestuia la Praga. În mod bizar, cehii nu s-au gândit deloc la menajarea sensibilității slovacilor sub aspectul organizării de ordin logistic al acestei vizite astfel încât doar opt slovaci fuseseră incluși în delegația de peste 200 de persoane iar pe listele pentru întâlnirile de la Casa Albă figura numai premierul Marian Calfa, care părăsise recent Partidul Comunist Cehoslovac și, implicit, nu avea niciun fel de credibilitate. În fața Congresului SUA, Havel a vorbit despre necesitatea de a-l ajuta pe liderul sovietic, Mihail Gorbaciov să realizeze reformarea economică a URSS, mai ales că oficialii Casei Albe promiseseră un ajutor masiv Kremlinului în schimbul anulării Organizației Pactului de la Varșovia, rivalul militar

al NATO din timpul Războiului Rece și al unificării celor două Germanii. Sub aspectul discuțiilor economice, liderii cehoslovaci au optat în fața oficialilor SUA pentru disocierea de vecinii lor, respingând orice ajutor al CEE (Comunitatea Economică Europeană), astfel încât reformele care urmau a fi realizate trebuiau să abordeze gradual economia mixtă.

În noiembrie 1990, președintele George Bush Sr. a vizitat Praga la prima aniversare a Revoluției de Catifea în timp ce climatul internațional se schimbase radical. Astfel că, unificarea Germaniei se încheiase, se căzuse de acord asupra retragerii trupelor sovietice de pe teritoriul Ungariei și al Cehoslovaciei în timp ce întreaga Europă se pregătea să sărbătorească pe 19/21 noiembrie 1990 la summitul OSCE (Organizația de Securitate și Cooperare în Europa) de la Paris sfârșitul Războiului Rece. În aceste condiții speciale, vizita la Praga a lui George Bush marca noua strategie ce urma a fi aplicată în Europa Centrală, astfel încât această vizită marca influența SUA în această zonă și totodată se dorea a fi un pretext pentru detensionarea relațiilor tot mai încordate dintre cehi și slovaci care se pregăteau pentru un amplu program de reformare radicală a economiei cehoslovace. Astfel că la toate întâlnirile cu oficialitățile cehoslovace de rang înalt, președintele SUA a subliniat aspectul reconcilierii naționale în contextul lansării programului de reforme atipice. În acest sens, Bush a anunțat un ajutor masiv Cehoslovaciei prin intermediul unui pachet de asistență economică, asemănător cu cel acordat Poloniei și Ungariei. Se preconizase astfel înființarea unui fond de investiții american la Praga, tratament comercial preferențial, asistență economică în diferite sectoare, toate acestea urmând a fi acordate prin intermediul

oficialilor FMI (Fondul Monetar Internațional) și ai Băncii Mondiale. În plan secund, CIA realizase un amplu raport asupra Cehoslovaciei și aceasta trebuia să reprezinte o zonă-tampon între un Occident prosper și sigur și o Europă de Est, haotică și în căutare. Pentru Havel, situația internă era deosebit de sumbră în contextul în care radicalii slovaci ceruseră schimbarea numelui țării în „Republica Federală Cehă și Slovacă”, în timp ce opinia publică adoptase și manipulasă cauza națională slovacă. (*www.curentul.info*)

Divorțul de Catifea este un termen folosit pentru dizolvarea Cehoslovaciei în două țări independente, Republica Cehă și Slovacia, la 1 ianuarie 1993.

Destrămarea Iugoslaviei s-a produs ca urmare a unor serii de conflicte politice și armate la începutul anilor 1990. După o perioadă de criză politică care a avut loc în anii 1980, republicile constituente ale Republicii Socialiste Federative Iugoslavia s-au desprins, însă problemele nerezolvate au dus la izbucnirea războaielor iugoslave interetnice. Cea mai mare parte a războaielor s-au desfășurat în Bosnia și Croația.

După victoria Aliatilor din Al Doilea Război Mondial, Iugoslavia s-a organizat într-o federație alcătuită din șase republici având granițele trasate pe criterii etnice: Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina, Serbia, Muntenegru, Macedonia. În plus, au fost înființate două provincii autonome în cadrul Serbiei: Voivodina și Kosovo. Fiecare republică avea propriul partid și elită politică din Liga Comuniștilor din Iugoslavia, iar orice dispută era discutată la nivel federal. Modelul iugoslav de organizare a statului precum și „calea de mijloc” între economia planificată și cea liberală au avut un succes parțial iar țara a cunoscut o perioadă de mare creștere

economică și o stabilitate politică relativă până în anii 1980, fiind sub conducerea lui Iosip Broz Tito, președintele ales pe viață. După decesul acestuia survenit în 1980, sistemul slăbit al guvernului federal a fost lăsat să facă față provocărilor economic și politic.

În anii 1980, albanezii din Kosovo au cerut ca provincia autonomă să primească statut de republică. De-a lungul decadei, tensiunile etnice dintre albanezi și sârbii din Kosovo au rămas ridicate, astfel opoziția sârbilor din Iugoslavia față de autonomia provinciilor a crescut dar și față de sistemul inefficient al consensului la nivel federal, fiind o piedică pentru interesele sârbilor. În 1987, Slobodan Milošević a ajuns la putere în Serbia și, printr-o serie de manevre populiste, a obținut controlul de facto asupra Kosovo, Voivodina și Muntenegru, reușind să dobândească un mare sprijin din partea sârbilor pentru a-și urmări politica de centralizare. Intereselor lui Milošević i s-au opus liderii partidelor din Slovenia și Croația care solicitau o democratizare mai mare a țării ca urmare a Revoluțiilor din 1989 din Europa de Est. În 1990, Liga Comuniștilor din Iugoslavia s-a dizolvat de-a lungul liniilor federale.

În anii 1990, comuniștii au pierdut puterea în fața partidelor separatiste în urma primelor alegeri multipartite care s-au desfășurat în întreaga țară, cu excepția Serbia și Muntenegru, unde au fost câștigate de Milošević și aliații săi. Începând din 1991, fiecare republică își declară independența (numai Serbia și Muntenegru au rămas în federație), însă statutul minorităților sârbe din afara Serbiei a rămas nerezolvat. După câteva incidente interetnice, Războaiele Iugoslave au erupt, întâi în Croația iar apoi în Bosnia, fiind mult

mai sever; războaiele au cauzat probleme de ordin politic și economic pe termen lung.

Războaiele Iugoslave au fost o serie de conflicte violente desfășurate pe teritoriul fostei Republicii Socialiste Federative a Iugoslaviei (RSFI), care a avut loc între 1991 și 2001. Războaiele iugoslave pot fi considerate două serii de războaie succesive care au afectat toate cele șase foste republici iugoslave. Acestea au fost descrise ca fiind conflicte între cetățenii din fosta Iugoslavie din motive religioase, etnice, economice și politice, mai ales dintre sârbi pe de o parte și croați, bosniaci și albanezi pe de alta; de asemenea și dintre bosniacii și croații din Bosnia și Herțegovina și macedonenii și albanezii din Macedonia.

Începând din 1990, Iugoslavia se afla la limita destrămării. Aflată în mijlocul dificultăților economice, guvernul federativ se confrunta cu revendicări ale diferitelor grupuri etnice. La ultima ședință a Partidului Comunist din Belgrad în 1991, adunarea a votat pentru desființarea sistemului de partid unic, precum și a reformei economice. Delegațiile slovenă și croată au părăsit partidul, un eveniment simbolic care a reprezentat sfârșitul „frăției și unității”. În același an, slovenii și croații deja își proclamă independența, provocând represalii împotriva separării din partea Armatei Populare Iugoslave.

În cele din urmă, războaiele s-au încheiat cu noi state independente pe harta Europei. Adesea descrise ca fiind cele mai dure conflicte din Europa, după Al Doilea Război Mondial, acestea au fost caracterizate de masive crime de război și purificări etnice. Au fost primele conflicte după Al Doilea Război Mondial considerate oficial genociduri. Tribunalul

Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPI) a fost înființat de ONU pentru a judeca acest crime.

Războiul de Zece Zile, numit și Războiul Sloven de Independență, a fost un conflict militar de scurtă durată dintre Slovenia și Armata Populară Iugoslavă (JNA) în 1991, imediat după declarația de independență a Sloveniei. Pe 4-6 iulie 1991, forțele slovene preiau controlul asupra tuturor punctelor de frontieră, iar unităților JNA le este permis să se retragă libere în cazărmi și să treacă granița în Croația.

Războiul Croat de Independență s-a desfășurat din 1991 până în 1995 între guvernul croat și forțele sârbe. Sârbii au înființat Republica Sârbă Krajina, o entitate politică (nerecunoscută) și și-au declarat secesiunea față de restul Croației.

Bosnia și Herțegovina este locuită de trei popoare constituente: bosniaci, sârbi și croați. Tensiunile dintre aceste popoare rămân ridicate și adesea provoacă controverse politice. În Bosnia, în ținutul Hum sau Zachlumia, trăia în Evul mediu o mare comunitate de vlahi care erau descendenții unei populații pre-slavice. Ei vorbeau o limbă asemănătoare cu limba română dar urmașii lor vorbesc o limbă slavă.

Conform recensământului din 1991, Bosnia și Herțegovina aveau o populație de 4.377.000 de locuitori. În timpul războaielor din Iugoslavia din anii 1990, au avut loc în toată țara migrații semnificative. Din 1991, nu s-a efectuat niciun recensământ, iar controversele politice au dus la imposibilitatea organizării unui. Acesta a fost amânat și în cele din urmă a avut loc în 2013, populația totală raportată de acesta fiind de 3.791.622 de locuitori în 1,16 milioane de gospodării; adică cu 585.411 mai puține persoane decât la recensământul din 1991.

Din punct de vedere etnic, conform datelor din 2000, bosniacii reprezintă 48% din populație, sârbii 37,1%, croații 14,3%, și alte grupuri 0,6%, inclusiv evrei, romi și albanezi. Cele trei limbi oficiale din Bosnia și Herțegovina (bosniaca, croata și sârba) sunt din punct de vedere lingvistic aceeași limbă: graiul ștokavian al limbii sârbo-croate. Diferențierea între cele trei etnii conlocuitoare din Bosnia și Herțegovina se face pe bază istorică și religioasă, bosniacii fiind musulmani, croații catolici (alfabetul lor istoric fiind cel romanic), iar sârbii ortodocși (alfabetul lor istoric fiind cel chirilic). Conform unor estimări neoficiale citate de Departamentul de Stat al SUA în 2008, 45% din populație se identifică din punct de vedere religios ca musulmani, 36% ca ortodocși sârbi, 15% ca romano-catolici, 1% ca protestanți, și 3% ca aparținând altor culte sau ca atei. Bosniaca, croata și sârba sunt limbi oficiale, dar toate trei sunt standarde reciproc inteligibile ale sârbo-croatei. (<https://ro.wikipedia.org>)

Atât poziția geopolitică, cât și evenimentele istorice care s-au succedat în regiune au condus la apariția unei diversități etnico-religioase complexe. În Evul Mediu, a existat un stat al Bosniei, cucerit ulterior de înaintarea otomană. Drept urmare, s-au putut constata o serie de mutații religioase, o mare parte a slavilor trecând la islam. Anexată de la otomani de Imperiul Habsburgic, Bosnia a reprezentat un măr al discordiei și pentru izbucnirea Primului Război Mondial.

Nici cea de-a doua conflagrație mondială nu a ferit Bosnia de confruntări armate, teritoriul acesteia a fost scena unor lupte atât împotriva ocupației germane, cât și a unor confruntări interetnice. Spre deosebire de restul statelor ex-iugoslave, unde se putea distinge o majoritate etnică bine-definită, Bosnia

cuprindea la începutul anilor '90 un adevărat mozaic de popoare, unde musulmanii reprezentau o majoritatea relativă (43,5% din totalul populației), sârbii constituiau 31,2%, croații 17,4%, restul fiind reprezentat de cetățeni ce s-au declarat iugoslavi 5,5% și câteva procente de alte naționalități (inclusiv evreii din Sarajevo ce locuiau acolo de secole). Caracteristicile etnice nu se opreau aici. Musulmanii, respectiv acei etnici trecuți la islam în perioada otomană și al căror statut de naționalitate fusese recunoscut de către Tito, locuiau în principal zona urbană. Sârbii, deși minoritari în comparație cu precedenții, ocupau un teritoriu mai extins, în special în regiunile rurale. Croații se situau în regiunile din zona graniței de vest și în mici enclave din nordul provinciei.

Căderea comunismului, precum și declanșarea conflictelor pentru independență în Slovenia și Croația, marcate de un adevărat efect al dominoului pentru statele ex-Iugoslave, nu puteau să nu se răsfrângă și asupra complexității Bosniei. Deși nu există o dovadă evidentă, se pare că între cei doi lideri autoritari ai Croației și Serbiei: Franjo Tudjman și, respectiv, Slobodan Milošević ar fi existat un acord tacit privind împărțirea spațiului bosniac în două zone de influență, urmând apoi anexarea fiecărui teritoriu de către cele două state.

Nici Bosnia nu a fost ferită de apariția unui lider extremist. Astfel, la alegerile postcomuniste din 1990 câștigă noile partide etnice. Prin acordul primelor trei partide, Alija Izetbegović devine președintele țării, sârbul Momčilo Krajišnik președintele Parlamentului, iar croatul Jure Pelivan primul ministru. Cu mult înainte de alegeri, noua revistă Vox publica articole în care se anunța că sârbii vor trăi într-o țară musulmană ca niște cetățeni de categoria a doua. În același

timp, revista publica o serie de articole prin care i se aduceau insulte autorului Ivo Andrić bosniac laureat al premiului Nobel, un bun ilustrator al relațiilor interetnice bosniace de-a lungul vremurilor.

Cine era Alija Izetbegović? Născut în 1925, în tinerețea sa, a făcut parte din temutele unități naziste formate din musulmani, pe teritoriul Bosniei, numite Handschar Division, atașate Waffen SS. Aceste unități au participat atât la crimele comise în Balcani, cât și pe frontul de est. În timpul lui Tito, același Alija avea să fie protagonistul unui scandal prin apariția cărții *Islamul între Est și Vest*, în care se susținea că musulmanii bosniaci au fost asimilați de către populația sârbo-croată. Protestele ce au avut loc inclusiv în rândul intelectualilor musulmani din Bosnia au fost urmate de arestarea grupului condus de Alija, sub acuzația de complot în scopul transformării Bosniei în stat islamic. Conform altor surse, fostul lider bosniac ar fi declarat că „Nu poate fi pace sau coexistență între credința islamică și instituțiile sociale și politice non-islamice!” Mai mult decât atât, regizorul de origine bosniacă Emir Kusturica (musulman trecut ulterior la ortodoxie), în memoriile sale, menționează, pe lângă acuzațiile de extremism religios, și planul lui Izetbegović de a crea un stat pur musulman, având ca model schimburile de populație din 1922 dintre Grecia și Turcia. Acestea urmau să fie realizate cu Serbia propriu-zisă, deținătoare a unei importante minorități musulmane în regiunea Sandjak-ului.

De partea cealaltă a baricadei, politicianul Radovan Karadžić reprezintă o altă personalitate cu vederi extremiste. Născut în Muntenegru, cu tată cetnic, el urmează cursurile Universității de Medicină din Sarajevo unde se va specializa

în psihiatrie. Cursurile sale vor fi urmate de o specializare în S.U.A., la Universitatea Columbia din New York. După 1989, acesta pune bazele Partidului Democratic Sârb din Bosnia. În anii următori militează, adeseori recurgând la un limbaj violent, pentru păstrarea identității sârbe, împotriva unei Bosnii independente. Alături de generalul ex-iugoslav Ratko Mladić, Karadžić va pune bazele unei noi armate a sârbilor bosniaci pe fondul moștenirii atât a unui arsenal, cât și a unor resurse umane din fosta armată iugoslavă staționată în Bosnia. Ambii se află actualmente la Haga, în custodia Tribunalului Penal pentru fosta Iugoslavie (TPIY), fiind acuzați, printre altele, de genocid.

Vara anului 1991 se prezintă pentru spațiul ex-iugoslav una extrem de tensionată. În plin conflict de secesiune al Croației, evenimentele încep să se precipite și în Bosnia. În luna august, Alija Izetbegović anunță organizarea unui referendum privind independența. La 21 august, au loc o serie de ciocniri între armata iugoslavă și musulmani, în localitățile Caplijna și Mostar. La rândul ei, populația sârbă anunță, la data de 21 septembrie, voința de a își manifesta suveranitatea și de a obține secesiunea în regiunile majoritar sârbești, acestea urmând să rămână în Federația Iugoslavă alături de Krajina (regiune a Croației predominant sârbă aflată în plin război), Serbia și Muntenegru.

Tot în septembrie 1991 a avut loc la Haga Conferința Europeană referitoare la pacea din Iugoslavia. S-a propus astfel recunoașterea republicilor iugoslave care doreau acest lucru. La data de 15 noiembrie, Parlamentul Bosniei-Herțegovina, bucurându-se de o majoritate musulmană și croată, a votat independența. Ca reacție, parlamentarii sârbi au

părăsit sala în semn de protest. Începutul anului 1992 aduce o serie de noi provocări. La 14 ianuarie, Comunitatea Europeană anunță că noul stat nu îndeplinește toate condițiile pentru a fi recunoscut. O zi mai târziu însă, Bulgaria devenea primul stat ce recunoștea Bosnia-Herțegovina.

Sârbii își reclamă din nou dreptul de a rămâne în Iugoslavia. Tentativele Comunității Europene de a mijloci o înțelegere între cele trei etnii în cadrul summit-ului de la Lisabona eșuează. La 29 februarie 1992, a fost organizat un referendum în Bosnia. Cu această ocazie, reprezentanții celor trei etnii trebuiau să răspundă la întrebarea: „Sunteți pentru o Bosnia-Herțegovina suverană și pentru o uniune statală a celor trei popoare constitutive suverane – croat, musulman și sârb în regiunile (cantoanele naționale)?” În timp ce musulmanii și croații au votat masiv pentru independență, sârbii au boicotat alegerile.

Declanșarea ostilităților. Referendumul a fost urmat de mișcări violente provocate de toate cele trei etnii, în mai multe centre urbane ale țării. Evenimentul ce marchează însă declanșarea ostilităților armate a fost reprezentat de deschiderea focului de către un grup de musulmani asupra unei nunți sârbești în Sarajevo. A fost ucis tatăl mirelui, iar un preot a fost rănit. Musulmanii și-au justificat crima prin faptul că nuntașii afișau ostil steagul Serbiei. La data de 3 martie, Alija Izetbegović și Radovan Karadžić se întâlnesc în cazarma armatei iugoslave, însă fără efect. Două zile mai târziu au loc mișcări importante pentru pace în Sarajevo. Politicienii aflați în interiorul hotelului Holiday Inn sunt asaltați de mase mari de oameni ce se opuneau naționalismului. Sunt afișate portrete ale lui Tito și steaguri iugoslave și se strigă „Jos

Guvernul!” La ordinul lui Karadžić, lunetiștii sârbi aflați în zonă deschid focul în plin. Liderul sârbilor bosniaci avea să afirme mai târziu într-un documentar că era o falsă manifestație pentru pace. O serie de forțe paramilitare, între care și grupuri infracționale, pun în următoarele zile stăpânire pe oraș. În timp ce musulmanii stăpânesc centrul, sârbii se refugiază în cartierul lor majoritar, Garbavica și pe înălțimile din jur. În estul provinciei, își fac apariția brigăzi paramilitare sârbe, denumite *Tigrii lui Arkan*, conduse de temutul interlop Željko Ražnatović „Arkan”. Reprezentanții internaționali vorbesc despre purificare etnică cu scopul eliminării populației musulmane din zonă.

La 23 aprilie 1992, începea asediul orașului Sarajevo, cunoscut drept cel mai lung asediu din istoria contemporană. Acesta avea să dureze mai bine de trei ani, depășind ca perioadă asediul orașelor sovietice Leningrad și Stalingrad în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Pentru a își coordona mai bine acțiunile împotriva orașului, Radovan Karadžić și-a stabilit cartierul general în orașul Pale, o fostă stațiune construită pentru Jocurile Olimpice de iarnă din 1984. Printre primele acțiuni armate, nu pot fi trecute cu vederea capturarea de către sârbi a șefului statului, Alija Izetbegović, și a fiicei sale, pe aeroportul orașului Sarajevo, la întoarcerea dintr-o vizită de lucru. Eliberarea lor s-a făcut în urma unor tratative prin intermediul forțelor ONU, primindu-se în schimb retragerea forțelor armatei iugoslave asediate de către musulmani, în cazarma din centrul orașului. În timpul asediului, pe lângă privațiunile legate de lipsa utilităților curente și o serie de bombardamente sistematice, populația civilă a fost în permanență ținta lunetiștilor aflați

pe dealurile din împrejurimi. Deplasarea prin anumite sectoare ale oraşului a devenit o adevărată ruletă rusească pentru pietoni. Restul regiunilor au devenit un permanent teatru de război pentru forţele celor trei naţionalităţi. Sârbii au încercat să masacreze sau să alunge populaţia civilă musulmană din zonele situate în sud-estul provinciei cu scopul de a forma aici o regiune cât mai omogenă etnic. Enclavele Žepa, Goražde şi Srebrenica au trecut prin lungi asedii.

Evenimentele s-au precipitat şi mai tare o dată cu declararea independenţei provinciei croate Herceg-Bosna, locuite în majoritate de croaţi şi având ca obiectiv unificarea cu noul stat apărut la graniţa de vest. Pretextul a fost oferit de apariţia, în ianuarie 1993, a planului de pace Vance-Owen ce acorda trei districte populaţiei croate. Liderii regiunii au cerut etnicilor musulmani să se retragă de sub ordinele miliţiilor croate. Refuzul acestora a determinat izbucnirea unui nou conflict marcat şi aici de epurare etnică. Un simbol al acestuia îl reprezintă asediul oraşului Mostar precum şi distrugerea podului otoman de aici, aflat în patrimoniul UNESCO. Musulmanii au beneficiat din plin de un mare număr de mujahedini veniţi din ţările arabe, nici ei nu au fost străini de masacre şi abuzuri asupra celorlalte entităţi. Evenimentele au devenit cu atât mai tragice cu cât în 1993 a izbucnit şi un conflict între forţele musulmane, conduse de Alija Izetbegović, şi cele conduse de fostul său colaborator din partidul musulman cu vederi moderate, Fikret Abdić. Acesta din urmă îşi creează un propriu fief în regiunea Bihać, oraşul Velika Kladuša. Pe fondul unei politici economice în dezacord cu cea oficială, el îşi creează o nouă autoritate ce tinde să o eclipseze pe cea a liderului de la Sarajevo. La începutul lunii august a

anului 1994, regiunea neafectată de război până atunci este atacată de forțele musulmane guvernamentale și ocupată într-un timp scurt. Fikret Abdić se retrage în Croația.

Anarhia domnește peste Bosnia, peste tot se petrec atrocități greu de crezut pentru omul secolului XX: au loc acte de tortură, execuții, masacre sau violuri în masă.

Nu au încetat nici tentativele de pacificare a zonei. Sunt impuse sancțiuni economice Iugoslaviei, precum și o serie de sancțiuni privind livrarea armamentului tuturor taberelor aflate în conflict. O serie de planuri ale marilor puteri privind federalizarea în entități naționale cu o largă autonomie eșuează (Planul Vance-Owen 1993). La 11 noiembrie 1993, ca urmare a unei rezoluții ONU, a fost inaugurat la Haga, Tribunalul pentru Penal Internațional pentru crimele de război din fosta Iugoslavie (TPIY), ce continuă să își desfășoare activitatea până în zilele noastre. Acesta este primul tribunal penal internațional însărcinat cu judecarea responsabililor pentru săvârșirea de crime de război, de la crearea Tribunalului de la Nürnberg.

Dacă la începutul conflictului Statele Unite au decis să rămână neutre, amploarea acestuia a determinat implicarea lor în război. Evenimentele care au grăbit intervenția Statelor Unite în noi etape ale războiului au fost reprezentate, în principal, de explozia a două obuze în piața Markale din Sarajevo, în februarie 1994 și, respectiv, august 1995. Deși s-a contestat inclusiv de către reprezentanți ai forțelor de menținere a păcii faptul că cele două obuze ar fi fost trase dinspre tabăra sârbească, evenimentele ce au cauzat numeroși morți și răniți au avut un impact emoțional deosebit asupra opiniei internaționale. În 1994, SUA amenință Croația

cu sancțiuni similare celor impuse Iugoslaviei, pentru implicarea în conflict. Prin intermediul președintelui Clinton, se ajunge la o alianță între Franjo Tuđman și Alija Izetbegović. În același timp, sârbilor li se dă un ultimatum de 10 zile să își ridice armamentul greu din jurul capitalei bosniace. Ulterior, la 29 martie 1994, Statele Unite, în urma recunoașterii noului stat, își deschid o ambasadă la Sarajevo. (...)

La fel cum pentru mulți Al Doilea Război Mondial se confundă imediat cu imaginea Auschwitz-ului, războiul bosniac îi trimite pe mulți cu gândul la generalul Ratko Mladić și masacrul bărbaților și băieților musulmani din enclava Srebrenica. Orașul, cunoscut înainte de război ca o importantă stațiune balneoclimaterică, devenise încă din primii ani ai conflictului un refugiu pentru musulmanii din regiune. Asediul enclavei Srebrenica a început încă din primăvara anului 1993, când sârbii au declanșat aici o ofensivă puternică. În aceste condiții, deplasarea generalului ONU, Philippe Morillon, prin liniile sârbe, în interiorul enclavei a fost urmată de sechestrarea acestuia de către populația musulmană înfricoșată de posibilitatea unui viitor măcel sârbesc. Presat de evenimente, generalul promite populației că Srebrenica va deveni o zonă de protecție a ONU. Între timp, au avut loc noi negocieri de pace, începute sub bune auspicii la Atena, în mai 1993. La acestea participă, din partea sârbilor bosniaci, Radovan Karadžić, alături de președintele iugoslav, Slobodan Milošević. Inițial, Karadžić este de acord cu Planul Vance-Owen privind transformarea Bosniei într-o mică confederație pe baze etnice. Consiliul de Securitate al ONU a adoptat rezoluția 824 prin care orașele Sarajevo, Tuzla, Žepa, Bihać, Goražde și Srebrenica erau declarate oficial „zone de

securitate". Întoarcerea liderului sârbilor bosniaci la Pale a fost urmată de o schimbare radicală în ceea ce privește planurile de pace. Lucrurile s-au precipitat atunci când generalul Ratko Mladić a prezentat o nouă hartă cu regiunile ocupate de sârbi și cu ceea ce le-ar reveni în urma conflictului. În aceste circumstanțe, Karadžić se răzgândește, fapt ce determină o tensionare a relațiilor lui cu Milosević. În anii următori, acestea vor duce treptat la retragerea sprijinului iugoslav pentru sârbii bosniaci. Anul 1994 a reprezentat însă apogeul conflictului, acesta a debutat cu prima explozie a unui obuz în Piața Markale din Sarajevo, ucigând o serie de civili în luna februarie. Momentul a fost urmat de o tensionare a relațiilor între sârbii ce asediau orașul și trupele ONU ce îi forțează să își retragă armamentul greu din jur. Un factor important de presiune a fost intervenția în anumite zone a aviației NATO, de pe portavioanele situate în Marea Adriatică. În același timp, nu au fost puține momentele în care sârbii au atacat și chiar au luat ostatici membri ai forțelor de menținere a păcii. Unii dintre aceștia au fost legați de clădirile ce puteau reprezenta obiective militare pentru NATO. La sfârșitul lunii aprilie, s-a constituit Grupul de Contact pentru fosta Iugoslavie, alcătuit din SUA, Marea Britanie, Franța, Germania și Rusia. Toate demersurile pentru pace însă eșuează. Un aspect demn de menționat este faptul că, pe perioada războiului au fost semnate peste 60 de acorduri de încetare a focului și patru planuri internaționale de reglementare a situației în regiune.

Între timp, pe frontul musulmano-croat se ajunge la o nouă înțelegere mijlocită de Bill Clinton. Acesta amenință Croația cu măsuri de embargo, situație ce ar fi fost cu atât mai

dezastruoasă pentru croați cu cât se pregăteau de declanșarea unei noi ofensive pentru recuperarea zonelor ocupate de sârbi încă din 1991 (Operațiunea Oluja). Întrevederea dintre președintele croat Franjo Tuđman și Alija Izetbegović a fost urmată de încheierea unei noi alianțe împotriva sârbilor.

Evenimentele de la Srebrenica se precipită. Deși a fost declarată zonă de securitate a ONU, localitatea este asediată în continuare de forțele sârbe. Motivația a fost reprezentată de existența aici a unor formațiuni paramilitare ce terorizau localitățile sârbești din jur, prin crime și jafuri asupra populației civile. Deși există mărturii referitoare la acest aspect, comandantul militar al musulmanilor, pe numele lui Naser Orić, adus de curând în fața TPI a fost declarat nevinovat. La 4 iunie 1995 generalul Bernard Javier, comandantul francez al FORPRONU (Forța de protecție a ONU) s-a întâlnit cu Ratko Mladić și generalul iugoslav Persić cu scopul de a negocia prețul ostaticilor de la Srebrenica.

Mladić formulează trei puncte: 1. Sârbii din Bosnia nu vor ataca nici un soldat FORPRONU; 2. FORPRONU renunță la atacurile aeriene pe teritoriul sârb din Bosnia; 3. Imediat după semnarea acestui acord, ostaticii vor fi eliberați. Trei zile mai târziu, generalul francez se întâlnește la Split cu generalul Rupert Smith, șeful forțelor ONU la Sarajevo și cu reprezentantul politic al Națiunilor Unite, Yasushi Akashi. Se ia decizia de a ceda în fața cererilor lui Mladić. La data de 11 iunie 1995, sârbii ocupă localitatea Srebrenica, batalionul olandez al FORPRONU nu ripostează. Generalul Javier ordonă retragerea de pe câmpul de luptă, având ca argument numărul mare de militari ce și-ar fi pierdut viața pe câmpul de luptă. Acțiunile de luptă se mărginesc la raiduri

aeriane împotriva sârbilor bosniaci în luna următoare. În dimineața de 12 iulie, un număr de peste 30.000 refugiați musulmani invadează baza militară a ONU din localitatea Potocari, aflată în apropiere de Srebrenica. În aceeași zi, Ratko Mladić ocupă baza. Filmările ni-l arată jovial, oferind clemență și chiar dulciuri copiilor aflați în bază. În zilele următoare, femeile și copiii sunt lăsați să plece cu autocare spre zonele controlate de musulmani. Toate persoanele de sex masculin cu vârsta de peste 14 ani sunt reținute și ucise sistematic într-o clădire din apropiere motivându-se participarea acestora la lupte ca teroriști. Masacrul de la Srebrenica reprezintă cea mai neagră pagină a războaielor iugoslave. Lui i-au căzut victime peste 8.000 de persoane. A fost cea mai mare crimă în masă din Europa după Al Doilea Război Mondial. În data de 16 iulie, liderul sârbilor bosniaci, Radovan Karadžić, întrebat de un reporter al ziarului spaniol El País dacă va da socoteală la Haga pentru acțiunile sale răspundea cinic: „Îmi vine să râd. Acest tribunal este o rușine pentru comunitatea internațională”. Deși masacrul, precum și intenția de genocid nu pot fi puse la îndoială, au existat și evenimente care au șubrezit imaginea de victime a musulmanilor. Astfel, după înfrângerea de la Donji Vakuf și ei au lansat atacuri asupra căștilor albastre britanice din enclava Goražde. Englezii au ripostat ucigând doi agresori. În același timp, un raport al forțelor franceze FORPRONU atrăgea atenția asupra faptului că lunetiștii musulmani continuă să împuște civili musulmani pentru a provoca o reacție occidentală împotriva sârbilor.

Răspunsul NATO are loc în condițiile exploziei unui nou obuz în Piața Markale din Sarajevo, soldat cu nu mai puțin de 37 de morți și 90 de răniți. În lunile următoare, alianța

declanșează operațiunea Deliberate Force având ca obiective distrugerea întregii capacități militare a Republicii Srpska. Bombardamentele încurajează alianța croato-musulmană ce organizează puternice atacuri la sol. La 12 octombrie, sârbii sunt nevoiți să semneze un acord de încetare a focului pentru următoarele două luni. Aceasta urma să pregătească bazele tratativelor de pace de la Dayton. La sfârșitul lunii noiembrie, conducătorii Croației, Serbiei și Bosniei s-au întrunit la Dayton, o bază militară americană din statul Ohio, pentru începerea negocierilor de pace. Acestea nu au fost însă lipsite de dificultăți. O serie de tensiuni au apărut între cele două părți pe fondul coridorului ce urma să lege enclava musulmană Goražde de restul federației și a coridorului Brčko. Bosnia urma să rămână în continuare un stat unitar, despărțit până astăzi în trei entități: musulmană, croată și sârbă. În același timp, în interiorul statului urmau să se creze două entități: Federația Croato-Musulmană și Republica Srpska. Fiecare dintre ele se bucură de autonomie și constituție proprie, cât și de posibilitatea de a stabili raporturi privilegiate, prima cu Croația, a doua cu Serbia. Musulmanii, împreună cu croații, au primit 51% din teritoriu în timp ce sârbii au obținut 49%. În același timp, musulmanii au primit suburbiile orașului Sarajevo și un coridor spre localitatea Goražde, în timp ce sârbii au primit Srebrenica și Žepa. Forțele NATO urmau să asigure pacea și securitatea în teritoriu. La 14 decembrie 1995 liderii care declanșaseră acest război semnau acordul de pace. La 20 decembrie forțele ONU ajungeau în Bosnia. Se sfârșea cel mai sângeros conflict din Europa după Al Doilea Război Mondial. Conflictul

a provocat în total peste 200.000 de morți și peste trei milioane de refugiați.

După ce o perioadă de 14 ani, Ratko Mladić, comandantul statului major al Armatei sârbilor din Bosnia, a fost de curând condamnat pentru genocid, crime contra umanității și crime de război. Mladić, a fost condamnat în primul rând pentru conducerea campaniilor violente de purificare etnică în Bosnia-Herțegovina, din 1992 până în 1995. În al doilea rând, a fost declarat vinovat pentru dirijarea campaniei de crime comise în cursul asediului orașului Sarajevo. În al treilea rând, a fost condamnat pentru genocidul comis în Srebrenica, în 1995. De asemenea, Ratko Mladić a fost declarat vinovat de utilizarea forțelor aflate sub comanda sa pentru a lua ostatici dintre forțele ONU însărcinate cu menținerea păcii, având ca obiectiv descurajarea NATO de a proceda la atacuri aeriene. Astfel, Ratko Mladić a fost condamnat la închisoare pe viață.

O mare parte a sârbilor văd arestarea lui Mladić drept un act împotriva poporului lor. De menționat că o mare parte dintre persoanele cercetate pentru crime de război atât în Croația (Generalul Ante Gotovina) cât și în Bosnia (Naser Orić) au fost achitați în procesele avute la Haga. Acest lucru nu va face decât să adâncească prăpastia între cele două entități.

Un alt factor pe care îl putem lua în considerare îl reprezintă implicarea în zonă a unor puteri externe. Turcia președintelui Erdoğan se implică așadar într-o politică economică neo-otomană în Balcani. De menționat că acesta a felicitat personal Compania Turcă de Radio și Televiziune pentru serialul numit *Alija*, o ecranizare a vieții lui Izetbegović. Un fenomen îngrijorător atât pentru musulmanii de rând cât și

pentru Europa Occidentală îl reprezintă legăturile unei părți a comunității musulmane cu Statul Islamic. Bosnia marcată de violențele anilor '90 reprezintă un important spațiu de recrutare pentru militanții islamiști. Aceste lucruri devin cu atât mai îngrijorătoare cu cât în anumite localități din Bosnia au fost afișate inclusiv steaguri și simboluri ale Statului Islamic. Serbia rămâne de partea cealaltă a baricadei, cel mai important partener pentru populația aflată în regiunea Republicii Srpska. Deși nu a recunoscut oficial genocidul, Serbia a avut o atitudine pozitivă prin arestarea și trimiterea la Haga a celor doi criminali de război: Ratko Mladić și Radovan Karadžić. În timpul mandatului președintelui Boris Tadić, Serbia începe să se orienteze către Uniunea europeană. Actualul președinte al Serbiei, Alexandar Vučić, a încercat un gest de reconciliere în 2015 când, în calitate de prim ministru s-a aflat în fruntea unei delegații sârbe ce urma să participe la comemorările victimelor de la Srebrenica. Având în vedere apropierea din trecut a premierului de Slobodan Milošević, Vučić a devenit ținta unui tir cu pietre din partea rudelor victimelor de război. (www.adevarul.ro)

Kosovo, spre o Albanie Mare?

Alte probleme ale Balcanilor:

Bosnia vs. Srpska,

Voivodina, Macedonia

Conflictele dintre sârbi și albanezi erau pe punctul de a izbucni la începutul secolul XX, iar violențe grave s-au produs în special în Primul Război Balcanic, Primul Război Mondial, și în Al Doilea Război Mondial. Guvernul socialist al lui Josip Broz Tito a reprimat sistematic manifestările naționaliste din Iugoslavia, căutând să se asigure că nicio republică din cadrul federației nu obținea dominație asupra altora. În particular, puterea Serbiei – cea mai mare și mai populată republică – a fost atenuată prin stabilirea unor guverne autonome în provincia Voivodina în nord și în Kosovo, în sud. Frontierele provinciei Kosovo nu se potriveau tocmai corespunzător cu zonele din localitățile populate de albanezii din Iugoslavia (un număr de albanezi au fost lăsați în Republica

Iugoslavă a Macedoniei, Muntenegrului, și Serbiei, pe când în nordul provinciei sârbe erau populația predominantă. Cu toate acestea, majoritatea locuitorilor de la recensământul din 1921 a fost albaneză. Fosta autonomie a provinciei Kosovo stabilită în constituția Iugoslaviei, nu a fost pusă în practică. Poliția secretă a lui Tito a lovit cu asprime naționaliștii. Amenințarea de separatism a fost, de fapt, minimă, numai câteva grupuri dispartate doreau unirea cu Albania, însă politic ele erau ne semnificative. Impactul pe termen lung a fost, însă, substanțial, astfel că unul din ele – Mișcare de Revoluție pentru Unificarea cu Albania fondată de Adem Demaçi – avea să formeze miezul politic al Armatei de Eliberare din Kosovo. Demaçi însuși a fost închis în 1964, împreună cu mulți dintre adepții săi. Demonstrațiile și revoltele studențești de la Belgrad, în iunie 1968 s-au răspândit și în Kosovo în luna noiembrie a aceluiași an, dar au fost înăbușite de forțele de securitate. Cu toate acestea, câteva dintre cerințele studenților – în special pentru adevăratele puteri reprezentative pentru albanezi pe ambele organe de stat sârbe și iugoslave precum și o mai bună recunoaștere a limbii albaneze – au fost recunoscute de către Tito. Universitatea de la Priștina a fost stabilită ca o instituție independentă în 1970, încheindu-se astfel o perioadă lungă în care instituția a fost condusă ca un avanpost al Universității de la Belgrad. Albanizarea forțată a educației în Kosovo a fost împiedicată de lipsa de materiale educaționale în limba albaneză în Iugoslavia, ducând la un acord cu Albania pentru furnizarea de manuale. În 1974, statutul politic al provinciei Kosovo a fost îmbunătățit și mai mult, atunci când o nouă constituție iugoslavă a acordat o extindere pentru drepturile politice ale nemulțumiților

albanezi. O dată cu Voivodina, a fost declarată provincie, și a câștigat multe puteri de republică: un loc pentru președinția federală și pentru propriile forțe de poliție și Banca Națională. Puterea era încă exercitată de către Partidul Comunist, dar revenea în principal etnicilor albanezi comuniști.

Moartea lui Tito pe 4 mai 1980 a dus la o lungă perioadă de instabilitate politică, înrăutățită tot mai mult de criza economică și neliniștile naționaliste. Primul focar major a avut loc în orașul principal din Kosovo, Priștina, în martie 1981, atunci când studenții albanezi s-au revoltat la cozile listelor de cantine ale Universității. Acest eveniment banal s-a răspândit pe întregul teritoriu al Kosovo, luând caracterul unei revolte naționaliste cu demonstrații popular masive, în multe orașe. Protestatarii au cerut ca Kosovo să devină cea de-a șaptea Republică a Iugoslaviei. Cu toate acestea, acest lucru a fost inacceptabil politic pentru Serbia și Republica Macedonia. Unii sârbi (și unii naționaliști albanezi, de asemenea) au văzut cererile ca fiind un preludiu la o „Albanie Mare”, ce putea cuprinde părți din Muntenegru, Republica Macedonia și însuși Kosovo. Pentru a înăbuși revoltele, președinția comunistă a trimis trupe ale poliției și ale armatei, declarând stare de urgență, cu toate că nu a abrogat autonomia provinciei cum au cerut unii comuniști sârbi. Presa iugoslavă a raportat că 11 oameni au murit (deși unii susțin că numărul de morți ar fi de 1.000) și alți 4.200 au fost închiși. De asemenea Partidul Comunist din Kosovo a suferit și epurări, mai multe personalități cheie (inclusiv președintele său) fiind expulzate. Potrivit unui raport citat de Mark Thompson, mai mult de 58.000 de locuitori din Kosovo, au fost arestați, interogați, internați

sau amendați. Mii dintre aceștia și-au pierdut locurile de muncă sau au fost expulzați din unitățile de învățământ.

Un fapt important care contribuia la instabilitate a fost traficul de droguri al mafioților albanezi kosovari. Un alt factor de agravare a fost declinul economiei provinciei Kosovo, aceasta devenind o alegere proastă pentru sârbii care căutau de lucru. Albanezii și sârbii aveau tendința de a-și favoriza compatrioții atunci când veneau noi angajați, dar numărul de locuri de muncă a fost, în orice caz, prea mic. În acest scop, s-a argumentat că un număr mare de albanezi sunt de fapt țigani de credință islamică. Kosovo a devenit cea mai săracă parte din fosta Iugoslavie: în 1979, în medie, venitul pe cap de locuitor a fost de 795 dolari, comparativ cu media națională de 2.635 dolari (și 5.315 dolari în Slovenia).

În Kosovo, creșterea naționalismului albanez și separatismului a dus la creșterea tensiunilor etnice între sârbi și albanezi. O atmosferă din ce în ce mai otrăvitoare a condus la zvonuri cumplite.

În martie 1989, Milošević a anunțat o „revoluție anti-birocrațică” în Kosovo și Voivodina, limitându-le autonomia. Miloševići a susținut modificările constituționale pentru a proteja restul sârbilor din Kosovo față de hărțuielile din partea majorității albaneze.

Slobodan Milošević a revocat autonomia provinciilor Kosovo și Voivodina în 1990. Schimbările politice din Serbia au fost ratificate la 5 iulie 1990 în urma unui referendum. Ca urmare a acestor măsuri de mai mult de 80.000 de albanezi au fost concediați de la locurile de muncă din Kosovo. Un nou curriculum sârbesc a fost impus în toate unitățile de învățământ superior din Kosovo – o mutare care a fost respinsă

de albanezi, care au răspuns prin crearea unui sistem paralel de învățământ.

Impactul asupra Kosovo a fost drastic. Reducerea autonomiei a fost însoțită de eliminarea de instituții politice (inclusiv a Ligii comuniștilor din Kosovo), parlamentul și guvernul fiind oficial desființate. Autonomia culturală albaneză a fost drastic redusă. Singurul ziar de limbă albaneză, *Rilindja*, a fost interzis iar televiziunile și radiourile în albaneză au încetat să mai emită. Albaneza nu a mai era limbă oficială a provinciei. Din Universitatea din Priștina, văzută ca un focar al naționalismului albanez, au fost eliminați 800 profesori, iar 22.500 din 23.000 de studenți au fost exmatriculați. Aproximativ 40.000 de polițiști iugoslavi au înlocuit forțele de securitate albaneze. Sărăcia și șomajul a atins niveluri catastrofale, cu aproximativ 80% din populația din Kosovo, șomeri. O treime din populația bărbaților albanezi s-a decis să plece să lucreze în străinătate (în special în Germania și Elveția). Când Partidul Comunist din Kosovo a fost destrămat de Milošević, partidul dominat de albanezi s-a preschimbat în Liga Democrată din Kosovo, având ca președinte pe scriitorul Ibrahim Rugova. El a optat pentru o politică de rezistență pașnică. El le-a cerut albanezilor să ignore serviciul militar (obligatoriu în Iugoslavia) și, cel mai important, să nu mai plătească taxe sau impozite la stat.

În septembrie 1991, Parlamentul „din umbră” din Kosovo a organizat un referendum privind independența provinciei. Cu 98% din voturi – aproximativ un milion în total – s-a aprobat crearea statului independent „Republica Kosovo”. În mai 1992, în al doilea referendum, Rugova a fost ales ca președinte al provinciei Kosovo. Guvernul sârb a declarat că

ambele referendumuri au fost ilegale, iar rezultatele lor nule și neavenite.

Dar continuarea represiunii sârbe a radicalizat mulți albanezi, unii dintre ei susținând că numai cu ajutorul rezistenței armate se poate ajunge la o schimbare a situației. Pe 22 aprilie 1996, patru atacuri la adresa personalului de securitate sârbesc s-au efectuat aproape simultan în mai multe părți ale provinciei Kosovo. O organizație până atunci necunoscută, numită „Armata de Eliberare din Kosovo” (UCK) și-a asumat responsabilitatea pentru aceste atacuri. UCK era, inițial, un clan mic, format din albanezi din regiunea Drenica din vestul provinciei Kosovo. Efectivele UCK au constatat în principal din fermierii locali, din strămutați și din șomeri.

Se presupune că UCK a primit suport material și financiar din partea albanezilor kosovari și din partea cartelurilor mafiote albaneze din Europa.

La începutul anului 1997, Albania s-a prăbușit în haos după căderea președintelui Sali Berisha. Depozitele de material militar au fost jefuite de bande, mult armament mai mare ajungând în vestul provinciei Kosovo, mărinz arsenalul UCK. Bujar Bukoshi, prim-ministru în exil (la Zürich, Elveția), a înființat un grup numit FARK (Forțele Armate ale Republicii Kosovo), care a fost apoi absorbit de UCK în 1998.

Cei mai mulți albanezi au văzut UCK ca „luptători pentru libertate” legitimi, în timp ce guvernul iugoslav îi considera „teroriști” atacând poliția și civilii.

În 1998, Departamentul de Stat al SUA listase UCK ca o organizație teroristă, și în 1999, Comisia de Politică din Senatul Statelor Unite și-a exprimat nemulțumirea față de „alianța efectivă” a administrației Clinton cu UCK, ca urmare

a „numeroaselor rapoarte din surse neoficiale, conform cărora UCK este foarte implicat în extinderea rețelei criminale albaneze (...), având legături [și] cu organizații teroriste, motivate de ideologia islamismului radical, inclusiv primind sprijin din partea Iranului și a lui Osama Bin Laden (...)”.

Trebuie remarcat faptul că nici Statele Unite, nici alte puteri influente n-au făcut vreun efort serios pentru a opri banii sau armele direcționate către Kosovo.

Brusc, atacurile UCK s-au intensificat, centrate în zona Văii Drenica. La câteva zile după ce ambasadorul american Robert Gelbard a descris UCK ca pe „un grup terorist”, poliția sârbă a răspuns atacurilor UCK în zona Likosane, acțiunea ducând la moartea a 30 de civili albanezi și patru polițiști sârbi. Războiul începuse!

Poliția sârbă a început să-l urmărească pe liderul UCK Jashari și pe discipolii săi în satul Prekaz. Un schimb violent de focuri cu grupul lui Jashari a condus la masacrarea a 60 de albanezi, dintre care optsprezece au fost femei și zece au fost copii sub vârsta de șaisprezece ani. Evenimentul din 5 martie, a generat multe acuzații din partea capitalelor occidentale. Secretarul de stat Madeleine Albright a declarat că „această criză nu este o afacere internă a Iugoslaviei”.

La rândul lor, sârbii au continuat eforturile diplomatice, încercând să organizeze discuții cu echipa lui Ibrahim Rugovă. De asemenea, un nou guvern sârb a fost format în acest moment, condus de către Partidul Socialist din Serbia și Partidul Radical Sârb. Președintele ultra-naționalist al Partidului Radical, Vojislav Šešelj, a devenit viceprim-ministru.

La începutul lunii aprilie, Serbia a organizat un referendum cu privire la „amestecul străin” în Kosovo. Apoi, pe 31 mai 1998,

armata iugoslavă și poliția sârbă au început o operațiune pentru a elimina UCK. NATO a răspuns la această ofensivă în mijlocul lunii iunie cu operațiunea „Determined Falcon”.

În acest timp, președintele iugoslav Milošević a ajuns la o înțelegere cu Boris Elțin, liderul Rusiei, pentru a opri operațiunile ofensive și a începe pregătirea pentru convorbirile cu albanezii. Singura întâlnire între Milošević și Ibrahim Rugova a avut loc la 15 mai, la Belgrad, două zile după ce și emisarul american Richard Holbrooke a anunțat că va avea loc. Era tot mai evident că SUA s-a decis să susțină UCK și cauza populației albaneze din Kosovo.

Din iunie până la mijlocul lui iulie, UCK s-a menținut în ofensivă. UCK a înconjurat Peć, Đakovica, și a înființat o capitală intermediară în orașul Mališevo (la nord de Orahovac). Trupele UCK s-au infiltrat în Suva Réka și la nord în zona de vest a Priștinei. La mijlocul lunii iulie, UCK a capturat orașul Orahovac.

Mănăstirea ortodoxă din Zočište situată la 5 km de Orahovac – renumită pentru relicvele Sfinților Kosma și Damian – a fost jefuită, călugării acesteia deportați la o închisoare dintr-o tabără UCK și, după ce au fost pustiite, biserica mănăstirii și construcțiile anexe au fost dărâmate folosindu-se mine. Aceasta a condus la o serie de ofensive sârbe și iugoslave, care vor continua până la început de august.

Un nou set de atacuri UCK la mijlocul lunii august a declanșat operațiuni ale Iugoslaviei în sudul și centrul provinciei Kosovo la sud de drumul dintre Priștina -Peć. Acesta s-a sfârșit o dată cu capturarea satului Klecka pe data de 23 august și cu descoperirea unui crematoriu al UCK, în care rămășițele unor victime au fost găsite. La 1 septembrie UCK

a început o ofensivă în jurul oraşului Prizren. La mijlocul lunii septembrie, pentru prima dată au fost raportate activităţi UCK în nordul provinciei Kosovo, în jurul oraşului Podujevo. Pe 28 septembrie, când cadavrele mutilate ale unei familii au fost descoperite în afara satului Gornje Obrinje, a devenit clar că nu mai există o cale de conciliere.

Richard Holbrooke a plecat la Belgrad, în speranţa de a ajunge la o înţelegere cu Milošević cu privire la punerea în aplicare a unei prezenţe NATO în Kosovo. Cu el a venit generalul Michael Short, care a ameninţat că va distruge Belgradul. Discuţiile lungi şi anevoioase au dus la Acordul din 12 octombrie 1998.

Oficial, comunitatea internaţională, a cerut încetarea luptelor. Ea a cerut în special ca sârbii să oprească ofensiva sa împotriva UCK, în timp ce încerca să convingă UCK să renunţe la interesul pentru independenţă. Mai mult decât atât, au fost făcute încercări de a-l convinge pe Milošević să permită trupelor NATO de menţinere a păcii să intre în Kosovo. Acest lucru ar fi permis continuarea procesului de pace. O încetare a focului a fost semnalată începând cu 25 octombrie 1998. Reluarea luptelor s-a produs în decembrie 1998, după ce UCK a ocupat câteva poziţii cu vedere strategică la drumul dintre Priştina şi Podujevo. Se presupune şi că UCK a asasinat primarul din Kosovo Polje.

Incidentul de la Račak la 15 ianuarie 1999 a fost punctul culminant al represaliilor sârbilor, care au continuat pe tot parcursul iernii. Incidentul a fost imediat (înainte de investigaţie) condamnat ca un masacru de către ţările occidentale şi mai târziu a devenit una din principalele acuzaţi pentru crimele de război împotriva lui Milošević şi a principalilor oficiali ai

lui. Detaliile cu privire la ceea ce sa întâmplat la Račak au fost relevate la scurt timp după ce forțele paramilitare sârbești au părăsit scena masacrului. Camerele de televiziune l-au însoțit pe Ambasadorul Statelor Unite William Walker în timp ce mergeau prin mulțimea de cadavre ale albanezilor. La scurt timp după ce el a ținut o conferință de presă, unde a declarat că a fost martor al crimelor comise de sârbi împotriva civililor.

NATO a emis o declarație în care anunța că era pregătită să lanseze lovituri aeriene împotriva obiectivelor Iugoslaviei. Practic, NATO a declarat sârbilor „Începeți procesul de pace sau vă bombardăm!” iar albanezilor „Acceptați pacea sau vă abandonăm sârbilor!”

Grupul de Contact a emis un set de „principii non-negociabile”, care a constituit un pachet cunoscut sub numele de „Status Quo Plus”, pentru restabilirea autonomiei Kosovo față de Serbia de dinaintea anului 1990, la care se adăugau introducerea democrației și supravegherea de către organizațiile internaționale. De asemenea, a fost programată o conferință de pace, care va avea loc în februarie 1999, la Chateau de Rambouillet, în afara Parisului.

În timp ce acordul nu i-a satisfăcut pe deplin pe albanezi, el a fost mult prea radical pentru sârbi și pentru ruși, care sunt aliați tradiționali ai sârbilor. Aceștia au cerut modificări ale versiunii propuse, au eliminat întreg capitolul cu privire la asistența umanitară și de reconstrucție, ideea de supraveghere internațională și au cerut renunțarea la orice menționare care implica „voința poporului [kosovar]” în determinarea statutului final al provinciei.

Evenimentele s-au precipitat tragic după eșecul de la Rambouillet. În săptămâna dinaintea începerii campaniei de bombardamente NATO, Arkan a apărut la hotelul Hyatt din Belgrad unde cei mai mulți jurnaliști occidentali erau cazați și le-a ordonat să plece din Serbia.

Campania de bombardamente NATO a durat de la 24 martie la 11 iunie 1999, implicând până la 1.000 de aeronave care operau în principal de la bazele din Italia și de portavioane staționate în Adriatică. Rachetele de croazieră Tomahawk au fost, de asemenea, utilizate pe scară largă, trase de pe aeronave, nave și submarine. Toți membrii NATO au fost implicați într-o oarecare măsură, chiar și Grecia, în ciuda opoziției sale publice la ideea de război. Pe parcursul a zece săptămâni de conflict, aeronavele NATO au zburat în peste 38.000 misiuni de luptă. Pentru forțele germane aeriene (Luftwaffe) a fost prima dată când au participat la un conflict de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Campania a fost inițial concepută pentru a distruge defensivă aeriană iugoslavă și obiectivele militare importante. NATO a subestimat serios voința lui Milošević de a rezista: puțini de la Bruxelles au crezut că această campanie va dura mai mult de câteva zile. Pe teren, campania sârbilor de purificare etnică a fost intensificată și, într-o săptămână de la începerea războiului, peste 300.000 de albanezi kosovari au fugit în Albania și Macedonia, cu alți câțiva mii strămutați în Kosovo. Prin aprilie, Organizația Națiunilor Unite a raportat că 850.000 de oameni – marea lor majoritate albanezi – au fugit de la casele lor.

Operațiunile militare NATO s-au schimbat din ce în ce mai mult, ajungând la atacarea pe teren a unităților iugoslave,

lovind obiective mici precum tancurile și piese de artilerie. A continuat și bombardamentul strategic. Așa-numitele obiective „cu dublă utilizare”, folosite de civili cât și de armată, au fost atacate: acestea includ podul de peste Dunăre, fabrici, centrale electrice, instalații de telecomunicații, sediile centrale ale unui partid iugoslav de stânga, condus de soția lui Milošević, și turnul de difuzare a programelor de televiziune ale statului sârb. Unii au văzut aceste acțiuni ca încălcări ale legii internaționale, în special a Convențiilor de la Geneva. NATO, însă, a susținut că aceste facilități au fost utile armatei iugoslave și că bombardarea lor a fost astfel justificată.

La începutul lunii mai, un avion NATO a atacat un convoi de refugiați albanezi, crezând că este un convoi militar iugoslav, omorând în jur de cincizeci de persoane. NATO și-a recunoscut greșeala cinci zile mai târziu, dar sârbii au acuzat NATO că a atacat în mod deliberat refugiații. Pe 7 mai, NATO a bombardat ambasada chineză de la Belgrad, omorând trei jurnaliști chinezi. NATO a susținut că țintea pozițiile iugoslave. Statele Unite și NATO și-au cerut mai târziu scuze, spunând că acesta a avut loc din cauza unei hărți învechite furnizate de CIA. Un raport comun emis de ziarele The Observer (Regatul Unit) și Politiken (Danemarca) susținea că NATO a bombardat intenționat ambasada pentru că fusese utilizată ca o stație de releu pentru semnale radio ale armatei iugoslave.

NATO au început să se gândească serios la o operațiune terestră, o invazie în Kosovo. Acest lucru ar trebui să fie organizat foarte repede, înainte venirii iernii, și ar fi fost mult de lucru pentru a îmbunătăți drumurile de la porturile din Grecia și Albania pentru a lua în considerare rutele de invazie prin

Macedonia și nord-estul Albaniei. Președintele SUA, Bill Clinton, a fost însă extrem de reticent să angajeze forțe americane pentru o ofensivă pe teren. În schimb, Clinton, a autorizat o operațiune CIA pe teren pentru a antrena UCK, sabotând și destabilizând guvernul sârb. În același timp, negociatorii finlandezi și ruși au continuat să încerce să-l convingă pe Milošević să dea înapoi. El a înțeles în sfârșit că NATO voia să rezolve conflictul într-un fel sau altul și faptul că Rusia nu va apăra Serbia, în ciuda protestelor puternice anti-NATO de la Moscova. Confruntându-se cu puține variante, Milošević a acceptat condițiile oferite de echipa de mediere finlandezo-rusă și a fost de acord cu o prezență militară în Kosovo, condusă de ONU, dar care încorporează trupe NATO.

La 12 iunie 1999, după ce Milošević a acceptat condițiile, trupele KFOR au început să intre în Kosovo. KFOR, o forță NATO, a fost pregătită pentru a efectua operațiuni de luptă, dar în cele din urmă, misiunea sa a fost doar una de menținere a păcii. Implicarea contingentului de menținere a păcii din Rusia s-a dovedit a fi dificilă și tensionantă pentru forțele NATO din Kosovo. Rușii se așteptau să aibă un singur sector în Kosovo, doar pentru a nu intra sub comanda NATO. Fără comunicare sau coordonare cu NATO, forțele au pătruns în Kosovo din Bosnia și au asediat aeroportul din Priština. În cele din urmă s-a reușit o înțelegere în care forțele ruse au fost operate ca o unitate KFOR, dar nu sub comanda NATO. (<https://ro.wikipedia.org>)

Au urmat încă două conflicte, primul în sudul Serbiei între 2000 și 2001, care s-a desfășurat în zona Bujanovac și Medveda, între trupele iugoslave și o organizație albaneză ce avea

ca principiu anexarea teritoriilor din sudul Serbiei până în Kosovo. Conflictul nu a fost unul ușor de trecut cu vederea mai ales că în anul 2000 s-au înregistrat în jur de 294 de atacuri ce s-au soldat cu zeci de victime. Ultimul conflict, desfășurat în 2001, și anume cel din Macedonia, a izbucnit între macedoneni și minoritatea albaneză, însă într-un timp real-mente scurt, în urma unor negocieri politice și prin implicarea NATO, atacurile armate au încetat. (www.historia.ro)

Termenul de *Albania Mare*, care a iscat atâtea controverse, se referă la un concept iredentist de recuperare de teritorii în afara granițelor Republicii Albania, dar care sunt considerate parte a unei „patrii mai mari” de către unii albanezi, pe baza unei prezențe actuale sau istorice a populației albaneze în regiunile respective. Termenul presupune includerea provinciei Kosovo, precum și unele teritorii din țările vecine, Muntenegru, Grecia, și Republica Macedonia. Albanezii de cele mai multe ori folosesc termenul *Albania Etnică*. (<https://ro.wikipedia.org>)

Potrivit unui sondaj între sârbii bosniaci efectuat de Gallup Balkan din Bruxelles în noiembrie 2010, 88% ar susține un referendum privind independența Republicii Srpska față de Bosnia și Herțegovina. Steven Meyer, fost director și expert al CIA pentru Balcani, a declarat în 2013 și 2014 că el consideră că Republica Srpska va deveni independentă în timp și că Bosnia și Herțegovina este „un stat format doar pe hârtie”.

Cel mai mare partid sârb din Bosnia și Herțegovina, SNSD, a adoptat o rezoluție în aprilie 2015, în care se afirmă că, cu excepția cazului în care Srpska este în măsură să-și consolideze autonomia, adunarea Republicii Srpska va cere un referendum pentru a se desprinde de Bosnia în 2018.

Iar SDA, cel mai mare partid musulman, a adoptat o rezoluție în mai 2015, potrivit căreia Bosnia ar putea fi reorganizată în cinci regiuni – ceea ce ar duce la dispariția de facto a Republicii Srpska. Liderul acesteia, Milorad Dodik, a avertizat în noiembrie 2015 că, dacă Curtea Constituțională nu va fi reformată, va „rupe” țara.

În ianuarie 2016, Dodik a susținut că lobbyiștii americani au cerut un miliard de dolari în schimbul independenței în 10-15 ani. Analistii americani susțin că Srpska va deveni independentă până în 2025. În mai 2017, Steven Meyer, în timp ce vorbea despre situația din Macedonia și Kosovo și despre posibila creare a „Greciei Albaneze”, a declarat de asemenea că Bosnia și Herțegovina este „departe de a fi o țară unită”, iar în iulie a spus că „este țară numai cu numele, o ficțiune care este reală numai în mintea unor diplomați învechiți”. În iunie și, din nou, în septembrie 2017, președintele Republicii Srpska, Dodik, a declarat că planurile referendumului privind independența din 2018 au fost, totuși, abandonate.

Voivodina constituie încă o problemă pentru fosta Iugoslavie. Slavii se stabilesc în număr mare în Voievodina începând cu secolul al VI-lea. În secolul al IX-lea, maghiarii veniți în Panonia împing slavii și românii în Banat și Voivodina, ocupă regiunea și o controlează până în secolul al XVI-lea, când teritoriul este ocupat de turci.

Voivodina este ocupată de otomani ca urmare a înfrângerii suferite de maghiari la Mohács (1526) și a căderii Banatului (1552). Ocupația otomană este însoțită de o depopulare masivă a zonei. Prin tratatele de pace de la Karlowitz (1699) și Passarowitz (1718), provincia intră sub dominația Imperiului Habsburgic și, ulterior, a Austro-Ungariei. Totuși, teritoriul

Voivodinei a fost afectat de războaiele dintre Austria și Turcia și după aceea, și în decursul timpului unele localități au fost complet distruse, cum este cazul satului Chevereșu Mic, care a ars complet în timpul războiului austriaco-turc din 1788-1789. În noiembrie 1918, Adunarea de la Novi Sad proclamă unirea regiunilor Bačka, Banat, Srem și Baranja cu Regatul Serbiei. Din 1918 și până în prezent, regiunea a primit diferite grade de autonomie în cadrul Serbiei.

Mișcarea Autonomistă Voivodina este o mișcare politică din provincia sârbă care susține o mai mare autonomie pentru Voivodina în Serbia. Ideea a fost introdusă în anii 1990 și a fost mai populară în timpul războaielor iugoslave, când o parte a populației locale nu era mulțumită de regimul lui Slobodan Milošević. În această perioadă, regimul lui Milošević a abolit multe aspecte ale autonomiei Voivodinei, de care provincia s-a bucurat în perioada Republicii Socialiste Federative Iugoslavia. Există opinii diferite în rândul partidelor politice autonomiste cu privire la nivelul dorit de autonomie al Voivodinei. Unele dintre propuneri susțin revenirea la nivelul autonomiei așa cum a fost în 1974, în timp ce alte propuneri susțin ideea unei autonomii mai mari decât în anii 1990, dar ceva mai mici decât în 1974.

Una dintre propuneri a fost cea a Ligii Social Democraților din Voivodina, care a promovat transformarea Serbiei într-un „stat federal democratic”, cu unități federale având niveluri de autonomie superioare sau inferioare. Una dintre unitățile federale ale Serbiei federale, conform propunerii, ar fi Republica Voivodina. Pe lângă Voivodina, alte unități federale ar fi Šumadija, Serbia de Sud-Est, orașul Belgrad, Sandžak și Kosovo. Potrivit Ligii, această soluție politică ar

„stabiliza Serbia ca stat și ar împiedica orice tendințe separatiste pe teritoriul Serbiei”. În ultimii ani, Liga a abandonat în cea mai mare parte ideea despre Republica Voivodina, dar încă susține un nivel mai înalt de autonomie pentru provincie.

La 28 ianuarie 2013, ca răspuns la propunerea organizației politice A Treia Serbia de la Novi Sad de a elimina autonomia Voivodinei, partidul naționalist din Voivodina a efectuat o campanie care a implicat apariția posterelor „Republicii Voivodina” în Novi Sad.

Și Grecia dorește să rezolve în 2018 disputa în privința numelui fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, mișcare care ar putea debloca tentativa statului balcanic de a adera la Uniunea Europeană, notează Reuters. Atena a blocat încercările republicii ex-iugoslave de a adera la NATO și obiectează la aderarea la UE, deoarece afirmă că numele „Macedonia” presupune o pretenție teritorială asupra regiunii nordice a Greciei cu același nume.

„Cred că anul 2018 va fi anul în care vor fi rezolvate problemele de politică externă care au rămas îngropate în noroi timp de zeci de ani”, a declarat ministrul de externe elen, Nikos Kotzias.

Mica republică ex-iugoslavă de aproximativ două milioane de persoane și-a declarat independența în 1991, evitând violențele care au însoțit o mare parte din acțiunea de destrămare a Federației Iugoslave.

Însă Grecia nu acceptă integrarea viitoare a Macedoniei în organismele internaționale, inclusiv în NATO, până când aceasta nu este de acord să își schimbe numele.

Atena a convenit doar ca țara să poată fi menționată ca „Fosta Republica Iugoslavă a Macedoniei”, ca măsură interimară până la soluționarea litigiului. (*www.hotnews.ro*)

Guvernele de la Atena și Skopje dau semne că vor rezolvarea conflictului și eforturi s-au făcut în ultima vreme sub egida Organizației Națiunilor Unite.

Numai că, în Grecia, protestele legate de această dispută s-au reluat. Aproximativ 50.000 de persoane au manifestat la Salonic – anunță presa elenă – față de posibilitatea ca fosta republică iugoslavă să mențină în denumire numele de „Macedonia” – provincie cu același nume din nordul Greciei, a cărei capitală este Salonicul, al doilea oraș ca mărime din republica elenă.

Manifestația a fost organizată de grupări naționaliste (unele de extremă-dreapta) și de partidul neonazist „Zorii Aurii” la malul mării, în jurul statuii lui Alexandru cel Mare. Au luat parte și preoți dar și delegații din diaspora. În mulțime puteau fi observați manifestanți în costume tradiționale.

Locația aleasă este, evident, simbolică: Alexandru cel Mare, cel mai cunoscut rege al Macedoniei antice (356-323 î.Hr.), este și mândria națională a grecilor. În același timp, fosta republică iugoslavă Macedonia îl consideră propriul simbol. (*www.europafm.ro*)

Situația este extrem de complicată în nordul Macedoniei, pentru că regiunea se învecinează cu Serbia, fosta provincie sârbă Kosovo și Albania. Zona este locuită în majoritate de etnici albanezi, alături de care trăiesc și comunități de macedoneni și sârbi. Aceeași regiune a fost scena unor lupte sângeroase la începutul anului 2001, când rebelii albanezi au atacat posturi de poliție și forțele armate macedonene.

Conflictul s-a soldat cu sute de morți în ambele tabere și s-a încheiat în august 2001, cu ajutorul comunității internaționale, prin semnarea unui acord între rebeli și guvernul de la Skopje. Incidentele repetate arată însă că situația e departe de a se fi calmat.

Criza refugiaților albanezi din Kosovo a făcut ca ponderea etnicilor albanezi să ajungă la aproximativ 25-30% din totalul populației macedonene, ceea ce ridică probleme în continuare.

Serviciile de informații din Serbia au primit informații în august 2017 că exista pericolul ca albanezii să provoace unele tensiuni între Serbia și Macedonia. Potrivit surselor Novosti, citată de Rador, grupuri bine înarmate de albanezi, îmbrăcați în uniforme ale Armatei sau Poliției Serbiei, ar fi fost infiltrate în zona de frontieră dintre Serbia și Macedonia. În acest caz, Serbia putea fi acuzată imediat de încălcarea suveranității și integrității teritoriale a Macedoniei, de organizarea unei revolte armate în Macedonia. Belgradul ar fi acuzat că are pretenții teritoriale asupra statului vecin.

Obiectivul acestui scenariu era crearea de tensiuni care s-ar extinde și în Kosovo – afirma sursa Novosti, adăugând că în această operațiune ar fi implicați și înalți demnitari de stat din Macedonia. Acest scenariu umbrește declarația premierului macedonean, Zoran Zaev, care a afirmat că, în discuția cu președintele Serbiei, Aleksandar Vučić, au fost rezolvate toate problemele deschise dintre cele două state. La sfârșitul lunii iulie 2017, poliția macedoneană a găsit o ascunzătoare în care se aflau multe arme, inclusiv grenade de mână în satul Blace, de la granița cu Kosovo. Această

descoperire confirma temerile cu privire la pregătirea unei provocări la granița dintre Macedonia și Serbia.

Expertul sârb în securitate Milan Mijalkovski și analistul politic macedonean Branko Djordjevski susțin că „în cazul în care albanezii organizează o provocare la granița dintre Serbia și Macedonia, scopul lor este acela de a pune presiune asupra celor două țări pentru a-și atinge obiectivele geopolitice. În acest an primim multe amenințări din partea albanezilor. În Kosovo, ei au declarat că vor ajunge până la Niș (în sudul Serbiei). Acestea sunt, probabil, presiuni politice, dar noi trebuie să rămânem vigilenți. Nu cred că un nou conflict va apărea în Balcani, dar nu trebuie să excludem posibilitatea unui atentat”, a spus Mijalkovski. El consideră că circa 160.000 de albanezi înarmați ar putea participa la acest potențial conflict în Republica separatistă Kosovo, Macedonia, Muntenegru și chiar și în nordul Greciei. Potrivit lui Branko Djordjevski, analist politic din Skopje, este vorba de presiuni politice care au ca scop de a influența discuțiile asupra viitorului Kosovo în Serbia. „Nu cred că s-ar putea produce vreun incident, însă aceste discuții privind riscul de incidente vin să semene teroare și să promoveze *Platforma de la Tirana* în Macedonia și să influențeze discuțiile privind pretențiile sârbe asupra Kosovo, care creează uneori noi scenarii, cum ar fi împărțirea teritoriului în două părți, sârbă și albaneză”, a remarcat Djordjevski. „Platforma Tirana” este un text adoptat în ianuarie 2017 de către partidele albaneze din Macedonia, reunite la Tirana, care solicită mai multe drepturi pentru comunitatea lor, inclusiv recunoașterea albanezei ca limbă oficială în țară, alături de macedoneană. Potrivit lui Djordjevski, apariția unor informații cu privire la posibile

provocări ar putea fi, de asemenea, un răspuns la solicitarea Belgradului de extrădare a albanezului Ismail Morina, arestat în Croația. Ismail Morina a pilotat drona ce a adus un steag al Albaniei Mari pe stadionul Partizan din Belgrad, fapt ce a dus la anularea unui meci pe 14 octombrie 2014. (*www.adevarul.ro*)

Crimeea, Donetsk, Lugansk sau Federația Rusă vs. Ucraina, o poveste fără sfârșit

Istoria peninsulei Crimeea acoperă peste 2500 de ani, având numeroși cuceritori și locuitori de-a lungul timpului.

În secolele IX-XVIII, Crimeea a fost ocupată de pecenegi, cumani și, apoi de tătari. Tătarii au avut un timp în Crimeea baza statului lor numit și *Hoarda de Aur*. Stăpânul suprem al Hoardei de Aur era hanul. Prim-ministrul era tot de etnie mongolă, fiind numit „prințul prinților”, ori „beqler-beq”. Miniștrii săi erau vizirii. Guvernatorii locali, baskakii, erau responsabili pentru strângerea impozitelor și păstrarea ordinii. Hoarda percepea dări de la supușii săi – tătarii, armenii, gruzinii și grecii din Crimeea. Nu era deosebire între administrațiile civile și militare.

Moartea Neagră (epidemia de ciumă) din 1348-1349 a contribuit la decăderea Hoardei de Aur. După asasinarea Hanului Geanibek, Hoarda a trecut printr-un război civil

care a durat decenii. În același timp, ținuturile hanului din afara Crimeii, de la cursul inferior al Niprului până la Nistru au fost anexate de Marele Ducat al Lituaniei și de Regatul Poloniei.

Maria de Mangop, a doua soție a lui Ștefan cel Mare, era o prințesă grecoaică din Crimeea. În anul 1474 Ștefan cel Mare a intervenit în Crimeea cu flota moldoveană și cu o mică oaste.

În lunga perioadă otomană care a urmat, singurii creștini din Crimeea erau grecii pontici și armenii „cerchezogai”, majoritatea locuitorilor fiind tătari, și, în sud, turci.

Prin Tratatul de la Kuciuk-Kainargi, semnat la 21 iulie 1774, între Imperiul Rus și Imperiul Otoman, Hanatul Crimeii a obținut independența, în realitate a devenit un protectorat rusesc, aliat al Imperiului Rus. În urma Tratatului de la Iași, semnat la 9 ianuarie 1792, în 1783, Ecaterina a II-a a anexat Crimeea Imperiului Rus, la nouă ani după ce aceasta a devenit independentă. Din 1783 încolo, colonizarea peninsulei cu ruși și ucraineni, plecarea turcilor și a unei părți dintre tătari spre Dobrogea (otomană până în 1878) și Anatolia, apoi, în anii stalinismului, deportarea tătarilor spre Asia centrală și Siberia, au redus treptat populația musulmană la mai puțin de 15% dintre crimeeni. Au fost de asemenea deportați, sau au plecat spre Grecia, marea majoritate a grecilor crimeeni. În populația slavă actuală, rușii reprezintă aproximativ 60%, ucrainenii 25% dar limita este mai mult convențională, politică și variabilă de la un recensământ la altul, deoarece multe familii sunt mixte și bilingve.

Peninsula a făcut parte din Imperiul Rus până în secolul XX. După Revoluția din Octombrie, prin care s-a instaurat

comunismul în Rusia, pe data de 18 octombrie 1921 s-a înființat *Republica Autonomă Sovietică Socialistă Crimeea*, ca parte a Republicii Sovietice Federative Socialiste Ruse, iar din 1954, printr-o hotărâre a lui Nikita Hrușciiov, a RSS Ucrainiene în cadrul Uniunii Sovietice.

După ce la 16 iulie 1990, noul parlament ucrainean a adoptat Declarația Suveranității de Stat a Ucrainei, la 20 ianuarie 1991, în Crimeea a avut loc un referendum privind restabilirea Republicii Sovietice Socialiste Autonome Crimeea ca un subiect separat al Uniunii Sovietice, la care au participat peste 80% din alegători. În favoarea restabilirii republicii autonome au votat 93% din alegători. Noile autorități ucrainene nu au acordat nici o atenție voinței poporului crimeean și, din 1991, Crimeea a devenit parte a Ucrainei independente, formând o Republică autonomă în cadrul acesteia. În 2014, ca replică împotriva urmărilor Euromaidanului, a avut loc o intervenție armată rusă urmată de un nou referendum care, de această dată, a dus la alipirea Crimeii la Federația Rusă, rezultat nerecunoscut de majoritatea comunității internaționale. (<https://ro.wikipedia.org>)

Peninsula Crimeea a făcut parte din Rusia începând cu anul 1783, când imperiul țarist o anexează în urma înfrângerii forțelor otomane, până în 1954, când guvernul sovietic decide transferarea Crimeii de sub autoritatea Republicii Sovietice Federative Socialiste Ruse către RSS Ucraineană. Transferul a fost anunțat în presa sovietică la sfârșitul lunii februarie 1954, la opt zile după ce Prezidiul Sovietului Suprem al URSS aprobase o rezoluție în acest sens. Apoi, pe 19 februarie este publicat textul rezoluției și câteva extrase anodine din procedurile Prezidiului. La momentul respectiv

nu au mai fost făcute publice alte informații cu privire la transfer, iar până la prăbușirea URSS problema a rămas nediscutată.

Oficial, cesiunea Crimeei a fost „un act nobil din partea poporului rus” pentru comemorarea aniversării a 300 de ani de la „reunificarea Ucrainei cu Rusia” (referință la tratatul de la Pereiaslav din 1654) și pentru a „arăta încrederea fără margini și dragostea poporului rus față de poporul ucrainean”, iar transferul a fost o dezvoltare naturală a „proximității teritoriale a Crimeii față de Ucraina, a punctelor comune ale economiilor lor și a strânselor legături agricole și culturale dintre Crimeea și RSS Ucraineană”.

Hrușciov devine Secretar General al PCUS în septembrie 1953, dar la începutul lui 1954 el încă încerca să-și consolideze poziția de lider. În trecut, el condusesese Partidul Comunist din Ucraina, de la sfârșitul anilor '30 până în 1949. În ultimii ani de la conducerea partidului, el fusese participant și martor la războiul civil din noile regiune vestice anexate Ucrainei, Volînia și Galiția. Acest conflict fusese marcat de un număr mare de victime și atrocități comise de ambele tabere. În ciuda rolului lui Hrușciov în denunțarea stalinismului și în implementarea unor reforme în cadrul URSS, el se bazase tot pe violență și cruzime în stabilirea și întărirea controlului sovietic asupra Ucrainei de Vest. Confruntări armate se mai produceau periodic în anii '50, dar războiul se terminase deja în momentul în care Crimeea este transferată Ucrainei în 1954.

La întrunirea Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, din 19 februarie 1954, referințele repetate la „unitatea rușilor și ucrainenilor” și la „marea și indisolubila prietenie” dintre cele două popoare, precum și afirmația că transferul ar demonstra

cât de bine era ca Ucraina să fie „sub conducerea Partidului Comunist și al guvernului sovietic” indică faptul că Hrușciiov vedea în acest transfer o modalitate de a întări și perpetua controlul sovietic asupra Ucrainei, acum că războiul civil fusese în sfârșit câștigat. Astfel, 860.000 de etnici ruși aveau să se alăture minorității ruse (oricum importante numeric) din Ucraina.

O abordare similară fusese folosită și în cazul celor trei republici baltice recent anexate de URSS, în special Letonia și Estonia, unde până în anii '40 trăiau puțini etnici ruși. Regimul stalinist îi încurajase pe ruși să se stabilească în aceste republici, iar această politică a continuat sub Hrușciiov și Brejnev. Proportional, transferul de populație rusă către republicile baltice a fost mai mare decât în Ucraina, dar în termeni absoluți, transferul Crimeii către Ucraina a adus în această țară mai mulți ruși și, mai important, o regiune care se identifica foarte mult cu Rusia, întărind astfel controlul sovietic.

În plus, transferul Crimeii către RSS Ucraineană a fost și un instrument politic util lui Hrușciiov, care căuta să-și întărească poziția în lupta pentru putere împotriva lui Malenkov, cel care se afirmase ca lider după moartea lui Stalin. Printre cei pe care Hrușciiov spera să-i atragă de partea sa se număra și Oleksii Kîrîcenko, prim-secretar al PC Ucrainean din iunie 1953 și recent membru al Prezidiului PCUS.

Crimeea fusese inițial o republică autonomă a RSFSR, dar statutul ei a fost modificat, devenind *oblast* (provincie) în cadrul RSFSR în 1945, după ce deportarea forțată a tătarilor din peninsulă eliminase nevoia de autonomie. După ce oblastul Crimeii a fost transferat Ucrainei în 1954, și-a păstrat statutul administrativ de oblast timp de 37 de ani. La

începutul anului 1991, după referendumul organizat în Ucraina și o rezoluție adoptată ulterior de parlament, statutul Crimeii a fost schimbat, aceasta redevenind republică autonomă. Apoi, după disoluția URSS, Crimeea și-a păstrat acest statut în cadrul Ucrainei independente, statut care în Federația Rusă nu mai există. Astfel, în tratatul de anexare semnat pe 18 martie 2014 de guvernul rus și autoritățile din Crimeea, statutul peninsulei a fost schimbat la „republică”, aceasta alăturându-se celorlalte 21 de „republici” din cadrul Federației Ruse, formate acum din 84 de unități federale. (*www.historia.ro*)

Conflictul armat din Donbas reprezintă operațiunile militare ce au loc pe teritoriile regiunilor Donbas (regiune în estul Ucrainei, care include regiunile Donețk și Lugansk) ale Ucrainei, care au început în aprilie 2014.

Consiliul Europei, NATO, Uniunea Europeană, Ucraina, SUA și un șir de alte state învinuiesc Rusia de implicare în conflict, în principal de utilizarea forțelor armatei regulate care luptă de partea separatiștilor. Guvernarea rusă neagă orice implicație, declarând că Rusia nu luptă pentru nicio tabără.

Data începutului conflictului se consideră a fi 7 aprilie 2014, când președintele interimar Oleksandr Turcinov a anunțat că împotriva adversarilor puterii ce vor purta arme vor fi luate măsuri antiteroriste. Drept răspuns la ocuparea de către oameni înarmați a clădirilor administrative din estul țării, la 15 aprilie Turcinov a anunțat începerea Operației Anti-teroriste. Forțele pro-ruse și conducerea Rusiei declară că acțiunile părții ucrainene în conflictul dat sunt operațiuni represive, iar conflictul – război civil.

Luptele au început în aprilie 2014 când separatiștii pro-ruși au preluat controlul asupra unor localități din regiunile Donețk și Lugansk. Pe 26 mai 2014, forțele guvernamentale au capturat Aeroportul din Donețk, iar pe 5 iulie au recâștigat bastioanele separatiștilor Sloveansk și Kramatorsk. O ofensivă ucraineană de amploare a avut loc după aceste cuceriri, trupele guvernamentale recucerind Lysychansk, Severodonetsk etc. și au încercuit orașele Donetsk și Lugansk. Lupte de stradă au avut loc în următoarele zile, dar separatiștii au declanșat o contraofensivă pe 25 august care a oprit ofensiva ucraineană, alungând trupele ucrainene din Donetsk și Lugansk, încercuindu-le în Ilovaysk. În aceeași zi, separatiștii pro-ruși au deschis un nou front la Marea Azov, bombardand Novoazovsk, cucerit pe 28 august. Pe 1 septembrie separatiștii au recucerit Aeroportul International din Lugansk, pe 2 septembrie Ilovaysk, iar la 4 septembrie au declanșat o ofensivă pentru a recuceri orașul port Mariupol.

Pe 5 septembrie a fost semnat Protocolul de la Minsk între Federația Rusă, Republicile separatiste Donetsk și Lugansk, și Guvernul de la Kiev, restabilind pacea în regiune. În ianuarie 2015, separatiștii au cucerit Aeroportul din Donețk după lupte de 9 luni, declanșând o noua ofensivă împotriva forțelor ucrainene. Pe 18 februarie, separatiștii cuceresc nodul feroviar Debaltevo. Pe 11 februarie a fost semnat un nou armnistițiu care urma să intre în vigoare pe 15 februarie și care cerea retragerea armamentului greu din regiune. Ucrainenii au început retragerea armamentului greu pe 26 februarie.

După declarația de către activiștii proruși privind crearea Republicii Populare Donețk și Republicii Populare Harkiv

și intenția de a face un referendum după asemănarea celui din Crimeea, președintele interimar a anunțat începutul Operației Anti-teroriste, care urma să aibă loc și în Lugansk, nu doar în Donețk. În aceeași zi forțele speciale ale Serviciului de Securitate al Ucrainei au eliberat Clădirea administrației Serviciului din Donețk ocupată de separatiști.

La 28 aprilie, a fost anunțată crearea Republicii Populare Lugansk. Prima acțiune a activiștilor a fost ocuparea clădirii Serviciului de Securitate al Ucrainei. La 29 aprilie activiștii pro-ruși au ocupat clădirea administrației și procuraturii regionale, fără a întâlni rezistență. Colaboratorii poliției, care apărau clădirea, au trecut de partea activiștilor și și-au pus panglica Sfântului Gheorghe. Deasupra clădirii administrației regionale s-a arborat drapelul Rusiei.

La 11 mai, în regiunile Donețk și Lugansk au avut loc câte un referendum privind soarta lor. Conform spuselor organizatorilor, prezența la vot a fost de 75% în ambele regiuni, dintre care pentru independența Donețkului au votat 89%, iar pentru cea Luganskului – 96%. Conform, însă, declarațiilor lui Turcinov, la referendum au participat aproximativ 24% din populația Regiunii Donețk, și respectiv 32% din cea a Regiunii Lugansk.

Republicile autoproclamate și-au declarat suveranitatea la 12 mai, exprimându-și dorința de a intra în componența Rusiei, să creeze Novorusia și să intre în Uniunea Vamală Euroasiatică.

La câteva zile de când Petro Poroșenko a câștigat alegerile prezidențiale, operațiunile antiteroriste din estul țării s-au intensificat.

La 17 iulie, în regiunea Donețk s-a prăbușit avionul Boeing 777-200ER, care aparținea companiei Malaysia Airlines. În

multe articole de presă se stipula că vina acestei tragedii o poartă rebelii și Rusia. Folosindu-se de confuzia creată și investigarea prăbușirii, trupele ucrainene au preluat sub control orașele Sievierodonetsk, Lîsîceansk, Kirovsk și Popasna.

La 24 august, de ziua independenței Ucrainei, rebelii au trecut la ofensivă în sudul Donbasului și au ieșit la Marea Azov. La 28 august, ei au ocupat orașul Novoazovsk.

În același timp, s-au reluat luptele pe alte părți ale frontului. (<https://ro.wikipedia.org>)

La începutul lui 2018, Parlamentul Ucrainei a adoptat o lege care definește zonele din estul țării aflate sub controlul forțelor pro-ruse ca fiind ocupate temporar de Rusia, anunță BBC.

„Moscovă a condamnat decizia, apreciind că nu poate fi considerată decât pregătire pentru un nou război”, citează News.ro.

Legea privind reintegrarea regiunii a fost susținută de 280 de parlamentari, Rusia fiind numită stat „agresor”, după discuții aprinse care au durat trei zile. „Federația Rusă comite o agresiune împotriva Ucrainei ocupând părți ale teritoriului său”, se arată în document, care acuză Moscova că și-a trimis forțele armate în regiunile Donețk și Lugansk și nu se conformează cerințelor impuse de încetarea focului.

Ucraina și Occidentul acuză Rusia că își trimite trupe în regiune și că îi înarmează pe separatiști. Moscova neagă acest lucru, dar recunoaște că „voluntarii” ruși îi ajută pe rebeli.

Ministerul rus de Externe acuză Kievul că încearcă să rezolve prin forță conflictul din estul țării. De asemenea, Moscova a susținut că noua lege încalcă acordul de pace de la Minsk, din 2015. (<https://stirileprotv.ro>)

Secesionismul în Europa Occidentală: Catalonia vs. Spania, Țara Bascilor, Padania, Sardinia, Corsica vs. Franța, Occitania, Scoția vs. Marea Britanie *et caetera*

Tendențele autonomiste nu sunt limitate la fostul bloc socialist din Estul Europei, ci constituie o realitate, adesea brutală și în Europa Occidentală.

Recentele evenimente din Catalonia au demonstrat că tradiția democratică și bunăstarea nu sunt suficiente pentru a stăvili curente naționalist-identitare și pot conduce chiar la mișcări violente de secesiune.

Separatismul a fost alimentat în Catalonia de invalidarea, în 2010, a unui statut de autonomie care conferea competențe foarte largi Cataloniei, o anulare parțială dispusă de Curtea Constituțională. Liderul separatist Carles Puigdemont a fugit în Belgia după Declarația de Independență adoptată

de Parlamentul catalan pe 27 octombrie 2017, urmată la câteva ore de plasarea sub tutelă a regiunii sale de către guvernul central de la Madrid, care a dispus imediat destituirea sa și a guvernului său. Guvernul lui Mariano Rajoy a dizolvat totodată Parlamentul și a emis un mandat de arestare a lui Puigdemont sub acuzația de „rebeliune”.

În ianuarie 2018, Guvernul spaniol a anunțat că va cere justiției să blocheze candidatura lui Carles Puigdemont la președinția regiunii Catalonia, întrucât acesta este vizat de un mandat de arestare în Spania, relatează AFP. Puigdemont, care s-a exilat în Belgia pentru a scăpa de proceduri judiciare din cauza rolului pe care l-a jucat în tentativa de secesiune a Cataloniei, a fost desemnat candidat la președinția Executivului regional. Puigdemont a fost destituit de Madrid, împreună cu tot guvernul său, în octombrie 2017, după proclamarea unilaterală a unei „Republici a Cataloniei”, iar guvernul central a convocat imediat noi alegeri, câștigate în decembrie 2017 de partidele separatiste, împreună. „Există un mandat de arestare pe numele domnului Puigdemont, deci primul lucru pe care trebuie să-l facă (dacă se întoarce) în Spania este să se pună la dispoziția justiției”, a explicat vicepreședintele guvernului spaniol. „El nu are libertatea de mișcare care să-i permită să se prezinte la Parlament”, a adăugat Soraya Saenz de Santamaria. (*www.adevarul.ro*)

O altă regiune din componența Regatului Spaniei cu vechi aspirații de independență este Țara Bascilor (cu unele corespundențe și peste Pirinei, în Franța). Istoria recentă a Țării Basce este marcată de acțiunile ETA. Organizația, născută în 1959, în plină luptă împotriva franchismului, revendică independența Navarrei și Țării basce franco-spaniole. După

numeroase sabotaje, apoi atentate soldate cu sute de morți, organizația a renunțat la lupta armată în 2011. Totuși, chestiunea independenței basce nu a dispărut total. Și rămâne parțial legată de cea a Cataloniei. În 2015, după referendumul simbolic catalan, independentiștii au avut ideea organizării propriiei lor consultări. După doi ani, în timp ce votul programat în Catalonia agită Europa, președintele basc a chemat Madridul să recunoască etniile catalană și bască. Alte regiuni spaniole în care s-au manifestat tendințe cel puțin autonomiste sunt Andalusia, Aragon, Insulele Baleare, Insulele Canare, Murcia și Valea Arran locuită de gasconii occitani.

În Belgia, pare că este tot mai greu să se mențină unitatea valonilor francofoni (tentați de o posibilă trecere la Franța) și a flamanzilor, vorbitori de neerlandeză (dialect asemănător cu cel din Olanda). Scindată lingvistic în două între franceză și olandeză, Belgia este divizată și economic, cu o regiune valonă mai puțin prosperă decât Flandra. Este de asemenea unul din motivele care animă independentismul flamand care nu mai dorește să finanțeze Valonia, regiune industrială francofonă care trece printr-o lungă criză economică. Conștienți că o independență strictă a Flandrei nu este voința unei majorități a populației flamande, activiștii doresc să obțină o autonomie maximală. Paralel, există și o mișcare valonă, cu o putere mai mică în plan politic. Reprezentanții ei militează, după caz, pentru independența Valoniei, autonomia sa, sau pentru realipirea ei la Franța. (*www.hotnews.ro*)

În timp ce Danemarca începe să aibă probleme cu autonomiștii din insula Bornholm situată în Marea Baltică (locuită de 40.000 de oameni), regatul nordic nu a reușit să ajungă

la o rezolvare a situației nici pentru Insulele Faroe (52.000 de locuitori) situate între Marea Norvegiei și Islanda.

Nici Finlanda nu e scutită de unele divergențe cu suedezii din Aland, unde acționează partidul autonomist „Viitorul”.

Cât despre Franța, Hexagonul ar putea fi oricând ciobit, el fiind amenințat de o sumedenie de mișcări secesioniste. Pe lângă bascii de lângă frontiera cu Spania (Rousillon – Pirineii Orientali), foarte vocali sunt și urmașii lui Napoleon, corsicanii. Naționalismul corsican a ajuns într-o nouă etapă în 2015, când candidații independențiști au câștigat alegerile regionale, și la fel cu ocazia victoriei lor la ultimele legislative în 3 din cele 4 circumscripții din insulă. Această realizare politică încheie tranziția îndelungată a naționalismului corsican spre terenul politic, după anunțul depunerii armelor de către FLNC (Frontul Național de Eliberare a Corsicii), în iunie 2014. De acum, prima revendicare nu mai este atât independența totală a insulei, ci mai degrabă recunoașterea unui statut autonom. FLNC amenință, totuși, dacă nu se vor înregistra progrese în planul „autonomiei” insulei, cu un „elan popular” în stil catalan. Natural, și germanofonii din Alsacia au inițiat o mișcare numită „Unser Land”. În regiunea provençală, se manifestă „Front Nacionala Liberacion de Provença”, iar occitanii au un „Partit de la Nacion Occitana”. Celții din Bretania istorică au și ei „Talbenn Dieubiñ Breizh”, adică „Armata Revoluționară Bretonă”, creată în 1971.

Până și Germania reunită în 1989 are felurite discuții cu diferite grupuri etnice, între care frisienii, franconii, sorbii (din Lusatia) și chiar danezii din Schleswig-Holstein. Iar unii nostalgici propun un „Stat Liber al Bavariei”.

„Indipendèntzia Repùbrica de Sardigna” a lui Gavino Sale câștigă tot mai mult teren în chestiunea separării de Italia, ca și friulanii din „Movimento Trieste Libera” sau „Territorio Libero di Trieste”. Sicilienii au o mai lungă tradiție în aspirația către autonomie („Siciliani Liberi”), însă, mai nou, vin puternic din spate germanofonii din Tirolul de Sud („Die Freiheitlichen”), lagunarii din „Comitato nazionale per la Liberazione del Veneto” și cei din Liguria. Iar Republica Padania a lui Umberto Bossi chiar a fost proclamată la un moment dat! Apărută în 1991, Liga Nordului avea la crearea sa ambiția să ducă la nașterea unei regiuni autonome în nordul Italiei. Astfel, Padania ar fi reunit teritorii situate în jurul luncii fluviului Pad. O dată cu retragerea fondatorului său Umberto Bossi, au apărut disensiuni interne privitor la orientarea formațiunii. Mai mulți responsabili susțin acum ideea unei alianțe economice între diverse regiuni bogate din Nord, care doresc să contribuie cu sume mai mici la finanțele regiunilor mai sărace din Sud.

Referendumul pentru independența Scoției față de Marea Britanie a eșuat de puțin în 2014. După victoria zdrobitoare în Parlamentul de la Edinburgh a Partidului Național Scoțian (SNP) în 2011, ideea unui referendum pe tema independenței Scoției re apare. Cu acordul premierului britanic David Cameron, votul are loc în septembrie 2014, dar independența este respinsă cu 55%. Scoția, care face parte din Regatul Unit de la actul de uniune din 1707, avusese deja două referendumuri privind crearea propriului Parlament în 1979 și în 1997. În iunie 2016, Brexitul relansează problema independenței Edinburgh-ului. Scoțienii, eurofili prin tradiție, s-au opus efectiv cu 62% Brexit-ului. SNP, care face acum

din revenirea în jocul european o miză a independenței proprii, a anunțat în martie dorința sa de a organiza un nou referendum. (*www.hotnews.ro*)

Irlanda de Nord sau cel puțin partea sa catolică ar putea oricând să ceară unirea cu Republica Irlanda (Eire), dar surpriza vine din chiar inima UK unde există o „English People’s Liberation Army”! Firește, mișcări autonomiste sunt active și în Țara Galilor („Cymru Sovereign” etc.), dar și în alte regiuni, precum Cornwall („Cornish Republican Army”) sau Insulele Nordice (Shetland, Orkney, Hebride – „Na h-Eileanan Siar” sau Isle of Man).

„Ținutul Secuiesc”, „Partium”, „64 de comitate” – iredentismul vs. România

Pe 15 ianuarie 2018, extremiști unguri din „Mișcarea celor 64 de comitate” au acoperit cu un steag al așa-zisului Ținut Secuiesc stema de pe clădirea în care funcționează Ambasada României la Budapesta. Gestul era un răspuns la declarațiile premierului României, Mihai Tudose, referitoare la obiectivele autonomiste expuse de politicienii maghiari la începutul anului 2018. „Dacă steagul secuiesc va flutura pe instituțiile de acolo, toți vor flutura lângă steag. Nici nu poate fi vorba de o astfel de autonomie pentru secui”, a declarat Mihai Tudose.

Pe site-ul UDMR a fost publicată în 8 ianuarie 2018 o rezoluție comună a organizațiilor politice maghiare din Transilvania privind aliniera conceptelor de autonomie, la 25 de ani de la Declarația de la Cluj-Napoca.

„Noi, reprezentanții Uniunii Democrate Maghiare din România, ai Partidului Civic Maghiar și ai Partidului Popular

Maghiar din Transilvania, reprezentanți responsabili și legitimi ai comunității maghiare, stabilim de comun acord următoarele principii fundamentale pentru armonizarea conceptelor de autonomie:

Maghiarii din Transilvania trăiesc în situații interetnice diferite, au posibilități, proiecte și viziuni diferite și, din aceste motive, au nevoie de forme de autonomie diferite: autonomie regională pentru maghiarii din Ținutul Secuiesc, autonomie administrativă pentru localitățile unde populația maghiară este majoritară și autonomie culturală pentru toți maghiarii din România.

Considerăm că autonomia teritorială a Ținutului Secuiesc trebuie să se concretizeze ca o regiune autonomă în limitele sale istorice. Organismul său de decizie ar trebui să aibă competențe legislative și executive regionale în domeniul educației, culturii, informării, economiei, dar și domeniul funcționării propriului aparat de administrație publică. În ceea ce privește statutul limbii maghiare în regiune, acesta ar trebui să fie egal cu cel al limbii române. Credem că administrația Ținutului Secuiesc poate fi eficientă și va servi interesele cetățenilor, dacă are la bază structura fostelor Scaune Secuiești, ținându-se cont de schimbările care au avut loc de atunci. Instituțiile autonomiei vor fi create cu respectarea valorilor fundamentale și a regulilor democratice.

Crearea statutului special administrativ, bilingv, al regiunii Partium, unde trăiește mai mult de o treime a comunității maghiare din Transilvania, reprezintă obiectivul nostru comun.

Autonomia culturală înseamnă autoadministrare pentru toți maghiarii din România în domeniul educației, informării publice precum și în domeniile esențiale de păstrare și

perpetuare a identității naționale și a culturii. Autonomia culturală este un drept fundamental al comunității. Recunoașterea ei prin lege și crearea unui sistem instituțional este singura soluție viabilă pe termen lung pentru a asigura comunităților maghiare care trăiesc în minoritate numerică în diferitele regiuni ale Transilvaniei, uneori în comunități dispersate, păstrarea identității naționale și prosperitatea pe pământul natal.

Depunem eforturi ca, în baza valorilor fundamentale și a obiectivelor formulate de comun acord, în interesul creării cadrului legislativ necesar realizării diferitelor forme de autonomie, să fie înaintate și adoptate în Parlament propuneri de acte normative care se bucură de cel mai amplu sprijin politic și social posibil.

Avem convingerea că un consens politic creat în interesul viitorului maghiarilor din Transilvania și în vederea obținerii formelor de autonomie comunitară va contribui semnificativ la prosperitatea pe pământul natal a comunității maghiare”, arată rezoluția adoptată de partidele etnice maghiare din România.

Deputatul UDMR Kulcsár-Terza József-György a depus pe data de 22 decembrie 2017 un proiect de autonomie teritorială a ținutului secuiesc, care propune revenirea la organizarea administrativă pe scaune, un președinte, parlament și guvern propriu, iar limba maghiară recunoscută ca limbă oficială. Două săptămâni mai târziu, pe 8 ianuarie, liderii celor trei partide ale comunității maghiare din România, UDMR, PCM și PPMT, au semnat la Cluj o declarație comună prin care cer autonomie teritorială, locală și culturală. Proiectul de lege este semnat de un singur inițiator: deputatul Kulcsár-Terza

József-György. Acesta este cunoscut pentru pozițiile sale radicale privind autonomia. „Ținutul Secuiesc există, a existat și va exista. Niciodată n-o să fim slugi pe pământul nostru natal”, afirma Kulcsár-Terza în mai 2017 într-o declarație politică făcută în Parlamentul României.

Potrivit proiectului depus, teritoriul regiunii autonome ar cuprinde actualele județe Covasna și Harghita, precum și scaunul istoric Mureș, care aparține județului Mureș. În proiect, sunt listate cele opt scaune și localitățile aparținătoare.

„Regiunea autonomă Ținutul Secuiesc” ar urma să aibă un Parlament, Guvern și președinte propriu. Consiliul de Autoadministrare ar urma să joace rolul Parlamentului, cu 77 de membri aleși, iar Comisia de Autoadministrare, rolul Guvernului. Scaunele ar urma să joace rolul județelor.

Președintele Ținutului Secuiesc ar urma să fie ales de cetățenii regiunii pe o perioadă de patru ani și poate avea două mandate. Președintele dispune de imunitatea acordată demnitarilor.

Regiunea ar urma să aibă poliție proprie, care „trebuie să reflecte compoziția națională a regiunii pe care o deservește”. Impozitele și taxele ar urma să fie stabilite prin „decizii ale autorităților de autoadministrare”. 90% din volumul impozitelor pe venit devine parte componentă a bugetului local, la fel 80% din volumul impozitelor și taxelor... (*www.hotnews.ro*)

„Considerăm că autonomia teritorială a Ținutului Secuiesc trebuie să se concretizeze ca o regiune autonomă în limitele sale istorice. Organismul său de decizie ar trebui să aibă competențe legislative și executive regionale în domeniul educației, culturii, informării, economiei, dar și domeniul funcționării propriului aparat de administrație publică.

În ceea ce privește statutul limbii maghiare în regiune, acesta ar trebui să fie egal cu cel al limbii române. Credem că administrația Ținutului Secuiesc poate fi eficientă și va servi interesele cetățenilor, dacă are la bază structura fostelor Scaune Secuiești, ținându-se cont de schimbările care au avut loc de atunci. Instituțiile autonomiei vor fi create cu respectarea valorilor fundamentale și a regulilor democratice”, se arată la al doilea punct din cele patru ale Rezoluției comune.

La punctul trei, maghiarii arată că doresc „crearea statutului special administrativ, bilingv al regiunii Partium, unde trăiește mai mult de o treime a comunității maghiare din Transilvania”.

Declarația comună privind alinierea conceptelor de autonomie a fost semnată de președintele UDMR, Kelemen Hunor, președintele PPMT, Szilágyi Zsolt și președintele PCM, Biro Zsolt.

„Mulți dintre sceptici se întreabă de ce după 100 de ani de când ni s-a promis respectarea dreptului la autodeterminare și autonomie, de ce noi în continuare suntem cetățeni corecți, care creează valori, cetățeni loiali ai României. Cred că autonomia este declarația supremă de loialitate față de statul român”, a declarat, la rîndul său, președintele PPMT. (www.romaniatv.net)

Partium (din latină *Partium regni Hungariae*, în traducere „părțile regatului Ungariei”) se referă la teritoriul din afara Transilvaniei propriu-zise, recunoscut în 1541 de sultanul Soliman Magnificul ca aparținând principelui Ioan Zápolya, pretendent al coroanei regale a Ungariei în contra împăratului Ferdinand.

În anul 1570, prin Tratatul de la Speyer, fiul lui Ioan Zápolya, Ioan Sigismund Zápolya, a renunțat la pretențiile regale și s-a numit în continuare „Transilvaniae et partium regni Hungariae princeps”, adică principe al Transilvaniei și al părții din Regatul Ungariei care i-a fost recunoscută deopotrivă de Sultan și de Împărat.

Partium era constituit inițial din comitatele Maramureș, Solnocul Interior, Crasna, Bihor, Țara Chioarului, Banatul de Severin și Zarandul de est. Aceste teritorii erau conduse de Principatul Transilvaniei, dar nu aparțineau oficial acestuia. Astăzi, denumirea de *Partium* se referă la teritorii din actualele județe Arad, Bihor, Caraș-Severin, Maramureș, Satu Mare, Sălaj și Timiș din România; din județul Hajdu-Bihar din Ungaria; și din regiunea Transcarpatia din Ucraina.

Regiunea Partium a fluctuat în timp și a fost ocupată în mare parte de trupele Imperiului Otoman în 1660, dar a revenit la Transilvania la sfârșitul secolului. În secolul al XVIII-lea (în Marele Principat al Transilvaniei) zona a scăzut în dimensiuni la Comitatul Solnocul Interior, Comitatul Crasna, regiunea Chioar și o porțiune din Zarand. Prin reorganizarea administrativă a Regatului Ungariei de la mijlocul secolului al XIX-lea, teritoriul Partium a fost încorporat în Regat.

Prin prăbușirea și dizolvarea Imperiului Austro-Ungar și terminarea Primului Război Mondial, regiunea a fost divizată între Regatul României, Cehoslovacia și Ungaria, prin Tratatul de la Trianon din 1920. (<https://ro.wikipedia.org>)

Acțiunile „Mișcării de Tineret 64 de Comitate” arată caracterul etapizat al agendei pe care liderii organizației o promovează în România, plecând de la organizarea și desfășurarea de activități propagandistice, până la acțiuni teroriste. Informația

apare în rechizitoriul prin care Beke István și Zoltan Szocs au fost trimiși în judecată pentru tentativă de terorism. Procurorii DIICOT i-au trimis în judecată pe Beke István și Zoltan Szocs în dosarul în care sunt acuzați că intenționau să detoneze un dispozitiv exploziv artizanal în timpul manifestației de Ziua Națională a României, la Târgu Secuiesc. În rechizitoriul trimis judecătorilor Curții de Apel București, care vor judeca dosarul, procurorii au explicat și cum a evoluat „Mișcarea de Tineret 64 de Comitate” (HVIM) de la simple acțiuni de protest, cu caracter iredentist, în care erau afișate pancarde și desene cu harta „Ungariei Mari”, până la recrutarea de luptători organizați în structuri paramilitare și planuri de atentate teroriste. O privire retrospectivă asupra acțiunilor desfășurate de HVIM, în ultimii ani, în Transilvania, arată cum s-a radicalizat această mișcare.

Procurorii nu vor doar pedepsirea faptelor de care sunt acuzați Beke István și Zoltan Szocs, dar și sancționarea „Mișcării de Tineret 64 de Comitate” prin scoaterea sa în afara legii. „Pe fondul unei legislații deficitare în materie, pentru a da eficiență reglementării legale ce vizează actul de interdicere a ființării, pe teritoriul României, în scopul prevenirii incitării la ură națională și rasială, organizațiilor cu sau fără personalitate juridică și a simbolurilor acestora cu caracter fascist, rasist sau xenofob, altele decât cele ce au făcut anterior obiectul declarării istorice, prin lege sau pe cale judecătorească, ca fiind scoase în afara legii (ex: fascismul ca organizație și simbolică), prezentul act de sezizare al instanței va ridica, pentru o justă soluționare a cauzei, problema declarării pe cale judecătorească a organizației, fără personalitate juridică pe teritoriul României, «Mișcarea de Tineret 64 de

Comitate» și a asociației-paravan «Szent László Serege» (Oastea Sfântului Ladislau) ca organizații cu caracter fascist, rasist și xenofob, a căror activitate și simboluri utilizate pe teritoriul României intră sub incidența dispozițiilor art.1 din O.U.G nr.31/2002”, precizează DIICOT.

„Acțiunile HVIM, denotă caracterul structurat, organizat, etapizat și perseverent al agendei pe care liderii Mișcării o promovează în România, plecând de la organizarea și desfășurarea de activități propagandistice, prin purtarea de ținute, utilizarea de însemne și recurgerea la formule de salut („SIEG HEIL!” – formulă a salutului nazist) și gesturi a căror simbolistică sugerează apropierea de mișcarea nazistă, continuând cu selectarea, recrutarea și dezvoltarea spiritului combativ al tinerilor maghiari, prin implicarea acestora în activități cu caracter paramilitar, „menite a proiecta în conștiința comunității maghiare din zona Ardealului încredere, forță, disciplină și speranță în împlinirea idealurilor iredentiste”, arată procurorii. Doctrina trasată de Zoltan Szocs membrilor mișcării a fost sintetizată de acesta într-un interviu acordat portalului de limbă maghiară Transindex.ro: „Trebuie să se pășească pe drumul faptelor, totul trebuie cucerit fizic, fără sânge nu se poate” (traducere din limba maghiară). Anchetatorii au remarcat o schimbare de discurs a liderilor HVIM, care au trecut treptat de la militarea pentru obținerea autonomiei administrative a „Ținutului Secuiesc”, la propagarea de acțiuni violente pentru a-și atinge țelurile.

Obiectivul declarat al HVIM îl reprezintă refacerea „Ungariei Mari” („restabilirea Imperiului Sfânt Apostolic” – potrivit Catehismului membrilor din Comitat), așa cum aceasta exista înainte de încheierea Tratatului de la Trianon

(4 iunie 1920), prin alipirea la Ungaria a teritoriilor pierdute după încheierea Primului Război Mondial, în realizarea acestui deziderat, celelalte etnii din Bazinul Carpatic, altele decât cea maghiară, trebuind determinate prin „lovituri țintite” îndreptate împotriva „forțelor lor șovine” să accepte statutul de „supuși ai Coroanei”. Modelul spiritual al Mișcării este, potrivit Micului Catehism al membrilor din Comitat, „Regele nostru Sfânt apostolic Ladislau I care își are origini în dinastia Turul” (pasărea Turul se regăsește în simbolistica însemnelor utilizate de Mișcare). Potrivit aceluiași „Catehism”, baza spirituală și direcția Mișcării sunt date de învățăturile „Sfintei Coroane” maghiare ce resping liberalismul, democrația și care sunt simbolul statului maghiar, a țării ca teritoriu așa cum a fost el lăsat de regele apostolic Sfântul Ștefan, populația străină fiind privită ca „oaspete care locuiește și trăiește cu poporul maghiar căruia îi recunoaște superioritatea și îl acceptă ca stăpân”.

„Mișcarea nu s-a format pentru o generație, ci trebuie să dăinuie peste secole, dacă trebuie, și peste milenii”, sens în care: „membri ai comitatului să urmărească să ajungă în administrația locală în poziții în care se iau decizii”; „fiecare membru să rămână pe teritoriul său natal, să prindă rădăcini și să-și întemeieze o familie în care să crească cel puțin 3-4 copii, altfel lupta noastră va fi zadarnică”; „să-i educăm continuu pe urmașii noștri pentru ca Mișcarea să se mențină și peste secole, până când va străluci Lumina deasupra Bazinului Carpatic”; „fiecare membru are obligația să facă mișcare, sport, să aibă grijă să nu se îngrașe, respectiv să nu fie piper-nicit. Pentru bărbați este obligatoriu exersarea sporturilor de contact și dezvoltarea trupului, pentru că trebuie să știm să

ne apărăm în caz de atac și nu în ultimul rând, prin prezența noastră impunătoare să putem atrage și alți tineri în rândurile noastre”; „să trăim ca niște luptători”; „în cadrul acțiunilor întotdeauna membrii prezenți trebuie să fie îmbrăcați cu tricourile, uniforme și să poarte steagul HVIM”; „victoria cauzei Sfinte și unitatea Mișcării să fie întotdeauna înaintea intereselor personale”; „este obligatorie participarea la Academia de Rezistență Națională și cel puțin o dată participarea la Adunarea Generală unde se ține «Insula Maghiară» prezidată de György Gyula Zagyva” (tabăra intitulată sugestiv „Magyar Szigét” «Insula maghiară», organizată la Kismaros, reprezintă principalul laborator de idei și strategii a „Mișcării Tinerilor din cele 64 de Comitate”); „cooptarea în aripa paramilitară a Mișcării – parte, ca entitate separată, din Oastea Haiducilor (Betyarhatsereg), a celor cu spirit mai combatant, mai puternici din punct de vedere fizic decât ceilalți”; „fiecare ordin, rugămintă a conducătorilor trebuie efectuată. Nu trebuiesc efectuate doar ordinele care fac plăcere membrilor, ci și cele cu care nu sunt de acord membrii. La noi nu există democrație. Cine nu acceptă asta, poate pleca din Mișcare”. Scopul HVIM, care reiese din „Jurământul Mișcării de Tineret 64 de Comitate – HVIM”, nu lasă loc de interpretări: „...Mă angajez să respect tradițiile și legile Regatului Maghiar și să fiu credincios Constituției istorice făurite de regii apostolici... îmi voi apăra patria chiar cu prețul vieții... prin acest jurământ mă angajez să nu deviez de la calea trasată de fondatorul HVIM (unirea teritoriilor Sfintei Coroane), accept sarcinile trasate de conducători, îi apăr, cei care nutresc sentimente dușmănoase împotriva conducătorilor și a Mișcării sunt dușmanii mei... mă supun conducătorilor mei.

voi persecuta trădătorii, necredincioșii și dușmanii, îi distrug în război până când își vor primi pedeapsa...”.

Prin intermediul *Manualului luptătorului maghiar pentru libertate*, scris de Sebestyén-Teleki István, mentor al conducătorilor HVIM Transilvania, se promovează ideea potrivit căreia „Luptătorii pentru libertate – cei care doresc să impună dreptul la autodeterminare – reprezintă elita de luptă a populației. Țelul luptătorului de elită – în interesul națiunii – este acela de a recâștiga puterea pierdută! Țelul este nimicirea politică, militară și morală a inamicului”. Însăși denumirea Mișcării HVIM are conotații revizioniste întrucât „cele 64 de Comitate” reprezintă teritoriile care au aparținut „Sfintei Coroane a Ungariei” înainte de Tratatul de la Trianon (1920), între acestea figurând și regiuni din România: Alba, Arad, Bihor, Bistrița Năsăud, Brașov, Caraș-Severin, Ciuc, Cluj, Covasna, Făgăraș, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Odorhei, Satu Mare, Sălaj, Sibiu, Târnava Mică, Târnava Mare, Timiș și Turda. O sinteză a „învățămintelor” transmise de Sebestyén-Teleki relevă următoarele direcții de acțiune însușite și preluate de membrii HVIM Transilvania în realizarea acțiunilor planificate a fi săvârșite pe teritoriul României: „Pentru a putea construi o mișcare de nesupunere civilă pe termen lung și efectivă împotriva unui stat este necesară construirea de structuri, pe care să le menținem integre și să mobilizăm noi membri cu caracter permanent. Pornirea mișcării presupune o activitate dură, consecventă, perseverentă și extrem de complexă, care să aibă ca rezultat un astfel de grad al organizării, care să nu poată să oprească niciodată mișcarea înaintea atingerii obiectivelor”; „Obiectivul mișcării civile de rezistență este să pregătească războiul

de gherilă de eliberare. Războiul de gherilă este un război cu caracter prelungit, care în general este folosit de popoarele care au pierdut un război purtat cu armata obișnuită, dar credința lor pentru lupta de independență poate face posibilă organizarea de rezistență și izbucnirea unor lupte de eliberare.”; Printre „sarcinile mișcării civile de rezistență” regăsim: „menținerea credinței pentru atingerea victoriei finale”; „strângerea de arme și muniție și ascunderea lor”; „organizarea rezistenței pasive și a sabotajului”; „organizarea grupurilor pentru atentate”; „formarea grupurilor de luptători”; „Pentru participarea la mișcarea de rezistență corespund doar indivizii selectați cu mare atenție, deoarece trebuie să aibă capacitatea și hotărârea pentru sabotaje, atacuri prin surprindere etc. În cadrul planificării trebuie să participe puține persoane, doar cât este neapărat necesar. Succesul operațiunii depinde de păstrarea secretului privind detaliile concrete. Cei care participă la pregătiri nu trebuie să știe despre acțiunea în sine”; „Grupurile de gherilă execută atacurile prin surprindere cele mai dure, de cele mai multe ori armate, cu explozibil”.

La capitolul „Sabotajul” sunt descrise și exemplificate: „Sabotarea rețelei de drumuri”; „Realizarea blocajelor pe drumuri”; „Atac prin surprindere asupra unei mașini”; „Distrușgerea unor autovehicule”; „Sabotarea rețelei de telefonie”; „Sabotarea rețelei de electricitate”; „Atacarea stației de transformatoare”; „Sabotarea liniilor de cale ferată”; „Sabotarea liniilor de electricitate”; „Slăbirea șinelor”; „Detonarea șinelor”; „Tactica întreruperii liniei”; „Detonarea podurilor de cale ferată”.

Liderii „Mișcării de Tineret 64 de Comitate” au avut de unde să se inspire atunci când au trecut de la vorbe, la fapte,

adică la acțiuni teroriste. Astfel, HVIM are legături de colaborare cu organizații de același tip din străinătate, cum ar fi „Mișcarea pentru Suveranitatea celor 32 de Comitate din Irlanda de Nord” care patronează aripa militară IRA, precum și cu organizații ostile României care militează deschis pentru dezmembrare teritorială: Mișcarea Națională Bulgară – VMRO, Mișcarea Național Democrată – MND din Republica Moldova – moldovenismul fiind un concept etno-cultural care susține că moldovenii sunt o etnie separată, diferită de români, menit să faciliteze procesul de rusificare al populației române dintre Prut și Nistru.

Membrii HVIM au făcut apel la diverși actori internaționali pentru soluționarea, prin forță, a problemei „Ținutului Secuiesc”, similar situației înregistrate în Peninsula Crimeea, unde „omuleții verzi” trimiși de Rusia au ocupat provincia. În acest context, în cursul anului 2014, pe pagina de Facebook a HVIM Transilvania a fost postat un comunicat intitulat „Susținere patriotică a Rusiei”. Documentul conține mesaje de susținere la adresa separatiștilor pro-ruși din Ucraina, dar și de solidarizare. „În contrast cu principiile liberale occidentale și sub semnul dreptății, îi susținem pe rușii care luptă pentru libertatea lor! Afirmăm că Ucraina Subcarpatică nu este Ucraina, Pământul Secuiesc nu este România! Trebuie să devenim luptători pentru libertate și să luptăm pentru independența noastră, ca vârf de lance al Estului!”, se preciza în comunicat. Membrii HVIM și-a însușit „învățămintele” transmise de Sebestyén-Teleki István, pregătindu-se de război. Întrebat cu ocazia audierii despre semnificația activităților colective de antrenament (exerciții fizice, sporturi de contact, antrenamente cu replici ale unor

arme militare, etc) organizate și desfășurate de membrii HVIM Transilvania în zone izolate și împădurite din zona Ardealului, Szocs Zoltan a declarat: „Personal am fost la două asemenea exerciții. Beke István deține o bază de antrenament la Estelnic. Mergem în pădure pentru cunoașterea mediului, dormim în pădure, jucăm fotbal, pescuim cu mâna, învățăm să ne orientăm și să admirăm natura. Pentru aceste activități ne îmbrăcăm în ținute inscripționate: „Luptători” (Harcos în lb.maghiară), „Ungaria Mare”, „Ținutul Secuiesc”. Sub pretextul desfășurării unor astfel de activități „recreative” membrii HVIM efectuează în teren, în zone împădurite și greu accesibile antrenamente de tip paramilitar, exersează tehnici de supraviețuire, efectuează activități de identificare de zone pretabile a se constitui ca puncte strategice de retragere în situația declanșării unui conflict major pe teritoriul României, exersează modalități de asigurare contrainformativă a activităților clandestine desfășurate după tiparul organizațional al celulelor de tip terorist, afirmă procurorii DIICOT.

„Mișcarea de Tineret 64 de Comitate” este una din cele mai active organizații cu caracter revizionist și iredentist, rasist, xenofob, antisemit și antiromânesc care acționează la nivelul Bazinului Carpatic pentru educarea tineretului de etnie maghiară în spiritul apartenenței la valorile identitar-naționale ale statului ungar. Mișcarea a fost fondată în aprilie 2001 de Toroczka László în orașul Szeged din Ungaria. Expresie a caracterului ultranaționalist, extremist, xenofob și antiromânesc al Mișcării, Cseresznyés Pál, condamnat la o pedeapsă de 10 ani de închisoare pentru evenimentele sângeroase de la Târgu Mureș, din 19-21 martie 1990, a fost desemnat președinte de onoare al HVIM în perioada

mandatului lui Toroczkai László. Cseresznyés a fost folosit ca simbol național al luptei pentru „libertatea” maghiarilor din teritoriile „ocupate”. În prezent, HVIM activează în județele Cluj, Covasna, Harghita și Mureș – celula Tg. Secuiesc din județul Covasna fiind considerată cea mai activă și ofensivă dintre structurile zonale pe care Mișcarea le are în România. Nu doar etnicii români sunt ținta HVIM. „Mișcarea de Tineret 64 de Comitate” a demarat în Transilvania o campanie împotriva țiganilor și evreilor, distribuind manifeste cu mesaje de mobilizare la luptă, „în vederea stopării criminalității țigănești, împotriva evreilor care cumpără pământurile și a politicienilor-marionetă”. Acțiunea a fost taxată chiar de presa de limbă maghiară, care a considerat că „(...) mișcarea de tineret ar trebui să-și regândească apelul, să analizeze dacă are voie să instige în casele noastre prin intermediul unor foi volante care ne lezează comunitatea, care nu pot genera altceva decât propagandă neofascistă”. (*www.adevarul.ro*)

Transnistria, Găgăuzia și Taraclia vs. Republica Moldova

Transnistria desemnează trei teritorii:

- regiunea autonomă *de jure* din componența Republicii Moldova, aflată la răsărit de Nistru (cu excepția comunelor din apus de Nistru aparținând raionului Dubăsari), numită oficial Unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului (UATSN)

- *Republica Moldovenească Nistreană* (RMN), regiune separatistă autoproclamată, independentă *de facto*, care controlează acea parte din teritoriul Republicii Moldova, aflată la est de Nistru (malul stâng), dar și șase comune, precum și municipiul Tighina, situate la vest de Nistru (teritoriile UATSN și RMN nu corespund în întregime)

- regiunea ucraineană ocupată de România în decursul celui de-Al Doilea Război Mondial, situată între fluviile Bug și Nistru, care cuprinde partea de Sud a regiunii istorice Podolia și regiunea istorică Edisan.

La începutul Evului Mediu, slavii de răsărit îi numeau pe români (inclusiv moldoveni) „volohi”. Pe la 1150, este atestat în analele rusești poporul, probabil slavo-român, al Bolohovenilor, în timp ce o icoană din Liov menționa existența unui voievod „voloh”, Ioan de Onut, prin preajma Hotinului.

În 1587, domnitorul Petru Șchiopul a trimis în pașalâcul turcesc al Edisanului (în care se includea și partea central-sudică a Transnistriei), peste 15.000 de salahori și 3.000 de care pentru ridicarea cetății Oceacului, situată la extremitatea nordică a estuarului Niprului (în a cărei bifurcație se varsă Bugul). Mulți dintre acești lucrători au rămas în Edisan (viitoarea Transnistria). Mihai Viteazul cerea, în tratativele purtate cu Regele Sigismund al III-lea al Poloniei, în martie 1600 la Brașov, să i se recunoască stăpânirea asupra „Oceacului de peste Nistru”.

În secolul al XVII-lea, la 1681, o parte din Transnistria a intrat în stăpânirea domnului Moldovei, Gheorghe Duca. Târgurile de aici au fost atunci organizate ca și orașele moldovenești, fiind conduse de șoltuzi și pârgari. Stăpânirea domnilor Moldovei, dovedită de condicile de socoteli și biruri ale acestora, a durat până în 1713. Centrele mai importante erau Movilăul – ridicat de voievodul Ieremia Movilă pe moșia Cantacuzineștilor, Dubăsari – ridicat în apropierea podului construit de moldoveni, Silimbria, Iampol, Jaruga, Rașcău, Vasilcău.

După crearea Uniunii Sovietice (30 decembrie 1922), la 12 octombrie 1924 guvernul sovietic a creat, pe teritoriile situate la est de râul Nistru, Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (RASSM), în cadrul Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Capitala se afla la Balta, un

oraș în Ucraina de astăzi. Granițele RSSA Moldovenească au fost trasate astfel ca doar 30% din populație să fie moldoveni. În 1929, capitala a fost mutată la Tiraspol.

Parte a României, Basarabia a fost ocupată de Uniunea Sovietică (cu consimțământul Germaniei naziste) în 1940, conform unui protocol expansionist secret atașat pactului de neagresiune germano-sovietic din 1939, pactul Hitler-Stalin. La 2 august 1940, guvernul sovietic a proclamat Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, având capitala la Chișinău, prin contopirea unei mari părți din Basarabia cu 6 din cele 14 raioane ale RSSA Moldovenească, iar restul a revenit RSS Ucrainene. Conform lucrărilor istoricului rus Nikolai Feodorovici Bugai, peste 35.000 de moldoveni basarabeni sau transnistreni au fost în anul ce a urmat deportați spre Gulag, în timp ce o parte din populația ne-moldoveană, cea de convingeri comuniste (care se manifestase și mai înainte, prin răscoala de la Tatarbunar) s-a dedat la jafuri și măceluri în dauna moldovenilor.

În iunie 1941, trupele germane și române au atacat Uniunea Sovietică. În înțelegere cu Germania nazistă (Tratatul de la Tighina), România a preluat administrarea teritoriului dintre Nistru și Bug, de la Bar (Ucraina), în nord, până la Marea Neagră, în sud, pe care l-a administrat sub numele de „Transnistria” cu intenția să adune aici pe toți evreii din Bucovina și din Basarabia cu intenția de a îi „împuțina”. Această situație a rămas în vigoare până în august 1944, când trupele sovietice au revenit în Transnistria și în Basarabia (Moldova de Est). Tratatul de pace de la Paris din 1947 a dat Basarabia, nordul Bucovinei și Transnistria Uniunii Sovietice, iar

diviziunile administrative sovietice și denumirile rusești ale teritoriilor au fost din nou oficializate.

Majoritatea teritoriului dintre Nistru și Bug care fusese numit „Transnistria” de autoritățile române în Al Doilea Război Mondial aparține Ucrainei. Doar o mică fâșie de-a lungul Nistrului a fost inclusă de autoritățile sovietice în RSS Moldovenească, iar în perioada destrămării URSS (august-decembrie 1991) a devenit parte a Republicii Moldova, provenită din RSSM, rămânând însă o parte a Uniunii Sovietice iar după desființarea acesteia, o parte a Rusiei.

În 1990, moldovenii, majoritari în Republica Moldova, au declarat ca limbă oficială limba română. Într-o parte a Transnistriei, mai ales în orașul Tiraspol în care procentul populației moldovenești este mai scăzut, s-a dezvoltat o mișcare separatistă rusă, care la 2 septembrie 1990 a proclamat Republica Moldovenească Nistreană și, cu sprijinul trupelor rusești, a izbutit în urma confruntării armate din 1992 să preia controlul asupra celei mai mari părți a zonei transnistrene a Republicii Moldova, cât și a unei zone din Basarabia în jurul orașului Tighina.

În războiul din 1992 au murit peste 1.000 de persoane și au fost rănite circa 1.500.

După semnarea unui acord, rușii au decis să lase câteva mii de militari în zonă pentru a menține republica separatistă, astfel că guvernul moldovean nu mai are nici o autoritate asupra regiunii transnistrene, în afară de șase sate din raionul Dubăsari.

Deși în 1994 a fost semnat un acord cu Moldova ce prevedea retragerea trupelor rusești din Transnistria, acesta nu a fost ratificat de Duma rusă și nu a fost urmat de nicio retragere.

La 17 septembrie 2006, autoritățile separatiste transnistrene au organizat un referendum privind soarta viitoare a Transnistriei, care a arătat că o majoritate largă sprijină independența față de Moldova și aderarea la Federația Rusă. Rezultatele acestui referendum nu au fost însă recunoscute de comunitatea internațională.

Găgăuzia este o regiune autonomă (din 1995) din sud-vestul Republicii Moldova, locuită preponderent de găgăuzi, un popor vorbitor al unei limbi turcice și apropiat cultural de turci, însă de confesiune creștină ortodoxă.

Oficial, autonomia este cunoscută sub numele: Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia.

Originea exactă a găgăuzilor nu se cunoaște. Există mai multe ipoteze. De exemplu, că ar fi la origine turci selgiucizi stabiliți în Dobrogea, împreună cu pecenegii, uzii (tot de la numele *Oğuz*) și cumanii, poporul care l-a urmat în Anato-lia pe sultanul Izzeddin Keykavus al II-lea (1236-1276). Mai exact, un clan de turci oğuzi emigrat în Balcani în timpul conflictelor intertribale cu alți turci. Acest clan turc oğuz s-a convertit la creștinismul ortodox după ce s-a stabilit în Balcanii de Est (în Bulgaria), populația respectivă fiind denumită *turci găgăuzi*. Un grup mare de găgăuzi a părăsit mai târziu Bulgaria și s-a stabilit în sudul Basarabiei împreună cu un contingent de etnici bulgari.

În 1812, Basarabia, care era jumătatea estică a Principatului Moldovei, a fost ocupată de Imperiul Rus și triburile de tătari nogai care locuiau în mai multe sate din Basarabia de Sud (sau Bugeac) au fost obligate să părăsească provincia.

Între 1812 și 1846, rușii au recolonizat cu găgăuzi aduși din estul Bulgariei (care a rămas sub Imperiul Otoman) într-o

Basarabie ortodoxă, în principal în așezările părăsite de nogai. Găgăuzii s-au stabilit acolo în paralel cu bulgarii basarabeni în Avdarma, Comrat, Congaz, Tomai, Cișmichioi și alte sate locuite de nogai. Unii găgăuzi s-au stabilit în partea liberă a Principatului Moldovei, care nu intra sub controlul rusesc în 1812, dar aceștia s-au mutat în zona compactă care populează astăzi partea de sud a Basarabiei.

Cu excepția a cinci zile, când a fost, de facto, independentă în iarna anului 1906, când o răscoală țărănească a proclamat „Republica autonomă din Comrat”, găgăuzii s-au aflat sub jurisdicția Rusiei (1812-1917), României (1918-1940 și 1941-1944), a Uniunii Sovietice (1940-1941 și 1944-1991) și a Republicii Moldova (1991 până în prezent).

Mișcarea națională găgăuză s-a intensificat atunci când româna a fost acceptată ca limbă oficială a Republicii Moldova în august 1989, înlocuind rusa, limba oficială a URSS-ului. O parte din populația multietnică din sudul Moldovei considera, cu îngrijorare, această decizie ca fiind o precipitare și își manifesta lipsa de încredere în guvernul central de la Chișinău.

Găgăuzii au fost, de asemenea, îngrijorați în legătură cu implicațiile pentru ei în cazul când Moldova s-ar reuni cu România, unire ce părea foarte probabilă în acel moment.

În august 1990, Comrat s-a declarat ea însăși o republică autonomă, dar guvernul Republicii Moldova a anulat declarația ca fiind neconstituțională. În acel moment, Stepan Topal se impune ca lider al mișcării naționale de găgăuzi.

În decembrie 1990 mișcarea separatistă *Gagauz Halki* („Poporul Găgăuz”), cu sprijinul tacit al autorităților centrale din Moscova, proclamă în raioanele Comrat, Ceadâr-Lunga

și Vulcănești ale RSS Moldovenești așa-numita Republica Găgăuză. În decembrie 1994, Parlamentul de la Chișinău, dominat de agrarieni, a recunoscut autonomia teritorială a găgăuzilor. În anul 1995, hotarele noii regiuni autonome au fost stabilite în urma unui referendum zonal.

Orașul Taraclia se află la sudul Stepei Bugeacului, pe partea stângă a râulețului Lunguța, la 161 km de capitala Moldovei, Chișinău. După terminarea războiului ruso-turc din 1812, bulgarii și găgăuzii, care locuiau pe teritoriile de dincolo de Prut și Dunăre, au fost colonizați pe teritoriile sudice ocupate de armata rusă. Astfel, în anul 1813 s-a înființat localitatea Taraclia, iar în 1817 este încheiată zidirea bisericii cu hramul Sf. Gheorghe.

În anul 1947, Taraclia devine centru administrativ al raionului cu același nume. În prezent, populația de bază a orașului o constituie bulgarii, dar în oraș de asemenea locuiesc găgăuzi, ucraineni, moldoveni și alte naționalități.

Bulgarii din Republica Moldova vor statut special pentru raionul Taraclia. Consiliul orașului Taraclia a trimis o scrisoare autorităților de la Chișinău, prin care cere autonomie administrativă și culturală, scrie *novinite.com*.

Scrisoarea, adoptată cu unanimitate de voturi, a fost trimisă în contextul în care orașul marca 200 de ani de la înființare.

Potrivit documentului, regiunea ar trebui să aibă un statut special, pentru că populația este preponderent bulgară și ar trebui recunoscută oficial ca centru al bulgarilor din Moldova.

Totodată, Consiliul orașului Taraclia cere în scrisoare ca limba bulgară să devină a doua limbă oficială a regiunii.

În prezent, populația de etnie bulgară a raionului Taraclia constituie 66%. (*www.publika.md*)

Trei județe din Bulgaria vor în România!?! Remember: Blocul danubian unificat și proiectul Federației Româno-Bulgare de la sfârșitul secolului al XIX-lea

Trei județe din nord-vestul Bulgariei vor să organizeze o consultare populară în vederea obținerii unei declarații de independență față de statul de la sud de Dunăre, scrie site-ul televiziunii naționale NOVA, din Bulgaria, la începutul lui 2018. Organizatorul acestui „referendum” la nivel local, Boris Kamenov, a declarat pentru presa din țara sa că după obținerea independenței cele trei județe vor să adere la România, potrivit Digi24. Conform televiziunii NOVA, locuitorii din județele Vidin, Vratsa și Montana spun că vor să scape regiunea de corupția din țară. „Locuitorii din nord-vest sunt recunoscuți ca luptători. Populația acestei regiuni a organizat revolta împotriva Imperiului Otoman, precum și

așa-numita revoltă Septembrie 1923”, a declarat Boris Kamenov. Acesta a subliniat că „bulgarii din această regiune nu mai vor să fie părtași la corupție și vor lupta pentru o democrație adevărată”.

Întrebat de ce nord-vestul Bulgariei vrea să devină parte a României, Kamenov a răspuns fără ezitare că sistemul judiciar românesc este mai eficient: „Sistemul lor judiciar este mult mai democratic și mai reformat”, a spus el. Un alt „separatist” spune că susține inițiativa și pentru că în regiune nu există nicio activitate economică. „Lucrăm la Kozloduy, în Plovdiv și în alte orașe, aici nu este nimic”, a spus bărbatul. Inițiatorul mișcării de independență a adăugat că numai după ce regiunea va deveni independentă, va merge în România cu o propunere de a se alătura acesteia. (www.adevarul.ro)

Primul care a intenționat să se ocupe de organizarea federală a regiunii Dunării a fost Napoleon I care a dorit un proiect pur politic, pentru a stăvili expansiunea rusă. Conform acestuia, Confederația Dunării ar fi cuprins Moldova, Țara Românească și Serbia, urmând ca acestora să li se unească ulterior Bulgaria.

În 1826, boierul moldovean Nicolae Roznovanu a formulat un proiect menit să reunească popoarele slave din Imperiul Otoman într-o „confederație a Dunării” sau într-un „Regat al Daciei” sub influență rusă. Granița vestică a acestei confederații ar fi fost limitată de Italia și formațiunea statală respectivă ar fi putut fi un factor de promovare al intereselor Imperiului Rus față de Imperiul Austriac sau Franța.

Unii revoluționarii pașoptiști au gândit în exil planuri federaliste. Astfel, Nicolae Bălcescu a elaborat un proiect intitulat *Statuturile Unite ale Dunării*, iar Dimitrie Brătianu

s-a dovedit a fi un militant activ pentru propagarea și susținerea ideii federaliste.

Unirea României cu Bulgaria a fost un proiect, propus în 1886, dar nefinalizat, deoarece posibilitatea formării unui stat puternic, din punct de vedere militar, era prost văzută de către Marile Puteri ale vremii.

Conform celor scrise de Titu Maiorescu, în iunie 1886 bulgarii (prin cneazul Alexandru de Battenberg) i-au cerut oficial Regelui Carol I constituirea unei Confederații româno-bulgare sub sceptrul său, în forma unei monarhii dualiste de tip austro-ungar, care să fie o federație cu guverne separate, dar cu comandă militară unică în caz de război. Unirea României și Bulgariei, sub sceptrul lui Carol I, a fost pregătită în detaliu între 1886 și 1887. Ca urmare, Rusia, care își vedea periclitate interesele în zonă, a amenințat imediat România și Bulgaria cu ocupația militară, dacă nu renunță la ideea confederației.

După consultarea Germaniei și Austriei, care fuseseră avizate că Rusia va interveni militar în România și Bulgaria, la 15 iunie 1887 Carol I i-a comunicat Țarului Rusiei că nu va accepta coroana monarhiei dualiste româno-bulgare fără acordul său. Cum acest acord era imposibil, iar Marile Puteri nu doreau un nou război european în problema orientală, proiectul unirii a fost abandonat.

După unificarea Rumeliei Orientale cu Bulgaria, Prințul Alexandru al Bulgariei urma să fie guvernator general al acestei provincii pentru cinci ani, după hotărârea Sultanului Abdul Hamid al II-lea. Totuși, nemulțumirile ofițerilor participanți în campania de unificare, degenerată în urma revoluției de

la Plovdiv de la 18 septembrie 1885, au dus apoi la o stare generală de nemulțumire în rândul întregului popor bulgar.

S-a format un complot militar, iar în noaptea de 20 august 1886 conspiratorii l-au obligat pe Prinț, în palatul său din Sofia, să semneze abdicarea. Apoi l-au transportat la Reni și l-au predat autorităților ruse, care i-au permis să plece la Lemberg. El a revenit repede în Bulgaria ca rezultat al succesului contra-revoluției conduse de Ștefan Stambolov care a răsturnat guvernul provizoriu stabilit de partidul rus de la Sofia. Poziția lui, totuși, a devenit instabilă.

Atitudinea lui Bismarck, care în colaborare cu guvernele Rusiei și Austriei, i-a interzis să pedepsească liderii conspirației militare, de asemenea a subminat poziția lui Alexandru. El a emis un manifest demisionar și a părăsit Bulgaria la 8 septembrie 1886.

Tronul vacant reprezenta însă o altă intrigă la nivel european, deoarece comisiile bulgare desemnate să caute un nou principe au avut în vedere, printre alții, alegerea lui Carol I al României, ipoteză devenită apoi interes al națiunii bulgare datorită învecinării cu Regatul României, dar mai ales pentru posibilitatea formării unui stat puternic din punct de vedere militar; acest scenariu era prost văzut de Marile Puteri ale vremii, în special de Rusia și de Imperiul Otoman. Astfel, tronul îi va reveni Prințului Ferdinand de Saxa-Coburg Gotha, ulterior Țar al Bulgariei și unul dintre responsabili declanșării celui de-al doilea război balcanic.

La 2 iulie 1887, a apărut la București cotidianul *Sentinelă*, editat până în 3 august 1887, organ al Partidului Național-Liberal, fondat de fostul medic militar Gr. H. Granda. În numărul 12 al ziarului, apărut la 16 iulie 1887, la pagina

3 a fost publicat articolul „Unirea Bulgariei cu România în persoana Regelui Carol I”, despre oferirea tronului bulgar de către regenții acestuia regelui României, după sistemul Austro-Ungariei.

Sub numele de Confederația Dunăreană sau de Blocul Danubian Unificat proiectul a renăscut la începutul perioadei interbelice și a fost susținut de Franța, fiind destinat să fie sub protecția și influența ei. Proiectul a urmărit să promoveze cooperarea economică și înlăturarea barierelor vamale în cadrul fostului spațiu austro-ungar, structura statală care ar fi apărut eventual urmând să înlocuiască Austro-Ungaria.

Planul Tardieu a fost un plan de reorganizare regională a Europei Centrale lansat în 1932 de André Tardieu. În prima fază a exclus de la discuțiile prealabile statele direct interesate de subiect, prin consultări numai între Franța, Marea Britanie și Italia. De asemenea, a exclus Bulgaria și a inclus doar cinci dintre țările danubiene. Proiectul a fost perceput ca având scopuri electorale și propagandistice.

Datorită lipsei de interes a marilor puteri de a stabiliza situația regională și a contradicției dintre acestea, planul nu a avut succes, eșecul său fiind consemnat la Conferința de la Londra din 6-8 aprilie 1932. Cea mai mare opoziție a venit din partea Germaniei, care a susținut necesitatea unor tratate preferențiale bilaterale. La aceeași conferință alte variante contradictorii de organizare a bazinului Dunării, marcate de interesele naționale, au fost susținute de italieni și francezi. În timp ce primii au cerut extensia cercului danubian, francezii au considerat că le revine datoria de a indica ce trebuie și ce nu trebuie făcut.

Sfârșitul războiului a pus capăt discuțiilor pentru crearea unei suprastructuri dunărene de tip confederativ, guvernată de un set comun de reguli și norme. (<https://ro.wikipedia.org>)

Imposibilele întoarceri – Românii de peste granițe: timocenii, vlahii din Bulgaria, aromânii balcanici, Maramureșul istoric

Împrăștiati prin Balcani încă din Evul Mediu, aromânii trec astăzi printr-o criză identitară fără ieșire. Academiiile fiecărui stat în care trăiesc susțin propria teorie despre originea aromânilor: români, macedoneni romanizați sau greci latinofoni. Chiar și specialiștii cu origine aromână s-au integrat curentelor academice din țara în care locuiesc, ceea ce provoacă un semn și mai mare de întrebare printre aromânii din România, Albania, Macedonia și Grecia. Izvoarele și istoriografia îi menționează sub diverse nume: *vlahi*, *vlasii*, *aromâni*, *macedoromâni*, *fârșeroți*, *saracaceni*, *armâni*, *rrămâni* etc.

În a doua jumătate a secolului al XI-lea, un demnitar bizantin cu origini armene, Kekaumenos, dedică mai multe pasaje românilor balcanici, de obicei în legătură cu războaiele lor

împotriva autorităților bizantine. Despre originea aromânilor, Kekaumenos ne povestește într-o diatribă contra acestora, pe care îi vedea veșnic răsculați contra autorităților: *Vă sfătuiesc deci pe voi și pe urmașii voștri următoarele, deoarece neamul vlahilor este cu totul necredincios și stricat, neavând credință dreaptă nici față de Dumnezeu, nici față de împărat, nici față de rudă sau de prieten... și deoarece n-a păstrat niciodată credință față de cineva, nici față de împărații mai de demult ai romeilor. Loviți cu război de către împăratul Traian și înfrânți deplin, au fost supuși de acesta, iar regele lor, numit Decebal, a fost ucis și capul i-a fost înfipt într-o suliță în mijlocul orașului romeilor. Căci aceștia sunt așa-numiții daci, ziși și besi. Și locuiau mai întâi lângă râul Dunăre și Saos, râu pe care acum îl numim Sava, unde locuiesc mai de curând sârbii, în locuri întărite de natură și greu accesibile. Bizuindu-se pe acestea s-au prefăcut că nutresc prietenie și că sunt supuși față de împărații de mai demult ai romeilor și ieșind din întăriturile lor prădau ținuturile romeilor. De aceea romeii mâniindu-se au pornit, cum am spus, împotriva lor și i-au zdrobit. Și aceștia, fugind de acolo, s-au împrăștiat în tot Epirul și toată Macedonia, iar cei mai mulți dintre ei s-au așezat în Elada. Potrivit acestei relatări, vlahii din Balcani, adică aromânii, ar fi urmașii dacilor învinși de Traian. Dar cum au ajuns între Sava și Dunăre, adică în actuala Serbie? Dacă ne uităm prin istoriile romane contestate de istoriografia română, care povestesc despre retragerea aureliană, în urma căreia s-au înființat două provincii sud-dunărene cu numele Dacia, ne apropiem de regiunea indicată de Kekaumenos la originea vlahilor. Dar dacă acceptăm teoria cronicarului bizantin, ar trebui să acceptăm că cel puțin o parte a*

populației romanizate din Dacia romană s-a retras, în 275, în sudul Dunării.

Cu ocazia pregătirii unei răscoale în vara anului 1066, vlahii, la întrebarea despre locul în care se aflau animalele și nevestele lor în acel moment, au răspuns că în munții Bulgariei, identificați de specialiști cu Munții Balcanici până în Pind și Rodope. Kekaumenos completează: *Căci așa li-e obiceiul, ca dobitoacele și familiile lor să stea din luna aprilie până în luna septembrie în munți înalți și în locuri foarte reci*. Este prima dovadă a migrației sezoniere sau transhumanței practicate de aromâni până la mijlocul secolului XX și este prima atestare a principalei ocupații a aromânilor – păstoritul.

Un secol mai târziu, un alt cronicar bizantin, Ioan Kinna-mos, relatează episodul unei lupte dintre bizantini și unguri. În 1166, împăratul bizantin plănuia să atace regatul maghiar din două părți. Una dintre oști, comandată de Leon Vatatzes, urma să îi atace dinspre Marea Neagră. Vatatzes aducea o oaste numeroasă *ba chiar și o mare mulțime de vlahi, despre care se spune că sunt colonii de demult ai celor din Italia*. Părerile istoricilor despre localizarea acestor vlahi sunt împărțite, unii susținând că ar fi fost români din nordul Dunării, în timp ce alții îi plasează în Balcani sau Dobrogea. În condițiile în care bizantinii nu aveau autoritate în nordul Dunării, nu se poate accepta plasarea lor aici. Nici Dobrogea, locuită de multe populații, printre care izvoarele nu îi amintesc pe români, nu putea sta la originea unui contingent de români suficient de numeros încât să fie remarcat de comandanții militari bizantini și de cronicar. Singura localizare plauzibilă a lor este în Peninsula Balcanică, teritoriu supus bizantinilor, de unde

aceștia puteau recruta oaste și unde sursele îi atestă cu sarcini militare.

Aceeași origine romană a românilor din sudul Dunării era invocată de Ioniță cel Frumos, țarul Țaratului Româno-Bulgar, în corespondența sa cu Papa Inocențiu al III-lea. Să nu uităm că această corespondență cu Papa a fost inițiată de mitropolitul ortodox, Vasile de Târnovo. În condițiile în care recunoașterea titlului imperial pentru Asan de către papalitate presupunea recunoașterea supremației papale, adică o unire bisericească regională, trebuie să acceptăm rolul mitropolitului. Iar acest mitropolit se putea forma doar în mediul bizantin, ceea ce poate sugera sursa cunoștințelor despre originea vlahilor balcanici. În capitala bizantină se păstrau consemnate informațiile despre popoarele cu care imperiul intra în contact, care locuiau în imperiu sau cu care aveau războaie. În condițiile în care o mare parte a izvoarelor bizantine au fost distruse, mai ales cu ocazia cuceririi otomane, putem admite că în Bizanțul secolelor XI-XII se aflau lucrări care au stat la baza acestor discuții despre originea vlahilor, dar care nu s-au păstrat până azi. Însă Kekaumenos, Kinnamos și, probabil, mitropolitul Vasile de Târnovo le-au cunoscut. Mai amintim un alt izvor necunoscut istoriografiei românești. Despre vlahii din Akarnania, în sudul Thesaliei, conduși de un anume Constantin Aurelian, cronicarul bizantin Apokaukos afirma că se aflau un număr mare de coloniști romani, care acum se numeau *vlahi*. Regiunea respectivă a fost denumită mai târziu Mica Valahie.

Izvoarele bizantine, sârbești sau otomane îi atestă pe aro-mâni, sub numele de vlahi, prin toată peninsula Balcanică, cu principala lor ocupație – păstoritul. În secolele XIII-XIV,

sate întregi de aromâni sunt dăruite mănăstirilor din Muntele Athos, unde, la un moment dat, provoacă agitații din cauza prezenței femeilor în preajma călugărilor. Regiunea Thesaliei a fost numită Valahia Mare, nume consemnat până în secolul al XIX-lea, dată fiind ponderea populației aromâne. Aici a existat chiar un stat, format în urma destrămării Imperiului Bizantin în 1204, care a luptat în secolele XIII-XIV cu latinii, bizantinii și apoi cu turcii. Din partea turcilor au primit privilegii care le recunoșteau autonomia, în schimbul plății unor taxe și a păzirii trecătorilor montane. Nu au scăpat de tributul sângelui, fiind nevoiți să dea periodic un număr de copii pentru corpul de ieniceri. Dintre aceștia, după satisfacerea slujbei militare, unii s-au întors în satele de origine, dar erau deja convertiți la islam.

Vlahii din Pind, organizați în cătune cu caracter seminomad, migrau vara cu turmele lor până în munții Macedoniei. În secolul al XVIII-lea, o parte dintre acești vlahi din Grevena, Samarina, Perivoli etc. se ocupau cu cărăușia și negustoria.

Dintre așezările aromâne, se remarcă Moscopole, datorită evoluției sale spectaculoase. Întemeiată la mijlocul secolului al XIV-lea, așezarea s-a dezvoltat mai ales sub stăpânirea otomană, deoarece a beneficiat de privilegii și autonomie, în condițiile în care făcea parte din domeniul Sultanei Mamă.

Așezarea a început să se dezvolte după noile valuri de imigranți din Metsovo (regiunea Zagori) și Skamneli (Pind), care au întemeiat două noi cartiere după 1611 și 1659. Un alt cartier s-a înființat după 1710 cu imigranți din Postenan, din sudul Albaniei. La finele secolului al XVII-lea a trecut în stăpânirea unui înalt demnitar, care i-a confirmat privilegiile și a interzis așezarea musulmanilor. Așezarea s-a dezvoltat într-un

oraș prosper, considerat al doilea ca mărime în Balcani după Constantinopole. Dezvoltarea orașului a fost posibilă datorită practicării comerțului, inițial itinerant, apoi organizat, prin Balcani până în Veneția și apoi dincolo de granițele Imperiului otoman, până la Leipzig sau Poznan. Ei au fost principalii beneficiari ai anexelor economice ale tratatelor de pace de la Passarowitz și Belgrad. Au întemeiat colonii cu scop comercial în mai multe orașe din Imperiul Habsburgic, inclusiv în Transilvania. Totodată frecventau marile târguri anuale din Imperiul Otoman. Îmbogățirea negustorilor de vază a avut efecte pe plan cultural: s-au construit noi biserici în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, cu arhitectură și pictură de înaltă calitate, s-a format o bibliotecă, o tipografie și chiar o academie, numită Noua Academie. Practic, la mijlocul secolului al XVIII-lea Moscopole a devenit centrul cultural al Balcanilor.

Bogăția orașului Moscopole a atras interesul turcilor și albanezilor, care l-au jefuit în 1769. Coloniile comerciale înființate în Europa Centrală înainte de acest eveniment nefericit le-au permis moscopolenilor să își ia avutul cu care rămăseseră și să emigreze în masă. Unii, probabil cei mai săraci, s-au împrăștiat prin alte sate aromânești din Balcani, dar o mare parte a lor au emigrat în Imperiul Habsburgic, unde, pornind de la coloniile comerciale, au dezvoltat adevărate cartiere aromâne. Cei rămași au fost din nou jefuiți în 1788, cu ocazia unui conflict pentru autoritate locală între doi demnitari otomani, ceea ce a determinat exodul complet al populației. În secolul al XIX-lea, o parte a aromânilor au fost atrași în mișcarea națională grecească, ce a culminat cu războiul de independență și crearea statului grec în 1828. Câțiva aromâni

au ajuns astfel eroi ai poporului grec. Independența Greciei a marcat primul pas semnificativ spre grecizarea aromânilor.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost marcată de numeroase conflicte regionale, în condițiile răscoalelor sau a războaielor antiotomane. În plus, după 1864 au apărut școlile românești în Balcani, care au creat disensiuni între comunitățile de aromâni, împărțite între susținători ai româ-nismului, așa-numiții românofoni, și adversarii, cunoscuți sub numele de grecomani. Conflictul a evoluat spre distrugeri de școli și biserici, arderea cărților în limba română, terorizarea populației românofone, chiar cu concursul autorităților turce locale.

În 1903, aromânii s-au implicat în răscoala macedonenilor împotriva turcilor, așa-numita revoluție Ilinden. Dintre faptele lor de arme se remarcă bătălia de la Crușevo (azi în Macedonia), unde aromânii, sub comanda lui Pitu Guli, au luptat o zi întreagă cu o armată turcă net superioară numeric și ca armament. Peste doi ani, la intervenția diplomatică a României, Sultanul a recunoscut vlahii ca minoritate în imperiu și le-a acordat dreptul la școală și biserică în limba lor, de fapt în limba română. Data acordării acestui privilegiu, numit Iradea, 23 mai (stil nou), a devenit de câțiva ani ziua internațională a aromânilor.

Adevăratul salt al aromânilor în viața politică din Imperiul otoman a fost determinat de revoluția Junilor Turci. În urma alegerilor parlamentare, doi aromâni au ajuns în Parlamentul Otoman și au deținut funcții importante în administrația otomană. Succesul aromânilor a fost efemer din cauza războaielor balcanice. Nu au apucat să se bucure de libertățile garantate prin Iradeaua din 1905 și nici de libertățile democratice

câştigate de Junii Turci. Războaiele balcanice i-au găsit pe aromâni împrăştiaţi în diverse aşezări din Balcani şi divizaţi între statele care îi revendicau. Încă de la declanşarea conflictului, grecii i-au terorizat pe profesorii şi preoţii finanţaţi de România. Abia în urma presiunilor diplomatice, când Grecia a înţeles că are nevoie de România pentru interesele sale în Balcani, guvernul de la Atena a luat măsuri pentru corectarea situaţiei celor arestaţi. În schimb, presa greacă nu a încetat cu diatribele împotriva românilor şi românofonilor.

Cu ocazia negocierilor de pace de la Londra, o delegaţie de aromâni, rezidenţi în România, a făcut un turneu în capitalele Marilor Puteri, cu sprijinul României, pentru a susţine înfiinţarea unui stat macedonean în sistem federativ, în care sperau că şi ei, aromânii, îşi vor găsi, în sfârşit, drepturile. În ciuda manifestărilor publice şi a articolelor de presă favorabile din România şi din Europa, interesele Marilor Puteri nu îi aveau în vizor nici pe aromâni, nici un stat macedonean. Nici măcar România nu a susţinut consecvent acest proiect politic, mai ales după ce s-a prefigurat urcarea pe tronul Albaniei a Prinţului de Wied, nepotul reginei României.

Pacea de la Bucureşti a consfinţit împărţirea aromânilor între Grecia, Bulgaria şi Serbia, plus partea consistentă din Albania. Practic, războaiele balcanice au îngropat orice speranţă a aromânilor spre o viaţă naţională proprie, fiind sortiţi de Marile Puteri să fie împărţiţi între statele balcanice, care i-au supus în deceniile următoare unei ofensive de asimilare.

Statul albanez s-a format în contextul pierderii peninsulei Balcanice de către Imperiul Otoman în timpul războaielor balcanice. România a sprijinit formarea Albaniei ca o soluţie mai bună pentru aromâni, în contrapondere cu pretenţiile

Greciei. Mișcarea națională albaneză s-a organizat în România cu sprijinul autorităților române încă de la finele secolului al XIX-lea. În timpul războaielor balcanice se vehicula ideea unui stat albanezo-aromân, organizat după modelul elvețian, în care aromânii să beneficieze de autonomie. Guvernul român a mituit fruntași albanezi pentru ca o rudă a reginei României să fie adusă pe tronul noului stat, o alegere însă neinspirată, deoarece Prințul de Wied a preferat să fugă de responsabilitățile coroanei albaneze.

Teoretic, aromânii din Albania beneficiau de premise favorabile păstrării identității lor în noul stat albanez. Școlile românești care funcționaseră pe teritoriul albanez în perioada stăpânirii otomane au fost însă distruse în timpul războaielor balcanice, iar refacerea lor a fost întârziată de Primul Război Mondial. După 1922, statul albanez a închis majoritatea școlilor românești. În 1926, a permis predarea unor ore de limba română în școlile albaneze, dar a condiționat deschiderea unor școli românești de cererea comunităților aromâne. Condițiile puse de statul albanez, care a etatizat învățământul în 1927, conflictele dintre liderii comunităților aromâne și absența unei strategii ferme din partea statului român au limitat funcționarea învățământului românesc în Albania. Astfel s-a ajuns ca în 1935 să funcționeze șapte școli primare în limba română. Cel de-Al Doilea Război Mondial a determinat închiderea treptată a școlilor românești din Albania, iar după instaurarea regimului comunist aromânii au fost ținta politicii de asimilare din partea statului albanez. Pentru statul albanez aromânii erau văzuți ca potențial pericol din cauza pretențiilor Greciei, care îi considera greci pe aromâni și revendica teritoriul locuit de ei încă din 1912.

Presiunea asupra aromânilor din Albania este dublă: albaneză și grecească. Ceea ce nu au reușit albanezii să asimileze în ultimul secol, sunt pe cale să reușească grecii. După căderea regimului comunist albanez, statul grec a aplicat o strategie agresivă de grecizare a aromânilor din Albania. Grecia a acordat cetățenie greacă tuturor aromânilor din Albania, precum și avantaje materiale, ca accesul la sistemul de pensii. Pașaportul grecesc le-a dat aromânilor din Albania posibilitatea să meargă la muncă în Grecia, dar și în Europa. Cea mai mare parte a aromânilor au emigrat în Grecia cu tot cu familiile lor. Copiii lor frecventează școlile grecești și nu mai învață aromâna nici măcar în familie. Vin doar în vacanță în Albania la bunicii lor aromâni, care suferă că nepoții lor nu mai vorbesc aromâna. Astfel că strategia de grecizare a aromânilor din Albania are succes deja după a doua generație.

Din punct de vedere bisericesc, aromânii din Albania sunt subordonați bisericii grecești, ceea ce accentuează procesul de grecizare. Dacă în 1912 existau 10 biserici în care se oficia slujba în limba română, în 1941 au mai rămas șase. În 1967, Albania a devenit un stat ateu, toate cultele fiind interzise. Azi, prin unele sate aromâne mai izolate, preoții bătrâni mai spun o rugăciune sau o parte a liturghiei în aromână, însă au o mare problemă cu lipsa cărților de cult în aromână. Singura biserică aromână este în Korce, datorită efortului patriotic al părintelui Dumitru Veriga, probabil singurul aromân din Albania care a refuzat cetățenia greacă. Pe locul vechii școli românești din Korce, pe care a reușit să o revendice în 1995, a construit o biserică aromânească pentru aromânii din Albania.

Numărul aromânilor din Albania este imposibil de clarificat, deoarece recensămintele oficiale diferă de realitate. Cifrele variază între 10.000 și 250.000 de vorbitori ai dialectului aromân în Albania. Cei mai mulți dintre ei sunt numiți *fârșeroți*, ei înșiși numindu-se *rrămâni*. Albanezii le mai spun *vlahi* sau *ciobani*, în timp ce grecii îi consideră eleni vlahofoni. Ca efect al proceselor de asimilare din partea albanezilor, grecilor sau românilor, în prezent pot fi identificate mai multe grupuri de aromâni în funcție de identitatea pe care o adoptă: albanezi, greci, români sau pur și simplu vlahi sau aromâni (*rrămâni*). Oficial, aromânii nu sunt recunoscuți ca minoritate etnică, doar ca minoritate folclorică.

România acordă preferențial burse de studii tinerilor aromâni din Albania și sprijină diverse proiecte culturale. Cu ocazia unei întâlniri a președintelui României, Emil Constantinescu, cu omologul său albanez, Rexhep Meidani, partea română a solicitat recunoașterea minorității aromâne, însă oficialul albanez a refuzat să discute această problemă. Recent, în primăvara anului 2014, premierul României, Victor Ponta, a efectuat o vizită la Tirana. Nu se știe dacă a ridicat problema aromânilor din Albania, deși Victor Ponta, după mama sa, are origini aromâne.

În ciuda angajamentelor luate la Conferința de Pace de la București de a permite funcționarea școlilor și bisericilor românești în teritoriul revenit ei după războaiele balcanice, Serbia nu și-a respectat promisiunile, fructificând greșelile diplomației românești, care nu le-a inclus în tratatul de pace, ci a acceptat doar note diplomatice fără valoare. Școlile și bisericile românești din Macedonia sârbească, care funcționaseră înainte sub stăpânirea otomană, au fost închise treptat.

În timpul Primului Război Mondial, aromânii din Macedonia sârbească au suferit mai ales în urma ocupației bulgărești. Nemulțumită de împărțirea de la Conferința de la București din 1913, Bulgaria a ocupat Macedonia sârbească. Mulți aromâni au fost internați în lagăre de concentrare sau trimiși la muncă forțată. Limba bulgară a devenit obligatorie în școli și biserici. După terminarea războiului, sârbii au fost și mai drastici în privința aromânilor, nu au acceptat niciun manual din România, au interzis școlile românești și au confiscat localurile. În ciuda eforturilor pentru redeschiderea școlilor din Bitolia, cea mai importantă așezare de aromâni, unde funcționase înainte și o școală secundară, statul român nu a obținut decât promisiuni din partea autorităților sârbești.

Noul stat Macedonia, desprins din fosta Iugoslavie, îi recunoaște pe aromâni sub numele de vlahi, ca grup etnic, nu ca minoritate națională. Teoretic, este un avantaj față de celelalte state balcanice. Însă recunoașterea lor în Constituție nu garantează conservarea identității lor. Oficial, conform recensământului, din totalul populației de 2 milioane de locuitori, în Macedonia ar fi doar 8.500 de vlahi. În realitate, ei sunt mult mai mulți, în jur de 160.000, fiind a doua minoritate ca pondere, după cea albaneză. Dacă a existat o scurtă perioadă în anii 1990 de destindere și libertate de exprimare, în ultimul deceniu, vlahii din Macedonia sunt supuși unui proces agresiv de asimilare. Presa aromână, scrisă, radio și TV a scăzut foarte mult în volum, deoarece au scăzut subvențiile din partea statului. Se predau opțional câteva ore de limbă „vlahă” în unele școli. Deși există mulți oameni de afaceri prosperi, de origine aromână, în Macedonia, ei preferă să nu

își afișeze originea și identitatea, pentru a nu fi supuși presiunilor din partea autorităților. Unii au povestit că aromânii sunt ținta celor mai multe controale fiscale din partea statului, o formă preferată de intimidare a aromânilor care se implică în mișcarea națională.

În Bitolia, odinioară o prosperă așezare aromână, au mai rămas câteva mii de aromâni. Doar bătrânii mai luptă pentru păstrarea identității lor, grupați în jurul cimitirului aromân. Atât le-a mai rămas aromânilor din Bitolia, cimitirul aromân, pe care însă a pus ochii Biserica ortodoxă din Macedonia. Vechea biserică aromână din centrul orașului a fost demolată în perioada comunistă. Li s-a permis construirea unei biserici în curtea unei case, pe o stradă laterală, însă fără slujbă în aromână. Mitropolia a avut grijă ca singurul preot care putea sluji în aromână să fie mutat la o altă biserică slavă. În clădirea fostului liceu românesc din Bitolia, construit cu banii statului român, este acum o școală pentru țigani. Statul român nu s-a străduit să obțină după 1990 clădirile confiscate de statul sârb. Doar cimitirul aromânilor a mai rămas curat românesc în Bitolia. Pe majoritatea monumentelor funerare inscripțiile sunt cu caractere latine, chiar și din perioada comunistă. În mijlocul cimitirului este mormântul apostolului aromânilor balcanici, Apostol Mărgărit. Mitropolia ortodoxă macedoneană din Bitolia vrea să pună însă mâna pe acest cimitir.

Încă din 1996, aromânii au făcut demersurile necesare pentru construirea unei biserici aromâne în cimitir. Finanțarea era asigurată de un aromân emigrat în America. Deși au terenul necesar, au planul bisericii și au banii pentru construcție, aromânii din Bitolia nu pot să își construiască

propria biserică în Macedonia. Mitropolitul a condiționat aprobarea construcției de donarea cimitirului aromânilor către Mitropolia macedoneană din Bitolia. Până în prezent, aromânii din Bitolia au reușit să reziste presiunilor Bisericii macedonene și încă mai păzesc cu sfințenie cimitirul unde sunt îngropați înaintașii lor, fără să permită îngroparea etnicilor macedoneni acolo.

Până la formarea statelor moderne din Balcani, asimilarea aromânilor a fost voluntară, prin căsătorii mixte și amestecarea lor cu alte etnii. Religia ortodoxă a facilitat asimilarea prin căsătorii mixte cu grecii, bulgarii sau sârbii. Lupta națională a popoarelor balcanice împotriva stăpânirii otomane și formarea statelor naționale moderne au creat instrumentele asimilării în masă a aromânilor.

O dată cu fondarea statului grec modern, în 1828, începe campania agresivă de asimilare a aromânilor. Unii aromâni și-au asumat deja aspirațiile poporului grec și au avut un rol important în războiul de independență. Statul grec a urmărit cu consecvență extinderea teritoriului său pentru a-i cuprinde pe toți vorbitorii de limbă greacă din Imperiul Otoman, care au fost considerați automat greci. Printre cei vizați au fost și aromânii, mulți dintre ei vorbitori de greacă. Până în momentul înființării școlilor românești printre aromânii balcanici, nu au prea existat piedici în asimilarea aromânilor. Cei care se pronunțau împotriva grecizării erau anatemiați de clerul grec, chiar dacă locuiau în diaspora.

Școlile românești au împărțit în două tabere populația aromână: unii au considerat școlile românești instrumentul necesar împotriva grecizării și au devenit susținători fervenți ai învățământului în limba română, în timp ce alții considerau

că prin acele școli se dorea românizarea lor și au optat pentru identitatea greacă. La finele secolului al XIX-lea, diverși călători au sesizat diferențele dintre cele două tabere – de românofoni și de grecofoni – în aceeași comunitate, uneori chiar în cadrul aceleiași familii.

Conflictul greco-român în jurul aromânilor s-a acutizat după 1905, când Sultanul a recunoscut minoritatea aromână și dreptul la școală și biserică în limba lor. Chiar și documentul Sultanului a fost obținut la intervenția fermă a României în urma unui abuz greco-otoman împotriva învățătorilor aromâni. Bandele grecești au terorizat satele aromâne, omorând învățătorii și preoții aromâni, arzând cărțile bisericești românești și torturându-i pe liderii aromâni. În 1908, statul român a întrerupt relațiile diplomatice cu Grecia din cauza acestor atrocități, sub presiunea opiniei publice, manipulată cu eficiență în România de imigranții aromâni.

În timpul Primului Război Balcanic, guvernul grec a refuzat să accepte finanțarea școlilor românești de către București în teritoriile otomane cucerite. La un moment dat au condiționat acordul de sprijinirea de către România a integrării în granițele grecești a teritoriilor locuite de aromâni în Albania. Până la urmă, deoarece aveau nevoie de România împotriva Bulgariei, în preajma celui de-Al Doilea Război Balcanic, grecii au promis autonomia școlară și bisericească pentru aromâni cu finanțare de la București. După Pacea de la București, Grecia și-a respectat angajamentele luate și, în perioada interbelică, au funcționat mai multe școli și licee finanțate de statul român cu acordul tacit al guvernului de la Atena, în care, pe lângă programa din România, se mai predă și limba greacă, precum și istoria și geografia Greciei.

În schimb, bisericile românești au fost rând pe rând preluate de preoții greci. Deși au supraviețuit celui de-Al Doilea Război Mondial, sub ocupația italiană și germană (în condițiile în care România era aliatul Germaniei), școlile românești au fost închise de greci în februarie 1946. Implicarea aromânilor în războiul civil din Grecia din anii următori a oferit guvernelor de la Atena pretextul strămutării masive a aromânilor.

Abia după 1970, aromânii din Grecia au fost lăsați să fondeze asociații nonguvernamentale pentru promovarea identității lor culturale. Oficial, ei sunt considerați greci de limbă latinofonă. Toate studiile istoricilor și lingviștilor greci care se ocupă de vlahi susțin această teorie a originii grecești a aromânilor, care sunt eleni latinizați sub stăpânirea romană, deși uneori, printre rânduri, se observă în cărțile serioase de istorie că este o teorie de conjunctură. În prezent, toți aromânii din Grecia acceptă, cel puțin oficial, această teorie, dar nu sunt de acord să fie tratați ca minoritate etnică și resping orice ingerință a românilor în această chestiune.

Numărul aromânilor care au intrat în contact cu românii nord-dunăreni a crescut semnificativ odată cu exodul aromânilor moscopoleni. Mulți din cei imigrați în Imperiul Habsburgic au avut contacte cu românii ardeleni, unii s-au așezat chiar în Transilvania și au devenit membri marcanti ai luptei naționale. Andrei Șaguna sau Emanuil Gojdu sunt dovezi că intelectualii aromâni din Imperiul Habsburgic s-au identificat cel mai adesea cu românii nord-dunăreni, ca fiind același popor și vorbind aceeași limbă. La mijlocul secolului al XIX-lea, aromânii balcanici au intrat în atenția elitei intelectuale și politice românești. Pe fondul renașterii naționale și a euforiei idealurilor naționale, intelectualii români

s-au organizat pentru a acorda sprijin aromânilor să întemeieze școli în limba română. Unirea Principatelor Române a canalizat idealurile naționale și intelectualii din cele două principate unite s-au văzut la momentul respectiv în postura de lideri ai unei mișcări naționale românești de ansamblu, atotcuprinzătoare. Nu întâmplător, între 1860-1880 erau agitații românești în Transilvania, pe care autoritățile austriece și maghiare le puneau pe seama guvernului României.

Sub influența acestor intelectuali, principele Alexandru Ioan Cuza aprobă alocarea unei sume de bani pentru instruirea unor învățători aromâni la București, cale necesară pentru dezvoltarea unui învățământ românesc în sudul Dunării, menit să trezească conștiința națională românească printre aromânii balcanici. Astfel că, de la burse pentru formarea învățătorilor, s-a ajuns rapid la susținerea financiară a școlilor românești din Balcani și la conturarea unei politici a României față de aromâni. Coordonarea politicii românești printre aromânii balcanici a revenit *Societății Culturale Macedo-Române*, organizație non-profit ce adunase personalități importante ale culturii românești și politicieni cu influență. Din ce în ce mai mulți aromâni au venit la studii în România și au rămas aici definitiv. Ei constituie prima fază de emigrare a aromânilor în România. Deși au fost emigrări individuale, au fost destul de numeroase. Mulți aromâni s-au integrat societății românești și au ocupat relativ repede funcții în administrație, chiar în aparatul guvernamental sau în instituțiile academice.

Numărul mare de aromâni stabiliți în România, precum și poziția lor în societate, au avut un rol esențial în susținerea cauzei aromânilor la începutul secolului XX. Iradeaua din 1905 prin care aromânii erau recunoscuți în Imperiul otoman

a fost un succes al diplomației românești. Ruperea relațiilor diplomatice cu Grecia a fost determinată de atrocitățile grecilor față de învățătorii și fruntașii aromânilor. La începutul Primului Război Balcanic, problema aromânilor a fost în prim-planul obiectivelor politicii românești, surclasată însă curând de pretențiile asupra Cadrilaterului.

Războaiele balcanice au cauzat un val masiv de imigrare în România din cauza atrocităților la care au fost supuși aromânii. Pentru liderii aromânilor balcanici, formați intelectual sub influența școlilor românești, România devenise țara-mamă la care și-au căutat scăparea. În acele condiții, cetățenia română se obținea foarte ușor. În ciuda eforturilor guvernului român de a-i repatria pe aromânii imigrați în timpul războaielor balcanice, mulți au rămas în nordul Dunării.

Dacă până acum era vorba doar de imigrări individuale, în perioada interbelică, România organizează imigrarea masivă a aromânilor. Cauzele emigrării aromânilor din Balcani în România după 1925 sunt multiple. În primul rând, aromânii au fost supuși după 1913 presiunilor naționaliste din partea statelor în care au fost încorporați: Grecia, Bulgaria, Serbia, Albania.

O altă cauză a emigrării a fost schimbul de populație dintre turci și greci după 1923. Colonizarea masivă a grecilor în regiunile locuite de aromâni a pus presiune pe aceștia din urmă, obligați să își desfășoare activitățile, în special păstoriul, pe un areal mai restrâns. Noile granițe stabilite după 1913 și 1918, precum și redistribuirea pământurilor, au limitat posibilitățile de transhumanță și pentru aromânii din Macedonia. Dacă aromânii prezentau disponibilitatea pentru emigrare, România avea nevoie de imigranți pentru a-și

consolida frontiera sudică a Dobrogei. Experiența Primului Război Mondial a arătat fragilitatea Păcii de la București din 1913 și a stăpânirii românești asupra Cadrilaterului. Astfel că dorința de emigrare a aromânilor s-a întâlnit cu planurile de colonizare a Cadrilaterului de către statul român.

În urma unei adunări a aromânilor la Veria, în Grecia, s-a format un comitet al emigrării care trebuia să negocieze cu guvernul de la București condițiile colonizării aromânilor. Între 1925 și 1933 s-au așezat în Cadrilater peste 5.000 de familii de aromâni din Grecia, Albania, Macedonia sârbească și Bulgaria. Ei au sperat la o viață mai bună în România, bazați pe promisiunile statului român. Au primit pământ, între 10 și 15 hectare, plus loc de casă. Aromânii, oameni harnici, și-au construit case și s-au străduit să își lucreze și să își apere noua proprietate. În condițiile în care regiunea Cadrilaterului era adeseori atacată de bandiți bulgari, finanțați de guvernul de la Sofia, aromânii trebuiau să meargă la muncă pe câmp înarmați cu pistoale. Nu era pentru ei o noutate, pentru că războaiele balcanice și Primul Război Mondial i-au adus adeseori în situații de luptă cu armatele beligerante sau cu bandele de tâlhari. În momentul colonizării, aromânii au primit cetățenia română și s-au declarat de etnie română. Aceasta era condiția necesară pentru a primi pământ în Cadrilater, deoarece o lege din 1923 stipula interdicția colonizării străinilor.

Recrudescența naționalismului românesc în perioada interbelică, mai ales sub forma mișcării legionare, i-a atras și pe noii cetățeni români din Cadrilater, pe aromâni. Naționalismul lor a fost dublat și de nemulțumirea colectivă față de condițiile oferite de guvernele României, pe care le acuzau

de nerespectarea condițiilor de emigrare. Cea mai mare parte a colonizării s-a efectuat în perioada marii crize economice, ceea ce a determinat întârzieri și chiar limitări ale ajutorului de stat promis la colonizare. Așa se explică de ce asasinarea premierului I.G. Duca de către legionari i-a avut protagoniști pe aromâni. Mișcarea Legionară și-a găsit mulți adepți printre aromâni, ceea ce le-a atras ulterior repercusiuni.

Prima mare problemă au avut-o aromânii în 1940, când România a cedat Cadrilaterul Bulgariei. Cu ocazia schimbului de populație, bulgarii din Dobrogea s-au mutat în Cadrilater, iar coloniștii români, inclusiv aromânii, din Cadrilater au trecut în hotarele micșorate ale României. Cea mai mare parte a lor a întemeiat noi așezări în Dobrogea, iar o parte s-a stabilit în jurul Bucureștiului. Deși abia și-au construit noile case în urma emigrării din Cadrilater, după venirea comunismului o altă nenorocire s-a abătut asupra aromânilor. Din pricina simpatiilor sau activității legionare din perioada interbelică, foarte mulți aromâni au fost arestați și închiși în lagăre sau închisori. Autoritățile comuniste îi încadrau automat în Mișcarea Legionară, uneori pe nedrept. În cadrul activităților Securității s-a formulat chiar o problemă specifică, menționată pe dosarele de urmărire, numită *Problema macedoneană*, care era derivată din cea legionară.

Conviețuirea în comunități închise de aromâni a cultivat conștiința de grup, iar ei au perceput alteritatea în raport cu românii. Chiar și astăzi căsătoriile mixte nu sunt încurajate de către aromânii dobrogeni.

Diferența gradului de integrare a aromânilor emigrați înainte și respectiv după 1925 a determinat opțiuni identitare diferite. Indiscutabil, toți sunt cetățeni români loiali statului

român. Însă criza identitară apare când se discută originile lor, problemă pusă în discuție publică abia după libertatea de exprimare câștigată în Revoluția din decembrie 1989.

Există două curente majore privind opțiunea identitară a aromânilor din România. Urmașii aromânilor imigrați în secolul al XIX-lea și la începutul celui următor se consideră de origine românească și susțin că aromâna este un dialect al limbii române, iar aromânii și românii sunt același popor. Majoritatea sunt intelectuali, urmași de intelectuali sau negustori stabiliți în România înainte de 1925. Lor li se adaugă o parte a aromânilor colonizați după 1925, care s-au integrat individual în societatea românească, s-au afirmat în special pe plan cultural și s-au desprins de comunitățile compacte din Dobrogea sau din jurul Bucureștiului. Cantitativ, ei sunt mai puțini, însă au o pondere mult mai mare în viața culturală și politică din România.

Al doilea grup de aromâni consideră că sunt cetățeni români, dar au o altă origine decât românii nord-dunăreni și că aromâna este distinctă de limba română. Dacă cei mai mulți încă nu au o opțiune identitară, pentru că o definesc doar altceva decât românii, o parte a acestor aromâni și-au însușit chiar teorii aberante, vehiculate și în Balcani, că ei ar fi urmașii romanizați ai macedonenilor lui Filip și ai lui Alexandru Macedon. Ei reclamă un statut de minoritate etnică și au devenit vocali abia după 1990. Cantitativ, ei sunt mai numeroși ca primul grup, însă sunt mult mai dezorganizați. Orgoliile mărunte și aspirațiile politice ale unor lideri i-au divizat în diverse societăți culturale. În ciuda tentativelor de unificare a lor în federații ale asociațiilor aromânilor și de asociere cu organizații ale aromânilor din străinătate cu opțiuni

identitare similare, ei nu reușesc să organizeze acțiuni vizibile și perceptibile. Singura excepție este organizarea anuală a unor manifestări culturale publice dedicate Zilei aromânilor în 23 mai. Intelectualii cu formație umanistă din mijlocul lor, puțini la număr, deoarece ei sunt mai atrași de studiile economice decât de cele umaniste, se străduie, împreună cu alți intelectuali aromâni din diaspora, să definească o limbă aromână, cu un sistem de scriere propriu, în care au adoptat soluții intenționat diferite de limba română pentru diacritice. Deși sunt cetățeni loiali ai României, alteritatea față de români este probabil o manifestare a frustrărilor și nemulțumirilor acumulate de câteva generații începând cu momentul imigrării lor în România.

Un lucru e cert: politica statului român față de aromâni a fost falimentară, fiind încă din start sortită eșecului. Programul coerent de finanțare a învățământului românesc din Balcani nu a fost dublat de o programă școlară eficientă, care să promoveze dialectul aromân și multiculturalismul, pentru o mai ușoară integrare a absolvenților în societățile statelor în care locuiau. Inconștient, statul român și-a pregătit la școlile românești din Balcani viitorii imigranți în România. Singura soluție pentru aromânii mai răsăriți din punct de vedere intelectual a fost emigrarea în România, ceea ce a adus, este drept, plusvaloare culturii românești.

Deși Pacea de la București ar fi trebuit să genereze un sistem românesc educațional și bisericesc coerent în Balcani, ineficiența diplomaților români a permis încălcarea promisiunilor de către statele balcanice. După Primul Război Mondial, statul român nu a mai urmărit cu aceeași fervoare politica românească din Balcani, diplomația românească

trădând interesele aromânilor balcanici în numele intereselor majore ale noului stat unificat. Dezinteresul statului român în perioada interbelică a facilitat succesul politicilor de asimilare și a pregătit renunțarea la orice sprijin după instaurarea regimului comunist. Practic, banii cheltuiți de statul român începând cu Al. I. Cuza s-au dus pe apa Sâmbetei.

După 1989, statul român nu și-a redefinit prioritățile culturale în Balcani și a continuat politica de neamestec în treburile interne din perioada comunistă, deși există școli grecești și bulgărești în România. Lipsa unei strategii ferme din partea României pentru susținerea culturală a aromânilor din Balcani a contribuit la criza identitară a acelor aromâni, care aveau anumite așteptări de la București.

Aromânii sunt frații românilor nord-dunăreni, care au aceeași mamă – limba latină. Aromânii și românii, împreună cu megleno-românii, istro-românii, vlahii din Serbia, Bosnia și Croația medievală, vlahii din Polonia medievală și din Boemia, formează acea civilizație de păstori, cunoscuți sub numele de vlahi. Ne-au fost comune legea sau obiceiul vlahilor, brânza de burduf, sistemul de dări și taxe, obiceiurile și folclorul, dar mai ales limba latină, datorită căreia am căpătat numele de vlahi. Asimilările voluntare sau planificate au dus la reducerea spațiului locuit de vlahi la România de azi și la câteva insule de romanitate din Balcani. (*www.historia.ro*)

În Voivodina, locuiesc 34.576 de români, concentrați în 42 de localități. O dată cu garantarea autonomiei în Voivodina, limba română a primit statut oficial împreună cu grafia latină, după cum se precizează în Statutul Provinciei Autonome Voivodina.

O comunitate arhaică de români în afara granițelor țării, chiar misterioasă pe alocuri, este cea a românilor de pe Valea Timocului din Serbia. Poate doar gorali, păstori români din munții Poloniei și Slovaciei, să fie mai puțin cunoscuți. Locuitori ai pământurilor lor cu mult înainte de sosirea și stabilirea primelor triburi slavo-sârbești în regiune, acești români au fost dintotdeauna victimele politicilor de asimilare și „sârbizare” forțată ale Belgradului. Nici astăzi situația vlahilor timoceni, cum li se mai spune, nu este considerabil mai bună. Cu un sentiment dârz-resemnat, atât de caracteristic nației noastre, românii de dincolo de Dunăre se încăpățânează să reziste național, cultural și spiritual.

Chiar dacă manualele școlare și o parte a istoricilor recenți nu recunosc încă acest complex adevăr istoric și cultural, poporul român s-a format într-o zonă mai mare decât spațiul limitat de granițele Dunării, Mării Negre și Carpaților.

Etnogeneza românilor, urmașii direcți ai geto-dacilor a căror limbă și cultură a fost influențată de prezența elementului latin în zonă indică foarte clar faptul că înainte de marea migrație a slavilor de sud prin Carpați spre Balcani, aici trăia deja un popor stabil, bine structurat, cu propriile forme de organizare politico-sociale.

Din nefericire, migrațiile succesive venite dinspre Asia și Estul Europei, dar mai ales sosirea și așezarea în Balcani a slavilor, au destrămat unitatea proto-românilor. Drept consecințe imediate ale acestui fenomen, o parte a populației proto-române din Balcani s-a retras în diferite direcții.

Cronicarul bizantin Kekaumenos a apucat să consemneze deplasările de populație din mijlocul secolului al IX-lea, scriind despre vlahii care locuiau între râul Sava și Dunăre,

adică centrul Serbiei de astăzi, că s-au văzut nevoiți să migreze în sud, stabilindu-se în Epir, Macedonia și Grecia de azi. (www.descopera.ro)

Hotărârea Adunării Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 prevedea unirea cu România a întregului Maramureș, dar diplomații români prezenți la Conferința de Pace de la Paris din 1919 s-au limitat la a susține, cu privire la hotarul de miazănoapte, frontiera pe Tisa (trasată în 1916) și, astfel, partea nordică a Maramureșului a fost atribuită Cehoslovaciei. Ca urmare a sprijinului acordat de armata română Cehoslovaciei pentru blocarea ofensivei Ungariei bolșevice din anul 1919, înspre Slovacia, pentru o scurtă perioadă de timp, în întreg Maramureșul, la înțelegere cu autoritățile tânărului stat cehoslovac, a fost instalată administrația militară și civilă românească. Însă această înțelegere nu a mai fost ratificată și, în 1920, s-a revenit la frontiera de pe Tisa. Partea de nord a Maramureșului (6.873 km pătrați) a fost integrată în Rutenia carpatică din statul Cehoslovacia, teritoriu care, în 1939, a fost ocupat de Ungaria și, în 1944, de Uniunea Sovietică. Din 1991, nordul Maramureșului aparține Ucrainei. (<https://ro.wikipedia.org>)

Românii din Maramureșul istoric de peste Tisa au fost uniți cu România, așa cum au cerut la Alba Iulia în 1 Decembrie 1918, puțin peste un an de zile. În acea perioadă, s-au schimbat multe guverne la București, care au avut o viziune politică inconsecventă în negocierile de la Conferința de Pace pentru stabilirea frontierelor României. Dacă guvernul Vaida Voevod a obținut promisiunea cehilor că vor recunoaște aproape tot Maramureșul istoric României, guvernul Averescu, care l-a succedat, a renunțat pur și simplu, retrăgând

trupele române la sud de Tisa, fără să continue negocierile cu Cehia pentru încorporarea satelor românești în hotarele țării.

Așa au rămas peste Tisa în Cehoslovacia după 1921 și în Ucraina după 1944 românii din Apșa de Jos, Apșa de Mijloc, Biserica Albă, Slatina și alte sate vechi românești. Astăzi sunt peste 40.000 de români în satele românești din dreapta Tisei în Ucraina. (<http://inliniedreapta.net>)

Goralii sunt o populație pastorală de limbă poloneză care a fost atestată documentar ca ocupând compact începând din Evul Mediu anumite regiuni montane din sudul și sud-estul Poloniei cum ar fi Podhale în Munții Beschizi, respectiv Tatra, în așezări rurale situate la înălțime nu departe de cunoscuta stațiune montană Zakopane, cât și în preajma orașelor Zywiec și Nowy Sacz. Deși în prezent de religie catolică și parte integrantă a națiunii poloneze, goralii reprezintă o entitate distinctă atât din punct de vedere cultural cât și antropologic sau chiar lingvistic. Astfel, dialectul polonez pe care ei îl vorbesc conține un număr de cuvinte arhaice de origine română, între care *magura* (măgură), fluier, cătun, vatră, brânză, *merende* („merinde”) sau *mlioara* („mioară”).

Există o mulțime de păreri printre istorici și antropologi care confirmă (bazat de asemeni pe o documentație substanțială) ipoteza originii române a goralilor, deși mulți istorici preferă, din motive neclare, posibil de natură politică, să-i numească mai degrabă vlahi, sau, în mod eronat chiar „aromâni”, în loc de români. Eugen Lozovan a scris că emigrarea românilor în Moravia și în sudul Poloniei a început din secolul al X-lea. Ipoteza se sprijină și pe *Cronica lui Nestor*, care menționează că în secolul al X-lea „maghiarii

au alungat pe vlahi (românii din Panonia și Carpați) și le-au luat pământurile”.

În ultimul timp, numeroși gorali din Polonia, îndeosebi din satul Koniakow, care e satul situat la cea mai mare altitudine din Polonia, își recunosc clar rădăcinile românești și arată un interes tot mai crescând față de România, pe care o văd ca un fel de „patrie originară”.

Imigrările în sudul muntos al Poloniei au fost numeroase în Evul Mediu și sunt atestate documentar încă din secolul al XIII-lea, când ducele Cracoviei și Sandomirului, Bolesław, s-a însurat cu Cunigunda, fiica Regelui Béla IV al Ungariei. Acesteia, Ducele i-a dăruit în 1257 ținutul Sandețului, de la râurile Dunajet și Poprad, unde potrivit legendei trăia și o populație pastorală de origine „valahă”.
(<https://ro.wikipedia.org>)

Lămuriri bibliografice

Pentru a aduna materialul documentar necesar realizării acestui nou volum din colecția „Istorii secrete” am consultat colecțiile unor cunoscute publicații, precum și arhivele lor online. Le rămân îndatorat colegilor de la Adevărul, Memoria, Historia, Formula As, Libertatea, Jurnalul Național, Evenimentul Zilei, Ziarul de Duminică, Click!, Cancan, precum și celor de la Agenția Mediafax.

Recunoștința mea îi vizează în egală măsură și pe cei care gestionează resursele de pe internet ale site-urilor și blogurilor:

www.adevarul.ro
www.antena3.ro
www.buzznews.ro
www.contributors.ro
www.cotidianul.ro
http://crispedia.ro
www.cultural.bzi.ro
www.curentul.info
www.cuvantul-ortodox.ro
www.dcnews.ro

www.descopera.ro
http://enciclopediaromaniei.ro
www.europafm.ro
http://evz.ro
www.gandul.info
www.historia.ro
www.hotnews.ro
http://informatiahr.ro
http://inliniedreapta.net
www.istorie-pe-scurt.ro
http://istorieveche.ro
www.jurnalul.ro
www.obiectiv.info
www.publika.md
www.ring.ro
http://romania libera.ro
www.rtv.net
www.teoriisecrete.ro
www.timpul.md
www.ziare.com
www.ziarulmetropolis.ro
www.ziuanews.ro

Foarte multe informații prețioase am cules din enciclopedia online Wikipedia (*https://ro.wikipedia.org/*).

Nefiind o lucrare științifică (vreo „teză de doctorat!”), ci una de popularizare realizată prin procedeul agregării de informații din varii surse, nu am inclus note în subsolul paginilor în care să precizez data și locul unde au apărut fragmentele citate, ci doar am marcat preluările din presa scrisă

și online cu ghilimele, citând explicit link-urile, spre a nu îngreuna/complica inutil lectura.

Am consultat și mai multe volume ce cuprind date și informații despre evoluția granițelor europene din 1918 și până în momentul actual:

Adolf Armbruster – *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, Editura Enciclopedică, București, 2012.

Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor – *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

Dan-Silviu Boerescu – *Carol I – Întemeietorul României moderne. O biografie neconvențională*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Jenny Paulson, miliardara româncă din spatele lui Donald Trump*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Zece mistere fascinante ale spațiului car-pato-danubiano-pontic*, Editura Integral, București, 2018.

Lucian Boia – *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.

- Lucian Boia – *Mituri istorice românești*, Editura Universității din București, 1995.
- Lucian Boia – *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Lucian Boia – *Primul Război Mondial. Controverse, paradoxuri, reinterpretări*, Editura Humanitas, București, 2014.
- Anton Caragea – *Pagini de istorie ascunsă*, Editura Cartier, Chișinău, 2004.
- Nicolae Ciachir – *Marile puteri și România (1856-1947)*, Editura Albatros, București, 1996.
- Adrian Cioroianu – *Cea mai frumoasă poveste. Câteva adevăruri simple despre Istoria Românilor*, Editura Curtea Veche, București, 2013.
- Florin Constantiniu – *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
- Vlad Georgescu – *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992.
- Constantin C. Giurescu – *Istoria românilor*, vol. I-III, Fundația Regală pentru Literatură și Artă „Carol al II-lea”, București, 1938.
- Cornel Grad – *Al doilea arbitraj de la Viena*, Institutul European, Iași, 1998.
- Titu Maiorescu – *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*, Editura Humanitas, București, 1994.
- Mihail Manoilescu – *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*, Editura Enciclopedică, București, 1991.
- Bogdan Murgescu – *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001.
- Dinu Poștarencu – *O istorie a Basarabiei în date și documente (1812-1940)*, Editura Cartier, Chișinău, 1998.

Lucian Predescu – *Enciclopedia Cugetarea*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, București, 1940.

Mihai Sorin Rădulescu – *În căutarea unor istorii uitate*, Editura Vremea, București, 2011.

Aurică Simion – *Dictatul de la Viena*, Editura Dacia, Cluj, 1972.

Ioan Scurtu, Theodora Stănescu-Stanciu, Georgiana Margareta Scurtu – *Istoria Românilor între anii 1918-1940*, Editura Universității din București, București, 2001.

Ștefan Ștefănescu – *Istoria poporului român*, Editura Academiei, București, 1970.

Dan Zamfirescu – *Regele și Mareșalul*, Editura Roza Vânturilor, București, 1994.

*** – *Izvoare privind istoria României*, Editura Academiei R.P.R., București, 1964.

Mulțumirile mele se îndreaptă către colectivul **Anticariatului UNU**, Str. Academiei, 4-6, București, care m-a ajutat cu profesionalism în activitatea de documentare, ca și în cazul altor cărți semnate de mine. (www.anticariat-unu.ro)

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Am fost prea multă vreme prizonierii stereotipurilor patriotarde din manualele de istorie, care au falsificat – vreme de mai multe generații – semnificația unor fapte și evenimente care ne definesc ca popor. Uneori, trucajele propagandistice s-au realizat prin omisiune, alteori prin folosirea de clișee specifice luptei de clasă de inspirație sovietică.

Însă, în momentul de față, când accesul liber la informație nu mai este o utopie, putem puncta altfel o sumedenie de episoade istorice și putem privi personajele exponențiale ale diferitelor epoci în toată complexitatea lor umană, fără teama de a deveni culpabili în ochii cenzurii, dar și cu riscul inerent de a șoca naționaliștii, protocroniștii sau extremiștii, indiferent de culoare lor politică.

Spre descifrarea istoriei secrete a României!

Un proiect editorial

INTEGRAL

Volumul I

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României

Secolul XX a fost marcat de o succesiune de întâmplări tragice – asasinate politice sau felurite „accidente” ale unor lideri români, care au hrănit toate o mulțime de scenarii și teorii ale conspirației. Au murit, în circumstanțe care ridică multe semne de întrebare, personalități care au marcat decisiv epoca lor și care au avut orientări ideologice de toate culorile – liberali, țărăniști, carliști, legionari, comuniști etc., uniți între ei numai de caracterul violent al sfârșitului fiecăruia, provocat de glonț, otravă, rangă sau baionetă.

Volumul II

Clipele astrale ale istoriei României Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării

Ziua în care, în anul 44 î. Hr., Burebista a fost asasinat și cea de Crăciun, în 1990, când Regele Mihai s-a întors prima oară în România după mai bine de patru decenii de exil, dar a fost izgonit din nou din țară, ziua în care, în august 1601, Mihai Viteazul a fost ucis la Câmpia Turzii și cea, din august 1991, când Republica Moldova și-a declarat independența față de Uniunea Sovietică dar nu s-a re-întors la sânul Patriei-Mamă... sunt doar câteva momente istorice în care România și-a ratat destinul.

Volumul III

Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm

Istoria unei țări nu se compune doar din momente glorioase, de apoteoză și triumf, când mulțimile exultă de fericire, iar conducătorii sunt nimbați de haloul gloriei. Din nefericire, adesea memoria colectivă reține traumatizant momentele oribile ale decăderii și agoniei. Nici în cazul poporului român acestea nu au lipsit. De pildă, atunci când Constantin Brâncoveanu și fiii săi au fost uciși și mutilați barbar la Stambul sau atunci când, în 1812, într-o sală a Hanului lui Manuc, Rusia țaristă ne fura prima oară Basarabia, sau atunci când, pe 30 august 1940, la Viena, cu complicitatea lui Hitler și a lui Mussolini, Horthy împlânta pumnalul în trupul Transilvaniei, ori atunci când, în decembrie 1989, cripto-comuniștii confiscau revolta populară...

Volumul IV

Zece mistere fascinante ale spațiului carpato-danubiano-pontic

Sfinxul din Bucegi, Kogaion – polul energetic al Planetei, „Gura de Rai” – locul cu „energie pură” din Carpați (certificat de NASA), tunelurile din Dobrogea, aurul dacic ascuns în munți, tăblițele de aur de la Sinaia, Tărtăria și prima scriere a lumii, comorile templierilor de la Câmpulung Muscel, orașul subteran de sub Sarmisegetuza, Androniconul, scheletele uriașe din Lunca Dunării și... România încă mai are enigme incredibile de descifrat!

Volumul V

Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duiumul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VII

Aurul, uraniul și alte comori furate din România Noi scenarii despre marile jafuri naționale

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât timp de doi ani a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis. În epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat uraniul și alte substanțe rare și prețioase. Astăzi, munții noștri se golesc de păduri în ritm accelerat...

Volumul VIII

Noua ordine europeană Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spune ceva „Țara Secuilor”? Surpriza este că nu este singura astfel de încercare...

Volumul IX

Marile manipulări din istoria României Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

Volumul X

Operațiuni secrete ale unor puteri străine în România

Scena Revoluției din Decembrie 1989 a fost doar una dintre cele pe care au evoluat agenții unor puteri străine, încercând și, uneori, reușind să influențeze evenimente epocale din istoria noastră, în care oamenii cu dublă sau multiplă comandă, reprezentând interesele imperiilor vecine au ajuns foarte aproape sau chiar în vârful piramidei politice autohtone.

Volumul XI

Odiseea marilor spioni români din secolul XX

Mihail Moruzov este numele celui care se trage din cazacii zaporojeni refugiați din Caucaz în România. Născut la 18 septembrie 1887, în satul Zebil din Tulcea, într-o familie cu opt copii, Moruzov avea să devină, cu voia sa și împins de instinct, părintele serviciilor secrete românești. Cu toate că a făcut doar trei clase primare, inteligența și flerul tulceanului l-au transformat în timp într-unul dintre cei mai apreciați spioni ai Europei. Maria Tănase, Elena Constantinescu alias Helen O'Brien, Veturia Goga sunt cele mai cunoscute spioane române, unele în acte, altele doar bănuite de așa ceva. Iar gălățeanca Vera Atkins a devenit unul dintre șefii serviciului de spionaj britanic din timpul ultimei conflagrații mondiale.

Volumul XII

Tainele Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918

Actul istoric înfăptuit la 1 Decembrie 1918 a constituit apogeul unor acțiuni politice, militare și diplomatice care, multă vreme, au fost sau sunt încă învăluite în mister, protagoniștii lor fiind unii dintre marii eroi necunoscuți sau abia intuiți ai acelor împrejurări istorice de o însemnătate vitală pentru națiunea română...

Volumul XIII

Războaiele balcanice și alte momente din istoria militară a României despre care se vorbește mai puțin

Cele două Războaie balcanice au anticipat în multe feluri tot ceea ce s-a întâmplat cu România în cele două războaie și în perioadele ce au urmat acestor mari confruntări militare, dar și în perioadele de mari prefaceri istorice care le-au urmat acestora. De ce, totuși, în aceste condiții, cele două importante confruntări regionale sunt de obicei trecute cu vederea de cărțile de istorie? Și e adevărat că, în 1968, tancurile Tratatului de la Varșovia au încercat să treacă granițele dinspre Ungaria și URSS?

Volumul XIV

Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români

Rușii și ucrainenii ne-au luat, de mai multe ori, Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Maramureșul istoric (pe care l-au administrat un pic și cehii), Insula Șerpilor și Gurile Dunării. Polonezii au stăpânit părți ale Bucovinei, pe care au avut-o și austriecii, care au primit câteva decenii și... Oltenia. Cu bulgarii ne-am disputat Cadrilaterul, existând discuții și asupra Dobrogei. Nici cu sârbii nu au lipsit discuțiile asupra Banatului...

Volumul XV

Secretele închisorilor românești

În perioada interbelică și a celui de-Al Doilea Război Mondial deținuții comuniști au fost închiși în penitenciare și lagăre. La fel și piloții americani doborâți de apărarea antiaeriană deasupra Bucureștiului și a câmpurilor petrolifere de pe Valea Prahovei. Mai apoi, nu este deloc clar ce s-a întâmplat cu protagoniștii „marelui jaf comunist” din 1959 sau cu *serial killer*-ul Râmaru în închisoare și cum reușeau să evadeze unii deținuți pe vremea lui Ceaușescu...

Volumul XVI

Crime și catastrofe uitate din istoria neagră a României

O colonie muncitorească din apropierea șantierului unei hidrocentrale este spulberată într-o noapte de o revărsare de ape, care au luat cu ele zeci de vieți omenești. Sute de brigadieri entuziaști sau „dușmani ai poporului” trimiși la reeducare pier la Canal și pe faimoasele șantiere ale tineretului. Două mari accidente aviatice, adevărate catastrofe, au avut loc în Banat și în Transilvania în perioada comunistă. Inundațiile din anii 1970-1975 fac numeroase victime. Trei teribile catastrofe feroviare din anii '30 fac sute de victime, iar o a patra se petrece în 1968. În 1930, o biserică a ars cu 118 oameni înăuntru. Un autobuz care circula pe ruta Suceava-Botoșani s-a răsturnat de pe un pod într-o mlaștină adâncă, la Hunțani. În urma accidentului din 1980 au murit 48 de oameni. Dezastrul de la Certej din 1971, provocat de ruperea digului și alunecarea muntelui de steril din iazul de decantare al exploatarei miniere, a provocat 89 de morți și 76 de răniți. Iar în 1974, la Iași, un șofer de camion era pe punctul de a porni un război interetnic după ce, din răzbunare, a călcat cu o mașina grea o șatră de țigani, curmând 24 de vieți.

Volumul XVII

Secretele medicinei legale românești

Ce s-a întâmplat în realitate cu penisul lui Terente din muzeul Institutului de Medicină Legală din București, care era, de fapt, o butaforie? Și cum a reușit Mina Minovici să mumifice corpul portarului de la IML mai bine decât trupurile faraonilor? Iar Nicolae Minovici a fost fratele celebrului legist căruia Institutul Național de Medicină Legală îi poartă numele. Ca și fratele său, și-a dedicat viața științei și a recurs la metode extreme pentru a-și pune în practică studiile. A cercetat efectele agoniei prin autostrangulare și a fost el însuși cobai, spânzurându-se de 12 ori!

Volumul XVIII

Enigmele românești ale celui de Al Doilea Război Mondial

Avea România vreo șansă să lupte pentru a împiedica pierderile teritoriale din vara lui 1940? De ce armata română, după ce a recuperat Basarabia, a continuat să lupte și dincolo de Nistru? De ce nu ne-am retras trupele de la Stalin-grad? Ce s-a întâmplat, de fapt, la Odesa când partizanii (evrei?) au aruncat în aer comandamentul trupelor române? Care sunt explicațiile masacrului de la Cotul Donului, în 1942, când au pierit peste 150.000 de soldați ai noștri? Și dacă Antonescu era lăsat să întoarcă el armele în august 1944? Cum au ocupat Budapesta a doua oară românii în 25 de ani? Ce au făcut la Viena și în Munții Tatra?

Volumul XIX

Întoarcerea lui Dracula: Vârcolaci, strigoi și alți monștri atestați în România

Înainte de proliferarea mitului lui Dracula a existat o contesă transilvană însetată de sânge de fecioară. Dacii, ca să-și înpăimânte dușmanii, foloseau capete de lup împăiate continuate cu trupuri de șarpe în loc de steaguri de luptă. În 2015, o femeie din Brașov a divorțat de soțul ei după ce, în nopțile cu lună plină l-a urmărit și a descoperit că acesta, în pielea goală, ataca animalele și le mușca de gât...

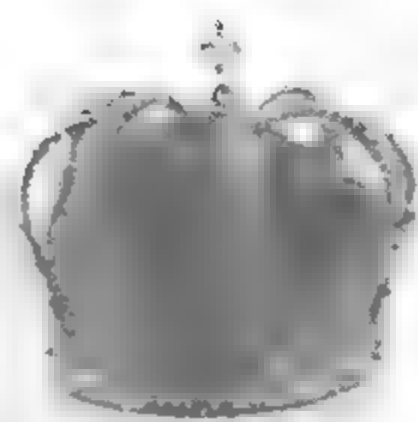

Volumul XX

Fenomenul Maglavit și alte minuni petrecute pe teritoriul românesc

În vara anului 1935, o Românie întreagă n-avea ochi decât pentru Maglavit, localitatea din Oltenia în care ciobanul Petrache Lupu pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu. Foarte repede, societatea s-a împărțit în tabere: unii i-au zis ciobanului analfabet „nebun”, alții „sfânt”, iar unii au bănuț că-i vorba de o escrocherie. Cert e însă că puhoia de oameni au pornit-o înspre Maglavit, convinși de virtuțile tămăduitoare ale locului. În mai 2015, mii de pelerini au ajuns la Pușcași, un sat din vecinătatea Vasluiului, pentru a se ruga lângă un tablou cu Arsenie Boca, despre care localnicii afirmau că lăcrimează. Iar în iunie 2015, o familie din satul arădean Semlac afirma că a observat cum curge mir dintr-o icoană care îl înfățișea pe Arsenie Boca. Sute de credincioși din zonă au venit în pelerinaj la casa localnicilor, pentru a vedea minunea.

COLECȚIA REGALĂ

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Istoria modernă a României (1866-1947 și, în fapt, până în prezent) este imposibil de înțeles fără analiza istoriei Casei Regale a României, ale cărei personaje, de la Carol I la Mihai I, au marcat decisiv momentele cele mai importante ale ultimului veac și jumătate al Principatelor, Regatului și – vai! – Republicii Populare/Socialiste sau, revenind în vârtoarea clipei, al unei României fără de noimă și identitate precisă, parcă mereu pierdută în caruselul european și mondial.

Fără contribuția novatoare a Casei Regale nu se știe când și cum România ar fi putut trece din feudalismul întârziat direct în epoca modernă, cum fără acțiunile inspirate și deciziile înțelepte luate (uneori, contra inimii și a glasului sângelui!) de Suverani (Regele Carol I, Regele Ferdinand și Regina Maria) niciodată nu s-ar fi putut înfăptui, la 1 Decembrie 1918, unica Românie Mare.

Recunoscând rolul istoric jucat de cele cinci generații ale Familiei Regale a României, nu putem să le negăm acestora nici calitatea de oameni ai timpului lor (...nu doar ai eternității!), de ființe investite nu doar cu prerogativele dinastice, ci și cu atributele lor pur umane, care au creionat și personalitățile puternice ale unor ființe adesea pătimașe și chiar contradictorii, pe care nu ne-am propus să le

idealizăm în vreun fel. Din amalgamul de trăsături, uneori destul de greu de armonizat, au reieșit figuri luminoase, fascinante și, în ciuda locurilor comune livești, absolut surprinzătoare. Vă invităm să le devoalăm împreună în filele (pe care unii le-ar putea considera, pripit, iconoclaste) ale cărților din Colecția REGALĂ!

Un proiect editorial
INTEGRAL

Români și românce care au schimbat lumea

Fără a inventa false merite și priorități inexistente în enciclopediile serioase, destui români și destule românce au impresionat lumea — sau, măcar, Europa! — cu performanțele lor în diverse domenii, de la impunătoarea cultură de profunzime la seducătoarea industrie a entertainmentului profan, fără a neglija domenii precum sportul de performanță, medicina de pionierat sau aventurile exploratorii în diferite zone abisale și necunoscute muritorilor de rând.

**Un proiect editorial
INTEGRAL**

